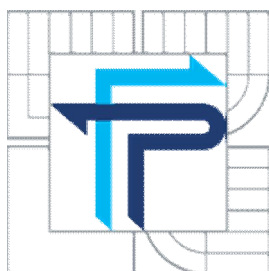

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV EKONOMIKY

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF ECONOMICS

KRITICKÁ ANALÝZA SPOTŘEBITELSKÉ POPTÁVKY S OHLEDEM NA VÝVOJ EKONOMIKY V ČESKÉ REPUBLICCE

CRITICAL ANALYSIS OF CONSUMER DEMAND WITH REGARD TO ECONOMIC DEVELOPMENT
IN THE CZECH REPUBLIC

DIPLOMOVÁ PRÁCE
MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Bc. ROMANA HOLÁSKOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. et Ing. STANISLAV ŠKAPA,
Ph.D.

BRNO 2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Holásková Romana, Bc.

Podnikové finance a obchod (6208T090)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává diplomovou práci s názvem:

Kritická analýza spotřebitelské poptávky s ohledem na vývoj ekonomiky v České republice

v anglickém jazyce:

**Critical Analysis of Consumer Demand with Regard to Economic Development in the
Czech Republic**

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému a současné situace

Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

KOUDELKA, J. Spotřební chování a marketing. 1. vyd. Praha: Grada, 1997, 191 s. ISBN 80-7169-372-3.

SCHIFFMAN, L. G. Nákupní chování: velká kniha k tématu Consumer Behavior. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004, 633 s. ISBN 80-251-0094-4.

VLČEK, J. Ekonomie a ekonomika. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 516 s. ISBN 978-80-7357-478-9.

VYSEKALOVÁ, J. Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 356 s. ISBN 978-80-247-3528-3.

VYSEKALOVÁ, J. Psychologie spotřebitele: jak zákazníci nakupují. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 283 s. ISBN 80-247-0393-9.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2012/13.

doc. Ing. Tomáš Meluzín, Ph.D.
Ředitel ústavu

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
Děkan

V Brně, dne 3. 2. 2013

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou spotřebního chování v České republice. Teoretická část vymezuje základní pojmy a údaje, které se týkají spotřebitelské poptávky a informace nezbytné k pochopení analyzované části. Následující část se věnuje kritické analýze spotřebního koše a vynakládání výdajů domácností do různých komodit. Analytická část je zaměřena rovněž na vývoj ekonomiky, podle které lze vyvodit reakce domácností a s tím spjaté chování spotřebitelů. V závěru je práce doplněna o návrhy vedoucí ke snížení přebytečného vynakládání výdajů, které jsou doporučením pro občany České republiky.

Abstract

Master's thesis deals with problems of consumer behaviour in the Czech republic. Theoretical part of thesis defines basic concepts and data, which relate to consumer demand and information necessary to understand the analysis part. The following part deals with critical analysis of consumer basket and spending costs of households in different commodities. Analytic part is also aimed at economic development and according to it we can deduce reactions of households and related consumer behaviour. At the end the thesis is completed by suggestions to reduce excess spending expenditures, which are recommendation for citizens of the Czech republic.

Klíčová slova

spotřebitel, zákazník, spotřebitelská poptávka, spotřební výdaje, nákupní chování, spotřební koš

Keywords

consumer, customer, consumer demand, consumer spending, buying behavior, consumer basket

Bibliografická citace

HOLÁSKOVÁ, R. *Kritická analýza spotřebitelské poptávky s ohledem na vývoj ekonomiky v České republice*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2013. 137 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 17. května 2013

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, doc. Ing. et Ing. Stanislavu Škapovi, Ph.D. za odborné vedení, konzultace, praktické rady a připomínky, které mi poskytl při tvorbě diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	10
Vymezení problému a cíle práce.....	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	12
1.1 Ekonomie a ekonomika.....	12
1.1.1 Trh.....	13
1.1.2 Elasticita poptávky.....	18
1.1.3 Rovnováha spotřebitele, teorie užitku.....	20
1.1.4 Segmentace trhu.....	22
1.1.5 Příjmy a výdaje domácností.....	24
1.1.6 Statistika rodinných účtů.....	25
1.1.7 Příjmová nerovnost českých domácností.....	27
1.1.8 Spotřební koš.....	28
1.1.9 Spotřeba a úspory.....	33
1.1.10 Hrubý domácí produkt.....	36
1.1.11 Ekonomika v České republice.....	38
1.2 Psychologie spotřebitele.....	40
1.2.1 Osobnost jako spotřebitel či zákazník.....	41
1.2.2 Spotřební chování.....	44
1.2.3 Typologie spotřebitelů.....	45
1.2.4 Nákupní chování.....	47
2 ANALÝZA PROBLÉMU A SOUČASNÉ SITUACE.....	53
2.1 Analýza příjmů českých domácností.....	53
2.1.1 Analýza příjmů za rok 2006.....	58
2.1.2 Analýza příjmů za rok 2007.....	61
2.1.3 Analýza příjmů za rok 2008.....	63
2.1.4 Analýza příjmů za rok 2009.....	65
2.1.5 Analýza příjmů za rok 2010.....	67
2.1.6 Analýza příjmů za rok 2011.....	69
2.2 Analýza výdajů českých domácností.....	70
2.2.1 Analýza výdajů za rok 2006.....	71

2.2.2	<i>Analýza výdajů za rok 2007</i>	73
2.2.3	<i>Analýza výdajů za rok 2008</i>	75
2.2.4	<i>Analýza výdajů za rok 2009</i>	77
2.2.5	<i>Analýza výdajů za rok 2010</i>	79
2.2.6	<i>Analýza výdajů za rok 2011</i>	82
2.3	Zadluženost a úspory českých domácností	84
2.4	Analýza příjmů a výdajů dle položek spotřebního koše	87
2.5	Analýza hrubého domácího produktu.....	91
3	VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ, PŘÍNOS NÁVRHŮ ŘEŠENÍ	96
3.1	Návrhy určené spotřebitelům	97
3.2	Dílčí shrnutí jednotlivých návrhů	111
	Závěr.....	115
	Seznam použité literatury	117
	Seznam tabulek.....	129
	Seznam obrázků	131
	Seznam příloh.....	132

Úvod

Peněžní příjmy a výdaje představují důležitou součást života každého z nás. Dohromady tvoří rodinný rozpočet, na základě něhož lidé s penězi hospodaří. Peněžní příjmy slouží primárně ke krytí pravidelných výdajů a jejich výše je odlišná pro jednotlivé typy domácností. Důležitou roli přitom hraje především dosažené vzdělání, pracovní pozice a zkušenosti. Za pravidelné výdaje přitom považujeme výdaje plynoucí na statky nezbytné k životu bez ohledu na finanční situaci a výši příjmů. Jedná se tedy zejména o potraviny a nápoje, výdaje za dopravu do školy a zaměstnání, výdaje za energii, vodu a paliva, bez nichž se neobejdeme.

Každá domácnost nakládá s penězi dle individuálních možností a preferencí. Podobné je to i s potřebami, které se liší v závislosti na věku spotřebitelů. Jiné preference budou zastávat mladí lidé, s jinými potřebami se můžeme setkat u lidí v důchodovém věku. Kromě toho existuje hned několik faktorů, které významně ovlivňují naši spotřebu. Neodmyslitelně je s nimi spojena jak ekonomická situace, tak psychologická stránka, které působí na spotřebitele a jejich nákupní chování nemalou měrou.

S růstem životní úrovně postupně lidé zvyšují kvalitu svého života a mnohdy utrácejí za přebytečné a nepotřebné věci na úkor úspory či jiného, smysluplného využití peněz. Při vynakládání peněz je však třeba myslet i na budoucnost a finanční zabezpečení v případě vzniku nepříznivé situace, do které se může dostat každý člověk. S tím souvisí úspora nebo vhodná investice, která by nás podobné situace mohla ubránit.

Otázkou však zůstává, do jaké míry spotřebitelé mění své preference v závislosti na vývoji ekonomiky. Ve své práci se budu touto problematikou zabývat a bude mne přitom zajímat, zda jsou různé typy domácností schopny omezit spotřebu a ušetřit část svých peněžních prostředků vzhledem ke změně ekonomiky.

Vymezení problému a cíle práce

Cílem diplomové práce je kritická analýza spotřebitelské poptávky v České republice a její vývoj v závislosti na změnách ekonomiky. Práce je zaměřena na analýzu spotřebního koše, podle kterého lze vysledovat růst či pokles výdajů vynaložených na různé komodity, přičemž výdaje jsou rozlišeny dle různých skupin domácností, tedy dle ekonomické aktivity. Na základě této analýzy budou navrženy kroky vedoucí ke snížení zejména indukovaných výdajů.

Důležitou náležitostí práce je analýza spotřebního koše před ekonomickou krizí a po ní, ze které je možné vyzorovat reakci domácností na ekonomickou změnu. V potaz budou brány jak výdaje autonomního, tak indukovaného charakteru, z nichž budou vycházet při stanovení návrhových opatření, která budou přijatelná pro spotřebitele.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Na úvod bych nejdříve vymezila obecnou úlohu ekonomie, která je úzce spjata se společnostmi a jejími procesy. Následně je práce zaměřena na chování spotřebitele z pohledu mikroekonomie, z níž pramení základní zákony, podle kterých se spotřebitel chová a rozhoduje. Na základě svých možností preferuje konkrétní zboží a služby, které se odvíjí od cenové hladiny, dostupnosti, kvality či dalších faktorů. Každý spotřebitel se tedy musí rozhodovat, jaký užitek mu daný statek přináší a dle toho přizpůsobuje poptávku po něm. Z toho je patrné, že mikroekonomické hledisko je samo o sobě velmi důležité, proto je potřeba mu věnovat značnou pozornost.

1.1 Ekonomie a ekonomika

Na začátku je třeba věnovat se nejprve všeobecné ekonomii, neboť je základem k pochopení hospodářských procesů, které ve společnosti probíhají. Člověk jako bytost společenská je předmětem ekonomické teorie, která zkoumá, jak lidé nakládají se vzácnými statky, jak produkují, jak si výrobky osvojují a jakým způsobem jsou pak produkty spotřebovány. Úlohou ekonomie je pochopit chování lidí v praktickém životě.¹

Podstatou lidské společnosti v rámci ekonomického života je neustálá výroba zboží a služeb. Lidé vyrábějí za účelem uspokojování svých potřeb, jež vznikají vždy ve spojitosti s prostředím, které jej obklopuje. Spotřeba pak vyjadřuje zánik dané potřeby, tedy uspokojení. Lidské potřeby lze definovat jako pocit, že se člověku něčeho žádoucího nedostává. Zatímco potřeby lidí jsou neomezené, statky a služby naopak existují v omezeném množství. Teorie spotřebního chování jen potvrzuje, že lidé chtějí tím více, čím více mají. Veškeré prostředky nebo činnosti vedoucí k uspokojení lidských potřeb jsou souhrnně nazývány jako statky. Všechny statky se vyznačují společným rysem, a to užitečností.² Užitečnost, využívající se pro uspokojení potřeb, bude popsána níže.

Neustálá rostoucí tendence objemů produkce má za následek vyčerpávání přírodních zdrojů a znečišťování životního prostředí. Rozpor mezi potřebami lidí a procesem jejich

¹ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 11-12

² tamtéž, s. 28-30

uspokojení provází lidstvo od jeho vzniku a vede k rozvoji dělby práce. Výchozí bodem je vznik ekonomické samostatnosti producentů a směna vytvořených činností. Vzhledem k nutnosti směny vznikl trh.³

1.1.1 Trh

Trh je obecně definován jako místo, kde dochází ke směně zboží mezi ekonomickými subjekty. Trh zahrnuje činnosti, jako je oběh zboží, nákup a prodej, které probíhají za stanovených podmínek. Dochází k soustředování statků nabízených s poptávanými, a tedy ke vzájemnému působení prodávajícího a kupujícího s cílem určit cenu a množství těchto statků. Předmětem směny je zboží a jeho směna je zprostředkována penězi.

Komplexně je trh pojat nejen z hlediska ekonomie, ale i psychologie. Pak je možné na trh nahlížet jako na soubor procesů, které vznikly lidskou činností a respektují potřeby člověka, jeho motivaci a životní styl. Zboží tedy každý může posoudit na základě ceny, účelu, ale navíc také podle image, funkce a dalších vlastností.

Tržní subjekty, jež vstupují na trh, mohou mít odlišné cíle. Jejich chování ovlivňuje řada externích vlivů, liší se rovněž svou motivací. K základním subjektům trhu náleží:

- *Domácnosti* – mohou působit na trhu v roli kupujícího (spotřebitele) s cílem uspokojit své potřeby, ale na druhé straně i v roli prodávajícího, neboť mohou být vlastníky výrobních faktorů.
- *Podniky* – reprezentují výrobce, kteří kupují výrobní faktory a zabývají se tedy výrobou zboží s cílem jejich prodeje. Jsou v postavení prodávajícího na trhu výrobních faktorů a služeb i kupujícího na trhu výrobních faktorů. Účelem jejich účasti na trhu je dosažení zisku.
- *Stát* – představuje jedinečný subjekt, který vstupuje na trh, aby jej mohl ovlivňovat, eliminovat negativní dopady a naopak podporovat pozitivní vlivy.

Trhy lze rozlišit dle několika hledisek.

- Podle předmětu nákupu či prodeje rozeznáváme 3 typy trhů:
 - a) trh výrobních faktorů, který je tvořen trhem práce, trhem půdy a přírodních zdrojů a trhem kapitálu

³ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 46

- b) trh finanční neboli trh peněz
- c) trh výrobků a služeb označovaný také jako trh produktů, který má vliv na chování všech účastníků trhu.
 - Dle územního hlediska známe trh místní, národní a světový.
 - Na základě množství a druhu zboží je možné vymezit trh dílčí a agregátní. Zatímco dílčí trh je spojen pouze s jediným druhem výrobku či služby (např. trh uzenin), agregátní trh zaujímá veškeré zboží.
 - Dle úrovně organizovanosti existuje trh organizovaný a neorganizovaný. Typickým příkladem organizovaného trhu je burza cenných papírů, kde jsou stanovena přesná pravidla, neorganizovaný trh může být služba poskytnutá za protislužbu.

Existují i další možná členění trhu na volný a vázaný trh, legální a nelegální, a jiné varianty vycházející z marketingu.⁴

Postoj zákazníka a jeho úlohu na trhu výrazně ovlivňuje konkrétní tržní situace, která může mít jak příznivou tendenci, např. v důsledku poklesu cen, tak nepříznivý dopad v případě, kdy poptávka je větší než nabídka. Všechny změny na trhu mají vliv na závislost a suverenitu zákazníka.⁵

Jak již bylo zmíněno, trh je místo střetu nabídky s poptávkou. Pozornost tedy nyní bude zaměřena na obě strany, v rámci tématu spotřebitelských výdajů nám postačí nabídka a poptávka na trhu výrobků a služeb.

Z ekonomického hlediska je poptávka definována závislostí množství zboží na jeho ceně. Obecně platí, že za nižší cenu jsou lidé ochotni nakoupit větší množství daného statku a naopak. Existují samozřejmě výjimky, u nichž tento vztah neplatí, a to luxusní zboží, jako kožešiny, drahé automobily apod. Poptávka se odvíjí od několika faktorů. Hlavním faktorem je cena zboží a z ní plynoucí zákon klesající poptávky. Ten nám říká, že čím je cena zboží vyšší, tím méně budou lidé ochotni nakoupit toto zboží za jinak

⁴ KOMÁRKOVÁ, R. *Psychologie trhu*. 1998. s. 19; SVĚTLÍK, J. *Základy tržní ekonomiky*. 1994. s. 6-7
VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 64-66;

⁵ KOMÁRKOVÁ, R. *Psychologie trhu*. 1998. s. 19-20

stejných podmínek, tím menší tedy bude poptávka. Příčiny klesající tendence poptávky se vysvětlují důchodovým a substitučním efektem. Důchodový efekt vychází z fixního důchodu spotřebitele, který při poklesu cen nakoupí větší množství statků, v případě zdražování bude reagovat opačně. Substituční efekt lze chápat jako určitou náhradu jednoho zboží za jiné. Zvýšení ceny totiž vyvolá změnu struktury zboží, lidé nakupují místo zdražených výrobků podobné, tzv. substituční statky.

Kromě ceny lze faktory ovlivňující poptávku shrnout následovně:

- Změna substitutů a komplementů: substitut je statek nahrazující jiný, sledovaný statek, růst ceny jednoho zboží vyvolá zvýšení poptávky po dalším zboží. Komplement lze vysvětlit jako doplněk k určitému statku, jako příklad slouží automobil – palivo, kdy růst ceny jednoho statku povede k poklesu poptávky po druhém.
- Změna výše důchodů – růst důchodů způsobí zvýšení poptávky po daném zboží, zejména předmětech dlouhodobé spotřeby či kvalitních potravin.
- Změny v populaci – mají za následek buď zvyšování poptávky v případě nárůstu obyvatel, nebo naopak pokles při snížení počtu populace.
- Preference a zájmy spotřebitelů – odvíjí se od mnoha skutečností, od zvyků, módy, reklamy aj.

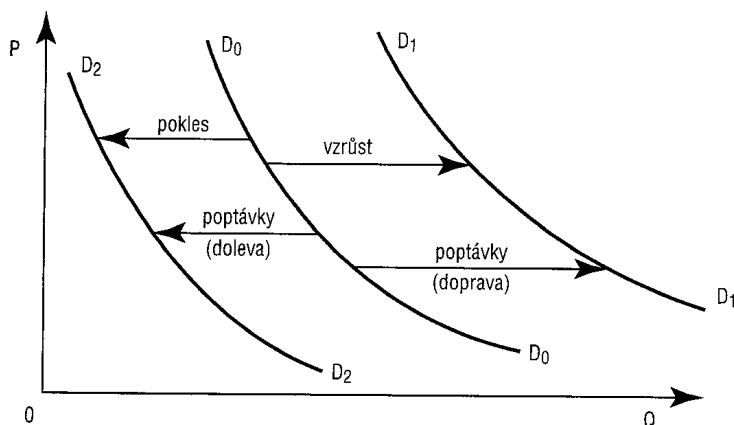
Změny poptávky se projeví v posunu křivky (Obrázek 1), při zvýšení ceny směrem doleva, snížení ceny má za následek růst poptávky, a tedy posun křivky směrem doprava.⁶ Poptávku lze rozlišit na agregátní – představující celkový objem nákupů, individuální – poptávka jediného nakupujícího a dílčí – poptávka po konkrétním jediném produktu.⁷

Z hlediska psychologického vypovídá poptávka o spotřebitelově vkusu, zájmu, potřebách i peněžních prostředcích. Souvisí s činností na trhu, nalézáním daného zboží a získáváním informací o cenách apod. Na základě toho zákazník dobře ví o

⁶ NOVÁČEK, V. *Základy tržní ekonomiky*. 1997. s. 9-10; SVĚTLÍK, J. *Základy tržní ekonomiky*. 1994. s. 9-10; VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 67-73

⁷ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 72-73

konkurenci, která na trhu působí a určitým způsobem na ni reaguje. Vstupuje tedy do soutěže, kde se jednotliví konkurenceschopní prodejci snaží nejlépe přimět a ovlivnit zákazníka k nákupu právě u daného prodejce.⁸

Obrázek 1: Křivka poptávky a její posun

Zdroj: VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 71

Nabídka na straně druhé představují firmy neboli prodejci. Nabídka je charakterizována jako množství zboží, které mají podniky za cíl prodat při dané tržní ceně. Je třeba rozlišit pojmy nabízené množství a skutečně prodané množství. Zatímco nabízené množství je dáno pouze chováním prodejců a vyjadřuje veškeré množství, které prodejci nabízejí ke koupi za určitou cenu, skutečně prodané množství ovlivňují jak prodejci, tak také kupující. Podobně jako poptávka, také nabídka je závislá na několika faktorech. Nejprve je potřeba zmínit cenu a zákon rostoucí nabídky. Tento zákon odráží fakt, že růst ceny výrobku vede ke zvýšení jeho nabídky. Rostoucí charakter je vysvětlen dvěma příčinami. Výrobce vede vyšší cena kupředu, neboť dosažení vyšších tržeb a většího zisku je pro ně velmi přitažlivé. Naskýtá se možnost přeměnit strukturu produkce a zaměřit se na výrobu ziskového zboží. Druhým důvodem je vstup nových výrobců do odvětví, kteří se budou podílet na výrobě i přes vyšší náklady.

Mimo cenu působí na nabídku následující faktory:

⁸ KOMÁRKOVÁ, R. *Psychologie trhu*. 1998. s. 20

- Výrobní náklady - jejich pokles umožní za použití totožných zdrojů produkovat více výrobků a nabízet je na trhu. Mění se na základě ceny inputů (levnější suroviny, nižší mzdy apod.) a vlivem pokroku technologií, vedoucího k poklesu nákladů na výrobu.
- Ceny substitutů - v případě, kdy ceny obdobných výrobků rostou, výrobci změni strukturu vlastní výroby, a to tak, že se bude vyrábět zboží, které mu zajistí vyšší zisk.
- Organizace trhu – množství nabízeného množství může být ovlivňováno státní regulací, dovozem zboží apod.
- Změny výrobních podmínek – zahrnují specifické podmínky, například výkyvy počasí, sezónnost atd.

Změny nabídky (Obrázek 2) posunují křivku nabídky dvěma směry, přičemž posun doleva znamená pokles nabídky, posun doprava pak její růst.⁹

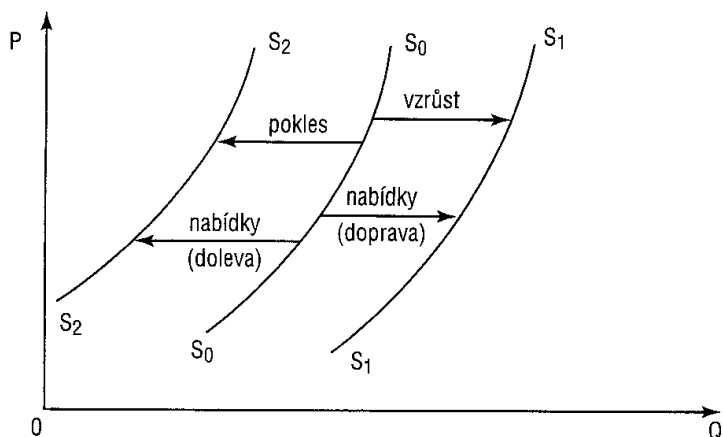
Stejně jako poptávka se člení i nabídka na agregátní, individuální a dílčí. Agregátní nabídka vyjadřuje celkový objem výrobků všech producentů s účelem prodat je na trhu. U individuální nabídky se jedná o nabídku jediného výrobce, dílčí nabídka je nabídkou konkrétního produktu od mnoha výrobců.¹⁰

Nabídka zaujímá možnosti v uspokojování preferencí a potřeb spotřebitele při uskutečňování svých zájmů a velkou měrou ovlivňuje jeho spotřebu a životní způsob. Co se spotřebního chování týče, pro spotřebitele je důležitá spojitost výrobků s jejich užitím a věcnou povahou.¹¹

⁹ NOVÁČEK, V. *Základy tržní ekonomiky*. 1997. s. 9-10; SVĚTLÍK, J. *Základy tržní ekonomiky*. 1994. s. 7-9; VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 73-77

¹⁰ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 77

¹¹ KOMÁRKOVÁ, R. *Psychologie trhu*. 1998. s. 20

Obrázek 2: Křivka nabídky a její posun

Zdroj: VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 76

1.1.2 Elasticita poptávky

Jak již bylo uvedeno, poptávka představuje nepřímo úměrný vztah mezi cenou a množstvím. Abychom zjistili, jaký vliv má změna ceny na množství produktů, použijeme tzv. cenovou elasticitu (pružnost) poptávky či nabídky.

Cílem je zjistit, jak je poptávka citlivá na změnu ceny výrobku, neboť reakce je u různých výrobků jiná. Růst ceny může vést jednak ke zvýšení, jednak ke snížení výdajů na vybraný statek. Záleží, zda cena vyvolá menší či větší snížení poptávaného množství. Cenová elasticita poptávky je dána poměrem mezi procentuální změnou množství k procentuální změně ceny. Koeficient elasticity poptávky je možné zapsat následujícím vzorcem:

$$e_D = \frac{\frac{Q_2 - Q_1}{Q_1 + Q_2}}{\frac{P_2 - P_1}{\frac{P_1 + P_2}{2}}}$$

Vysvětlivky:

e_D - koeficient cenové elasticity poptávky

Q_1 - původně poptávané množství

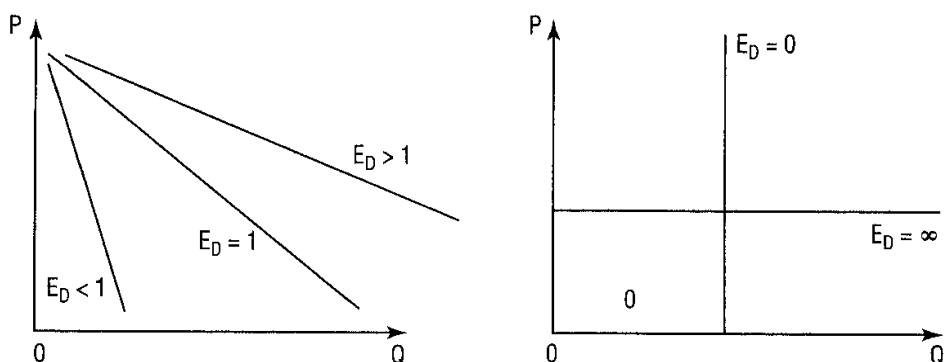
Q_2 - nově poptávané množství

P_1 - původní cena

P_2 - nová cena

Výsledkem elasticity je odpověď na otázku, jak se změní spotřební výdaje na určitý výrobek či službu při změně jeho ceny. Narážím zde na výdaje spotřebitelů, kteří vynakládají peněžní prostředky za zboží, aby uspokojili své potřeby. Podle výsledku koeficientu jsou známy tyto typy cenové elasticity:

- *Elastická (pružná) poptávka* – koeficient elasticity poptávky $e_D > 1$, což znamená, že jednocentní změna ceny povede k více než jednocentní změně poptávaného množství. Protože vycházíme z nepřímo-úměrného vztahu, zvýšení ceny povede ke snížení výdajů spotřebitele.
- *Jednotkově elastická poptávka* – koeficient $e_D = 1$, vypovídá o tom, že jakákoli změna ceny vyvolá stejnou změnu i u množství.
- *Neelastická (nepružná) poptávka* – koeficient $e_D < 1$, je opakem poptávky elastické, tedy jednocentní změna ceny bude mít za následek méně než jednocentní změnu množství. Zvýšení ceny způsobí nárůst výdajů na statek.
- *Dokonale elastická poptávka* – koeficient $e_D = \infty$, vypovídá o proměnlivosti množství při cenové stabilitě.
- *Dokonale neelastická poptávka* - koeficient $e_D = 0$, objem poptávaného množství zůstává při změnách cen konstantní.¹²

Obrázek 3: Cenová elasticita poptávky

Zdroj: VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 89

¹² FUCHS, K. *Základy ekonomie*. 2005. s. 77-78; HOLMAN, R. *Základy ekonomie*. 2008. s. 22-23; VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 87-89

1.1.3 Rovnováha spotřebitele, teorie užitku

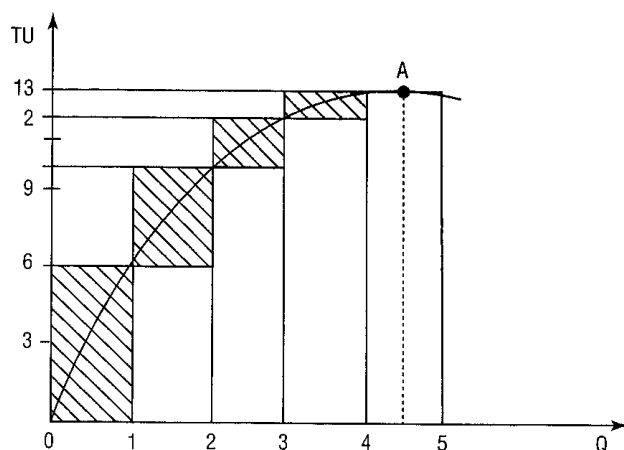
Každý člověk nakupuje zboží se záměrem maximálního uspokojení potřeb s minimálními náklady na jejich pořízení. Takovou situací je definována rovnováha spotřebitele, neboť spotřebitel se rozhodl pro nejlepší možnost a není ovlivněn podněty ke změně. Hlavním cílem je dosáhnout užitku, který spotřeba přináší, nesmíme však zapomínat na oběť ve formě finančních prostředků spojených s nákupem. Všichni spotřebitelé se rozhodují, jaký druh a množství statku na trhu nakoupí. Řeč je o tzv. spotřebním koši, pomocí něhož určuje spotřebitel své preference. Klasický spotřebitel jedná racionálně a volí pouze takové zboží, které mu přináší největší užitek. Užitečnost pak působí na spotřebitele v ohledu rozhodnutí, jak vynaložit důchod. Z toho lze usoudit, že užitek ovlivňuje poptávku. U některých vybraných produktů se spotřeba velmi často opakuje. Proto je třeba vymežit teorii užitku na celkovou a mezní, neboť ovlivňují chování spotřebitelů na trhu.

Celkový užitek je určen celkovým uspokojením preferencí spotřebitele. Se zvýšenou spotřebou statků celkový užitek roste, dokud se potřeba nenasytí a od tohoto bodu začne klesat. Kromě množství statků je celkový užitek závislý na kvalitě zboží a služeb a schopnosti uspokojovat zájmy a potřeby uživatele.

Mezní užitek lze definovat jako přírůstek celkového užitku při růstu objemu užívaného statku o jednotku. Mezní užitek naopak s rostoucím objemem užívaného statku klesá. Platí zde zákon klesajícího mezního užitku, který vychází z opakované spotřeby téhož statku. Nejvyšší mezní užitek dosahuje spotřebitel u první jednotky, neboť ta má pro něj největší význam. Význam následujících opakujících se jednotek klesá. Mezní užitek se tedy formuje jednak na základě intenzity spotřeby, jednak dostupností statků.

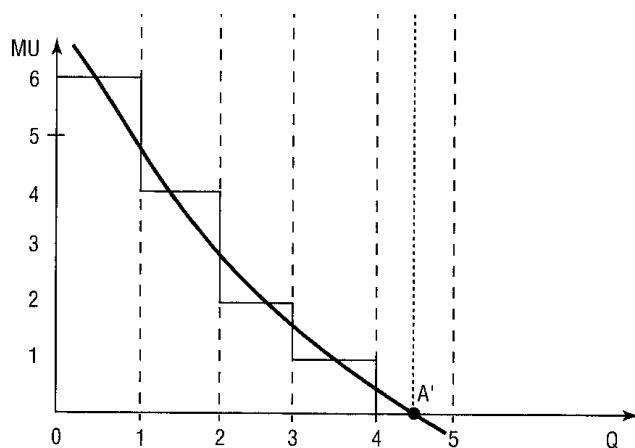
Teorie rostoucího celkového užitku i klesajícího mezního užitku se využívá v souvislosti s chováním spotřebitelů.¹³

¹³ FUCHS, K. *Základy ekonomie*. 2005. s. 69-71; VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 109-113

Obrázek 4: Celkový užitek

Zdroj: VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 114

Obrázek 5: Mezní užitek

Zdroj: VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 114

Problém užitečnosti spočívá v jeho měřitelnosti. Existují dvě teorie, které nahlíží na měřitelnost různě. První z nich, kardinalistická teorie, vychází z předpokladu přímé měřitelnosti užitku. Každý statek má pro spotřebitele určitou váhu důležitosti. V okamžiku nákupu vždy zákazník poměřuje mezní užitek, plynoucí ze spotřeby, s peněžními náklady, které musí za nákup vydat.¹⁴ Rovnováha spotřebitele nastává dle kardinalistického pohledu v okamžiku, kdy spotřebitel nakoupí optimální množství, přičemž mezní užitek je roven ceně daného statku. Za optimální se přitom považuje taková kombinace, kdy je spotřebitel schopen vzhledem ke svému finančnímu omezení

¹⁴ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 115-121

nahradit pokles jednoho statku větším objemem statku jiného. Předpokladem rovnováhy spotřebitele je rovnost mezních užtků spotřebovávaných statků ve vztahu k jejich cenám.

Jestliže bude cena statku růst, pak spotřebitel bude nakupovat menší množství, v opačném případě bude zvyšovat své nákupy. Z toho je patrné, že křivka mezního užitku kopíruje křivku poptávky.¹⁵

Spotřebitelův přebytek je možné vysvětlit jako rozdíl celkového užitku a souhrnu výdajů použitých na pořízení zboží. Zjednodušeně řečeno jde o rozdíl mezi sumou, kterou by byl spotřebitel ochoten nejvýše zaplatit, a sumou reálně vydanou. Jedná se prakticky o určitou výhodu, neboť zákazníkovi přináší něco navíc, než za co zaplatil.¹⁶

Jiným způsobem na užitečnost nahlíží druhá, ordinalistická teorie užitku. Ta vychází z předpokladu, že užitečnost není přímo měřitelná. Odráží hypotézu, že spotřebitel je schopen srovnávat užitek několika variant zboží navzájem. Dokáže tedy vytvářet hodnotící stupnice a na základě nich posoudit užitečnost té které kombinace statků, co však nedokáže, je stanovit rozdíl, o nějž je užitek větší.¹⁷ Rovnováha spotřebitele je odvozena od tzv. indiferenční křivky, kdy spotřebitel je v bodě rovnováhy k jiným možnostem indiferentní. Rovnováha nastává v bodě spojení linie příjmů a indiferenční křivky, každé ceně výrobku však odpovídá jiný bod rovnováhy a tedy i jiný objem.¹⁸

1.1.4 Segmentace trhu

V návaznosti na teorii trhu je třeba definovat jeho segmentaci. Segmentací trhu rozumíme proces plánování, který rozdělí trh na menší podskupiny zákazníků s odlišnými potřebami a spotřebním chováním. Následuje výběr toho segmentu, jenž vystihuje nejlépe poslání daného podniku včetně stanoveného cíle. K segmentaci trhu dochází vlivem velké rozmanitosti lidí, jejich potřeb, zájmů, přání. Předpokladem úspěšné segmentace je dostatečná rozmanitost a velké množství zákazníků, jejichž cílem je nakupovat.

¹⁵ Chování spotřebitele a formování poptávky. [online]. © 2000-2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: <http://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n03-poptavka.php>

¹⁶ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 115-121

¹⁷ tamtéž

¹⁸ Chování spotřebitele a formování poptávky. [online]. © 2000-2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: <http://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n03-poptavka.php>

Samotný proces zahrnuje tři fáze:

- *Výzkum trhu* - je zaměřený na marketingový průzkum, hodnocení prodeje a odhad poptávky do budoucna. Vyčleňuje jednotlivá segmentační kritéria.
- *Profilování segmentů* - člení zákazníky do několika homogenních skupin. Vyhodnocením dotazníků vzniknou skupiny charakterizující stejné postoje, věkové kategorie apod., které pojmenujeme dle nejdůležitějšího rozlišovacího kritéria.
- *Tržní zacílení* – týká se výběru cílového segmentu, na který se podnik zaměří, a to dle atraktivnosti.

K výhodám segmentace patří především odlišení od konkurence prostřednictvím diferencované nabídky svých výrobků, a to jednak na základě ceny, ale také designu, obalu, propagace, možnosti distribuce a jiných služeb. Dle zkušeností může tedy firma získat na trhu určitou konkurenční výhodu, případně eliminovat nebezpečí konkurenčních válek.

Další výhodou je zajisté uspokojení potřeb zákazníků, segmentace přináší prospěch nejen pro zákazníky, ale i samotné prodejce. Díky přesnému zacílení je možné ušetřit nemalé peněžní prostředky. Oslovování vybraných zákazníků zajistí vyšší účelnost i účinnost reklamních kampaní.

Pro vymezení spotřebitelského trhu se využívají faktory geografické (stát, region, podnebí), demografické (věk, pohlaví, velikost rodiny), socioekonomické (příjem, vzdělání), etnografické (rasa, náboženství), fyziografické (váha, výška, zdravotní stav), sociopsychologické (osobnost, životní styl) a behaviorální (frekvence nákupu, věrnost značce).¹⁹

Základní podmínkou segmentace trhu jsou dva principy – homogenita a heterogenita segmentů. Zatímco homogenitou rozumíme podobnost v tržním chování či ve vazbě na

¹⁹ MATULA, V. *Segmentace trhu* [online]. [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: <http://www.vladimirmatula.zjihlavy.cz/segmentace-trhu.php>

daný trh, heterogenita znamená vzájemnou rozdílnost segmentů. Platí, že čím jsou segmenty více odlišné, tím je snadnější jejich výběr.²⁰

1.1.5 Příjmy a výdaje domácností

Šetření týkající se příjmů a výdajů domácností nejsou jednoduchou záležitostí, s výjimkou Mikrocensu, který zkoumal tuto problematiku od konce 50. let dvacátého století do roku 1992, nejsou prakticky k dispozici souhrnná data s celkovými příjmy domácností. Příčinou byl zejména nezáměr ze strany občanů a domácností jako hospodářických jednotek.²¹ Proto musíme vycházet z výzkumů Českého statistického úřadu, jenž provádí zkoumání příjmové i výdajové složky domácností v České republice. Hlavním smyslem je získat údaje o sociální situaci českých domácností, které jsou vzhledem k jednotné metodice porovnatelné s ostatními státy Evropské unie.²²

Nejprve přistoupíme k definici příjmu a následně výdaje. Příjmem jsou chápány veškeré peníze, které domácnost získá za určitou dobu. Na základě toho, odkud příjmy plynou, rozlišujeme:

- a) mzdu – plyne zaměstnanci uzavřením pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti
- b) dávky – jedná se o dávky sociální pomoci, dávky vyplácené na základě pojištění a dávky státní sociální podpory
- c) příjmy z podnikání
- d) příjmy z pronájmu – domácnosti je získávají pronájmem nemovitostí, ať už domu, bytu, pozemku apod.
- e) příjmy z kapitálového majetku - souvisejí s vlastnictvím cenných papírů (akcií, dluhopisů, atd.)²³

Z hlediska zkoumání je třeba dále rozlišit peněžní příjem na hrubý a čistý. Hrubé peněžní příjmy obsahují všechny pracovní příjmy, tedy ze závislé činnosti i z podnikání, dále sociální příjmy i všechny druhy opakujících se či jednorázových příjmů

²⁰ KOUDELKA, J. *Spotřební chování a marketing*. 1997. s. 157-159

²¹ VEČERNÍK, J. *Občan a tržní ekonomika: příjmy, nerovnost a politické postoje v české společnosti*. 1998. s. 67-68

²² Metodika - příjmy, výdaje a životní podmínky domácností. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 14. 06. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/metodika_prijmy_vydaje_a_zivotni_podminky_domacnosti

²³ Rodinný rozpočet. *Abeceda rodinných financí* [online]. © 2010-2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: <http://www.abecedarodinnychfinanci.cz/lekce/rodinny-rozpocet>

domácností i jednotlivých členů. Čistý peněžní příjem je výsledkem hrubého peněžního příjmu po odečtení sociálního a zdravotního pojištění a daně z příjmu.

Jako hospodařící domácnost můžeme charakterizovat jednotlivce či skupinu lidí, kteří spolu trvale bydlí a hradí náklady na svou spotřebu.²⁴

Výdaje na druhé straně rodinného rozpočtu představují všechny peněžní prostředky, které jsou určeny na výdej za určité období. Zahrnují širokou škálu položek, s nimiž se denně setkáváme, jedná se o výdaje nezbytné pro život, ale i výdaje vynakládané za věci, bez nichž se lze obejít. Může se jednat o následující kategorie:

- Bydlení – zahrnuje výdaje na energii, vodu, plyn, internet apod.
- Potraviny – představují nákup stravy a nealkoholických nápojů, drogerii a čisticí prostředky
- Doprava – výdaje za jízdné ať už vlakem, autem, autobusem apod.
- Záliby – výdaje spojené s našimi koníčky, například sportem, kulturou, výlety aj.
- Odívání – peněžní vydání za oblečení pro každého člena domácnosti
- Nahodilé výdaje – jde o výdaje na rekreaci, dárky, apod.
- Pojištění – platba pojistek, pojištění domácnosti, pojištění automobilu atd.
- Děti – výdaje týkající se péče o děti
- Úspory – opakující se pravidelné výdaje na spoření, důchodové připojištění, investice
- Splátky – souvisejí se splácením hypotéky, úvěru.²⁵

Existují i jiná členění výdajů, dle Českého statistického úřadu tvoří například samostatnou skupinu vzdělávání, zdraví, rekreace a kultura – viz spotřební koš.

1.1.6 Statistika rodinných účtů

Statistika rodinných účtů se zabývá analýzou výdajů a spotřeby domácností. Informace o rozdílech ve spotřebě domácností a spotřebních zvycích není možné zjistit z jiných

²⁴ Metodika - příjmy, výdaje a životní podmínky domácností. Český statistický úřad [online]. Aktualizováno: 14. 06. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z:

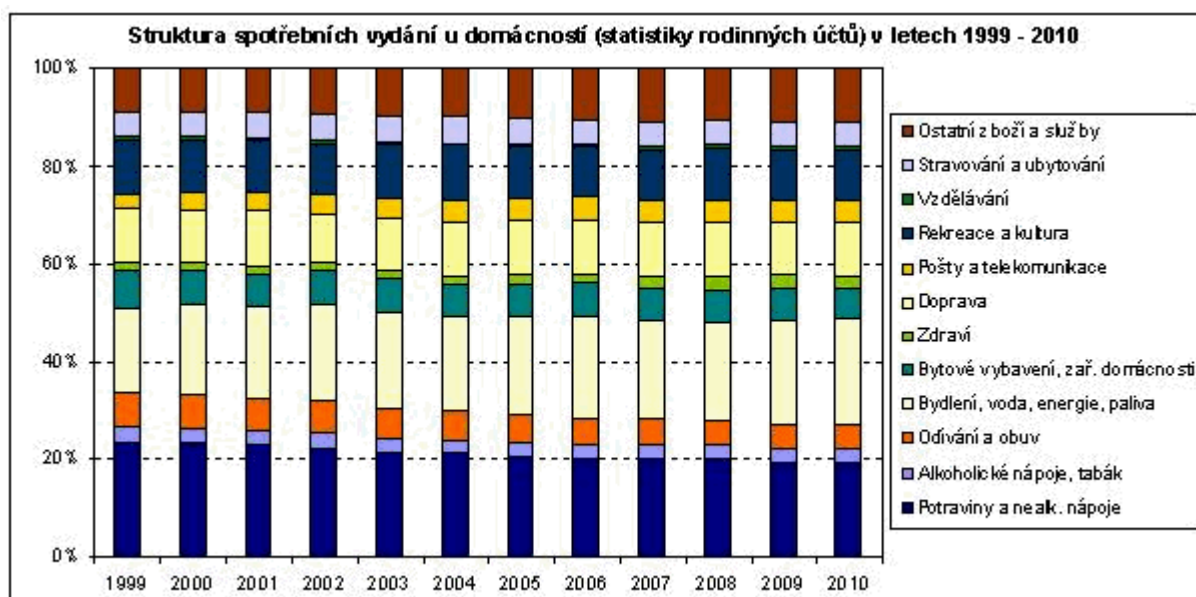
http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/metodika_prijmy_vydaje_a_zivotni_podminky_domacnosti

²⁵ Rodinný rozpočet. *Abeceda rodinných financí* [online]. © 2010-2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: <http://www.abecedarodinnychfinanci.cz/lekce/rodinny-rozpocet>

zdrojů. Význam statistiky rodinných rozpočtů je velký, lze ji využít pro kvalifikované rozhodování při realizaci sociální politiky státu, pro sociální a hospodářský průzkum, pro vnitřní využití Českého statistického úřadu a rovněž jako nástroj mezinárodního srovnávání. Nesmíme zapomínat na to, že statistický výzkum je uskutečňován na souboru 3 000 vybraných domácností, proto je omezeno zobecnění dat na celou populaci v ČR.

Skladba statistiky rodinných rozpočtů se přizpůsobuje hlavním parametrům domácností, aby odrážela jejich složení, výši příjmů či ekonomickou aktivitu. Přestože statistika udává vazbu výdajů na příjmy, vývoj příjmů je předem určen, a proto není vhodné tyto závěry, zachycující vývoj příjmů domácností, vyvozovat v rámci celého státu.

Podíváme-li se na spotřební výdaje domácností za období let 1999 – 2010, lze si povšimnout změn ve vynakládání za určité druhy komodit.

Obrázek 6: Struktura spotřebních výdání domácností v letech 1999 – 2010

Zdroj: Český statistický úřad. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty

Jak je patrné z obrázku, některé komodity zaznamenaly za období dvanácti let určité změny. Typickým příkladem jsou potraviny, které vykazují klesající tendenci, stejně jako odívání a obuv. Opačným příkladem může být doprava či zdraví, které naopak

zaznamenaly nárůst oproti roku 1999.²⁶ Podrobná analýza spotřebních vydání na jednotlivé statky a služby bude provedena v analytické části.

Domácnosti pro statistická šetření jsou vybírány kvótním výběrem, tedy například dle čistého měsíčního příjmu v určitém rozmezí, dle domácností s nižším vzděláním s jedním dítětem atd. Základní jednotkou šetření je hospodařící domácnost, kterou je zpravidla rodina, případně i jedinec. Základním výběrovým znakem je soubor domácností, který se stanovuje dle ekonomické aktivity a postavení v zaměstnání osoby v čele domácnosti. Osobou v čele se rozumí v úplných rodinách muž, v rodinách neúplných rodič a v nerodinných domácnostech pak osoba s největším výdělkem.

Domácnosti s ekonomicky aktivním členem v čele se člení dále dle toho, jaké postavení osoba v zaměstnání zaujímá, u domácností s ekonomicky neaktivním členem v čele se dělí podle toho, zda je jiná osoba domácnosti ekonomicky aktivní, případně, zda se jedná o důchodce jako osobu v čele domácnosti.

Kromě základního souboru statistiky rodinných účtů, jenž zahrnuje vzorek 3 000 domácností, se využívá ještě doplňkový soubor. Doplňkový soubor zachycuje data pro domácnosti s minimálními příjmy a je uskutečňován na vzorku 400 vybraných domácností.²⁷

1.1.7 Příjmová nerovnost českých domácností

Vrátím-li se k příjmům domácností, ráda bych se nyní ve zkratce věnovala jejich vývoji a nerovnostem. Nerovnost příjmů jednotlivých domácností je značná a odvíjí se nejen od individuálních příjmů, ale i dalších neméně důležitých faktorů. V první řadě se jedná o příjmy ze zaměstnání ostatních dospělých členů či hromadné rodinné prostředky, které zkreslují vazbu mezi příjmem živitele rodiny a konečným příjmem domácnosti. Jako další faktor vystupují daně a sociální dávky, jež slouží k přerozdělování příjmů mezi generacemi a příjmovými skupinami. Třetím významným hlediskem je složení domácností dle aktivních a závislých osob. Aby bylo možné analyzovat domácnost jako ekonomickou jednotku, je vhodné využít jejího celkového příjmu.

²⁶ Statistika rodinných účtů. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 24. 01. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty

²⁷ Statistika rodinných účtů. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 24. 01. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty

Co se týče nerovnosti v příjmech, určité změny započaly transformací politického systému po roce 1989, kdy se veškerá ekonomická aktivita odpoutala od politiky. V průběhu ekonomické přeměny část obyvatel nabývala příjmy, část však ztrácela. Výnosy i příjmy plynoucí z transformace se staly zdrojem nového uspořádání společnosti. Konkrétní zdroje příjmů měly proměnlivý charakter, podíl příjmů ze závislé činnosti poklesl, podíl příjmů ze samostatné činnosti a podnikání postupně vzrůstal.²⁸

Rok 1989 znamenal pro ekonomiku, stejně jako pro další obory, velkou změnu. Přinesl obrovský rozkvět spotřebitelského trhu. V souvislosti s ekonomickou reformou se objevily první soukromé prodejny a zahraniční zboží, které bylo dříve nedosažitelné, se brzy proměnilo v široce dostupné.²⁹

Tomu, jak se příjmy a výdaje vyvíjely za posledních pár let, bude věnována analytická část. Z důvodu narůstající tendence populace a tedy i domácností bude zajímavé sledovat, jak jednotlivé příjmy i výdaje rostou či klesají. Důležitou roli budou hrát nejen příjmy a výdaje, ale také preference spotřebitelů, cenové hladiny, vzdělání a další faktory.

1.1.8 Spotřební koš

Pro definování a analýzu spotřeby průměrné domácnosti slouží tzv. spotřební koš. Jedná se o vybrané položky spotřebních statků a služeb, které se člení do několika skupin a významně se podílejí na výdajích domácností. Každá položka má přitom různou váhu, jež se odvíjí od struktury výdajů průměrné domácnosti. Například potraviny mají ve spotřebním koši váhu pětikrát vyšší ve srovnání s odíváním. Obsah jednotlivých reprezentantů je pravidelně aktualizován. Díky tomu se využívá spotřební koš pro výpočet cenové hladiny, resp. míry inflace. Ceny dílčích reprezentantů zboží a služeb tvoří základ pro sledování vývoje spotřebitelských cen.³⁰

²⁸ VEČERNÍK, J. *Občan a tržní ekonomika: příjmy, nerovnost a politické postoje v české společnosti*. 1998. s. 66-67, s. 87

²⁹ VEČERNÍK, J. *Občan a tržní ekonomika: příjmy, nerovnost a politické postoje v české společnosti*. 1998. s. 123

³⁰ Spotřební koš. *Else AZ* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.elseaz.cz/slovník/spotrebni-kos/>; Spotřební koš. *Multimediální ročenka životního prostředí* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/cenia/index.php?p=spotrebni_kos&site=spotreba

V současnosti se obměňuje a aktualizuje spotřební koš po pěti letech, aby byla splněna harmonizace v rámci EU. Váhy jednotlivých reprezentantů jsou určeny dle výsledků statistických šetření rodinných účtů. Během existence spotřebního koše dochází často jen k určité konkrétní změně, tzn., že některou položku ve spotřebním koši zcela vyřadíme, jinou je naopak nutné do koše zahrnout. Zaniklý statek je přitom nahrazen obdobným statkem se stejnou váhou. Vliv těchto změn na celkovou inflaci je proto minimální.³¹

Mezinárodní klasifikace individuální spotřeby dle účelu užití (COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose) rozděluje strukturu spotřebního koše na 12 hlavních souborů produktů a služeb a jejich nižší podskupiny. Jedná se o následující klasifikaci:

- 1. Potraviny a nealkoholické nápoje** – kategorie obsahuje všechny potraviny i nealkoholické nápoje.
- 2. Alkoholické nápoje a tabák** – patří sem alkoholické nápoje včetně tabákových produktů.
- 3. Odívání a obuv** – tato skupina zahrnuje textilní zboží, obuv včetně oprav, obleky.
- 4. Bydlení, voda, energie, paliva** – patří sem nájemné, platby za užívání družstevních bytů, produkty a služby související s běžnou údržbou bytů, dodávka vody, tuhá paliva a energie (elektrina, plyn).
- 5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy** – zahrnuje nábytek a jiné vybavení domácností, bytový textil, ložní prádlo, domácí spotřebiče, úklidové a prací prostředky, nádobí a služby spojené s opravou spotřebičů.
- 6. Zdraví** – obsahem jsou různé zdravotnické, farmaceutické a stomatologické produkty a pomůcky, služby lékařů i lázeňská péče.
- 7. Doprava** – zahrnuje jak osobní dopravu včetně náhradních dílů, tak dopravu veřejnou, tedy autobusovou, železniční, leteckou, dále také pohonné hmoty a dopravu žáků a studentů.

³¹ Aktualizace spotřebního koše od ledna 2010. *Česká národní banka* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_II/boxy_a_prilohy/zoi_II_2010_box_IV.html

8. Pošty a telekomunikace – součástí jsou telefonní zařízení a služby a také služby poštovní.

9. Rekreační a kultura – jedná se o přijímače a přehrávače včetně oprav, knižní publikace, hračky, papírenské produkty, hudební nástroje, sportovní potřeby, kulturu a domácí i zahraniční rekreaci.

10. Vzdělávání – veškeré vzdělávání, výuka jazyků.

11. Stravování a ubytování – jde o stravu a nápoje v restauračních zařízeních a ubytování v ubytovacích zařízeních.

12. Ostatní zboží a služby – k ostatnímu zboží a službám lze zařadit služby osobní péče, kosmetické přípravky, šperky, koženou galanterii, pojištění, finanční služby a různé poplatky.³²

Jak již bylo uvedeno, volba cenových reprezentantů se stanovuje jednou za pět let, v případě potřeby je však možné změnit cenové reprezentanty každý rok, kdy se mohou měnit i jejich váhy. K poslední revizi spotřebního koše došlo během roku 2011. Od roku 2012 je výpočet cenových indexů založen na novém spotřebním koši, který vychází z vah roku 2010.

Revize indexů spotřebních cen zaznamenala několik změn:

- Volbu reprezentantů - volba reprezentantů byla uskutečněna na základě metody záměrného výběru, jejímž cílem bylo zachovat ty reprezentanty, které se největší měrou podílí na spotřebě domácností. Protože v roce 2010 a 2011 již byl výběr na požadavky Eurostatu aktualizován, nebyla změna příliš velká. Vývoj počtu cenových reprezentantů je znázorněn v následující tabulce.

³² Změny při výpočtu indexů spotřebitelských cen od ledna 2012. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 29. 04. 2012 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zmeny_pri_vypoctu_indexu_spotrebitelskych_cen_od_ledna_2012

Tabulka 1: Vývoj počtu cenových reprezentantů ve spotřebním koši

Oddíly COICOP	leden 2007	prosinec 2011	leden 2012
Potraviny a nealkoholické nápoje	164	161	161
Alkoholické nápoje, tabák	20	21	21
Odivání a obuv	71	67	65
Bydlení, voda, energie, paliva	41	46	45
Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	82	81	79
Zdraví	47	20	18
Doprava	83	80	80
Pošty a telekomunikace	3	4	4
Rekreace a kultura	113	111	110
Vzdělávání	12	12	12
Stravování a ubytování	43	42	42
Ostatní zboží a služby	50	55	55
Úhrn	729	700	692

Zdroj: Český statistický úřad. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zmeny_pri_vypoctu_indexu_spotrebitelskych_cen_od_ledna_2012

- Určení vah – váhy indexů spotřebitelských cen na úrovni COICOP 4 se odvíjejí od výdajů domácností v roce 2010 podle statistiky národních účtů, podíly reprezentantů stejné úrovně byly určeny z výdajů domácností v roce 2010 dle statistiky rodinných účtů. Odbor, zabývající se sociálním šetřením, se zaměřil na výjimečné roční sledování s podrobným dělením výdajů domácností v roce 2010. Kromě toho se využívají pro tvorbu váhových kategorií i jiné informace, například od poskytovatelů služeb (telefonní služby, finanční služby apod.). Počítá se nejen index spotřebitelských cen za domácnosti celkem, ale také za domácnosti důchodců a domácnosti obývajících hlavní město.
- Výpočet indexů – aby bylo možné vypočítat konečné indexy, musí se nejprve zjistit ceny všech výrobků a služeb zastoupených ve spotřebním koši. Zjišťováním jsou pověřeni pracovníci Českého statistického úřadu ve 35 okresech ČR včetně hlavního města, přičemž ceny zaznamenávají každý měsíc ve více než 8 000 prodejnách či provozovnách služeb.

Z takto získaných cen se určí průměrná cena jednotlivých reprezentantů za ČR, která se dále srovnává s cenou základního období, jímž je od roku 2012 prosinec

roku 2011. Z celkového počtu 692 indexů je třeba stanovit úhrnný index spotřebitelských cen za daný měsíc vztažený k prosinci 2011.³³

Cenové indexy se používají k měření míry inflace. Index spotřebitelských cen označovaný jako CPI (Consumer Price Index) je nejrozšířenější a vyjadřuje změnu cen komodit, které domácnosti poptávají. Porovnávají se náklady potřebné pro nákup daného výrobku či služby v běžném období s náklady na stejný produkt či službu v období základním. Lze jej vyjádřit pomocí vzorce:

$$CPI = \frac{Q_1 \cdot P_2}{Q_1 \cdot P_1} \cdot 100$$

CPI - index spotřebitelských cen

Q_1 - reprezentativní spotřební koš

P_1 - cena ekonomického statku ve spotřebním koši v základním období

P_2 - cena ekonomického statku ve spotřebním koši v běžném období

Výsledek indexu nás informuje o tom, zda se cenová hladina oproti předešlému období zvýšila či naopak snížila.³⁴

Pokud chceme provést srovnání indexu spotřebitelských cen v EU, pak se kromě národního indexu spotřebitelských cen ČR musí vypočítat tzv. harmonizovaný index spotřebitelských cen, neboť se mezi nimi objevují určité rozdíly. Váhy harmonizovaného indexu již obsahují tržby za nákupy cizinců na našem území, naopak postrádá imputované nájemné. Dále využívá řetězových vah, aktualizovaných dle národních účtů minulého období.³⁵

Je třeba si uvědomit, že spotřební koš se svým obsahem v různých státech na světě liší. Znatelný je rozdíl ve spotřebě vyspělých a rozvojových zemí. Čím větší chudoba v dané

³³ Změny při výpočtu indexů spotřebitelských cen od ledna 2012. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 29. 04. 2012 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zmeny_pri_vypoctu_indexu_spotrebitelskych_cen_od_ledna_2012

³⁴ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 388

³⁵ Změny při výpočtu indexů spotřebitelských cen od ledna 2012. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 29. 04. 2012 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zmeny_pri_vypoctu_indexu_spotrebitelskych_cen_od_ledna_2012

zemi převládá, tím více lidé spotřebovávají nejzákladnější potraviny a naopak. Zatímco v Německu dosahují týdenní náklady průměrné rodiny na potraviny a nápoje 500 \$, v Čadské republice jsou tyto náklady ve výši pouhých 1,23 \$.³⁶

1.1.9 Spotřeba a úspory

V souvislosti s tématem si nyní vymežíme pojmy spotřeba, úspory a s tím spojené výdaje autonomní a indukované. Budu přitom vycházet z keynesiánského výdajového modelu, který je založen na následujících předpokladech:

- V čistém tržním hospodářství působí jen dva sektory – domácnosti a firmy, které tvoří celkový produkt.
- Plánované výdaje jsou rozlišeny na spotřební výdaje domácností a investiční výdaje firem.
- Úrokové míry jsou neměnné, nemají tedy vliv na výdaje subjektů.
- Ekonomika je uzavřená, což znamená bez vztahů se zahraničím.
- Nejsou plně využity výrobní zdroje a kapacity.
- Nominální mzdy a cenová hladina jsou stabilní a tedy totožné s reálnými hodnotami.
- Domácnosti využijí důchod na spotřebu nebo jej uspoří.

Pozn.: Protože je téma koncipováno na domácnosti, budu se zabývat pouze tímto sektorem.

Domácnosti nakupují výrobky a služby s cílem jejich spotřeby. Výdaje na ně vynaložené tvoří asi 60% agregátní poptávky a současně jsou největší částí hrubého domácího produktu. Jedná se o nákup a následnou spotřebu zboží krátkodobého charakteru, jako například potravin či obuvi, zboží dlouhodobé spotřeby, jako například domácí spotřebiče, osobní automobil a také služeb týkajících se kupříkladu dopravy, vzdělávání, rekreace. Rozhodující faktor, který má největší vliv na spotřebu, je příjem (důchod) domácností. Nízký příjem svědčí o tom, že lidé nakupují jen nejnужnější komodity, zejména potraviny, oblečení, bydlení. Jak vyplývá z průzkumů, růst důchodu

³⁶ Spotřební koš ekonomicky vyspělých a rozvojových zemí. *Multimediální ročenka životního prostředí* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/cenia/index.php?p=spotrebni_kos_ekonomicky_vyspelych_a_rozvojovych_z&site=spotreba

vede ke zvyšování výdajů na určité potraviny, domácnosti si dopřávají kvalitnější stravování. Obecně však platí, že se zvyšováním příjmu se snižuje podíl výdajů na potraviny na celkových výdajích domácností, neboť i potraviny mají určité hranice, které znamenají nasycení. Jakmile je potřeba stravování u domácností uspokojena, zaměří se na jiné statky. Dosažení vyššího příjmu představuje pro domácnosti vyšší výdaje na výrobky dlouhodobé spotřeby, zbylou část příjmu tvoří úspory. Zmíněné spojitosti představují tzv. Engelovy zákony. Lze tedy vyvodit, že spotřeba (C) je funkcí důchodu (Y), platí, že:

$$C = f(Y)$$

Funkce spotřeby zobrazuje vztah mezi celkovou úrovní spotřebních výdajů a úrovní disponibilního příjmu domácností. Z funkce je zřejmé, že právě spotřeba je závislá proměnná. Dle Keynesese se spotřeba zvyšuje s růstem příjmu, roste však pomaleji než samotný důchod. Vynakládání důchodu na spotřebu se odvíjí od několika faktorů, je ovlivněna jednak psychologickým hlediskem, jednak úrokovými sazbami a dostupností úvěru, zdaňováním důchodů, změnou daně z příjmu či věkovou strukturou spotřebitelů.

Existují dvě skupiny spotřebních výdajů domácností:

- Spotřební výdaje autonomní (ozn. C_a)
- Spotřební výdaje indukované (ozn. C' , cY)

Autonomní výdaje je možné charakterizovat svou nezávislostí na výši důchodu. Představují například nutné výdaje na stravování, nájemné či oblékání. Přestože nemá domácnost téměř žádný příjem, budou výdaje autonomní vynaloženy ať už čerpáním úvěru, předchozích úspor nebo jinak. Je třeba si uvědomit, že to, co je platné pro jednotlivce nelze vztahovat na celou společnost. Proto není možné chápat autonomní spotřebu jako existenční minimum.

Indukovaná spotřeba je tou částí spotřeby, která naopak závisí na výši disponibilního příjmu. Indukované výdaje vznikají vlivem vyššího příjmu, který domácnost vynaloží na statky a služby. S rostoucím důchodem indukovaná spotřeba klesá.

Zvyšování příjmů domácností má za následek na straně druhé rovněž růst úspor včetně zvyšování jejich podílu na důchodu. Úspory (S) jsou rostoucí funkcí důchodu (Y), jejich vztah je dán funkcí úspor:

$$S = f(Y)$$

Úspory obecně definujeme jako tu část příjmu, která nebyla v daném období spotřebována. Je možné je snadno vypočítat, tak že úspory (S) jsou dány rozdílem důchodu (Y) a spotřeby (C), tedy $S = Y - C$. V ekonomii rozumíme úsporami nejluxusnější zboží, jež spotřebitelé pořizují. Méně výdělečné domácnosti prakticky nespoří, neboť spořit vzhledem k nízkým příjmům ani nemohou. Lidé s nižšími důchody mají tendenci k negativním (záporným) úsporám, protože mnohdy spotřebovávají víc, než jim výdělek umožňuje, čímž dochází buď k poklesu akumulovaných úspor, nebo zadlužení. Zjednodušeně řečeno, jestliže spotřeba převyšuje disponibilní důchod domácnosti, pak hovoříme o tzv. negativních úsporách. V opačném případě, kdy příjem domácností je vyšší než spotřeba, vznikají úspory pozitivní, to znamená, že celý důchod nevynakládáme pouze na spotřební výdaje.

Stejně jako spotřebu, také úspory tvoří dvě složky, a to:

- Autonomní úspory (ozn. $-S_a$)
- Indukované úspory (ozn. S' , sY)

Autonomní úspory jsou analogií autonomní spotřeby v záporném vyjádření. Jde tedy o úspory, nezávislé na velikosti důchodu. Udávají velikost úspor v případě nulového důchodu.

Indukované úspory závisí na výši disponibilního důchodu, neboť růst důchodu znamená zvýšení úspor. Část důchodu je vynaložena na spotřebu, nespotřebovaná část představuje indukované úspory.³⁷

³⁷ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 277-283

1.1.10 Hrubý domácí produkt

V návaznosti na předchozí kapitolu bych ráda detailněji popsala teorii hrubého domácího produktu, který úzce souvisí se spotřebou domácností. Podrobněji bude dále analyzován v části praktické.

Hrubý domácí produkt je klíčový národohospodářský ukazatel, pomocí něhož je možné posoudit výkonnost a vývoj ekonomiky. Lze jej charakterizovat jako celkovou peněžní hodnotu statků a služeb nově vytvořených v daném časovém období (obvykle jeden rok) výrobními faktory na určitém území.³⁸ Je třeba si uvědomit, že do HDP se započítávají pouze takové statky, které byly nově vytvořeny ve sledovaném období, nikoli statky dlouhodobé životnosti vytvořené v minulých letech.³⁹

Existují tři způsoby stanovení HDP, a to výrobní (produkční) metoda, výdajová metoda a důchodová metoda. Při zjišťování HDP tedy metody vycházejí z celkové hodnoty finální produkce, z celkových výdajů a v případě důchodové metody z celkových důchodů v národním hospodářství. Přestože při výpočtu mohou vznikat určité rozdíly způsobené například statistickými chybami či nezahrnutím některých položek (zejména u důchodů), všechny uvedené metody by měly vést k totožnému výsledku HDP.⁴⁰

a) Produkční metoda HDP

Tato metoda HDP vychází z hodnoty vyrobeného zboží a služeb za určité období. Výpočet je dán součtem hrubé přidané hodnoty jednotlivých sektorů či odvětví a čistých daní na produkty. Hrubá přidaná hodnota se přitom určí jako rozdíl produkce a mezispotřeby. Z toho je patrné, že je nutné vyloučit meziprodukty, čili statky určené pro výrobní spotřebu s cílem zabránit dvojitému započtení vyrobené produkce. Daně na produkty je nutné ještě ponížít o dotace na výrobky. Výpočet HDP pomocí produkční metody lze tedy zapsat následně:

$$HDP = \text{Produkce} - \text{mezispotřeba} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty}^{41}$$

³⁸ HDP. *Peníze.cz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/hdp>

³⁹ Hrubý domácí produkt. *Enwiki.cz* [online]. Vydáno: 10. 12. 2008 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.enwiki.cz/wiki/Hrub%C3%BD_dom%C3%A1c%C3%AD_produk%20t

⁴⁰ Metody měření HDP. *Ius Wiki* [online]. Vydáno: 22. 01. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/tnh/zkouska/otazka-46>

⁴¹ Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 08. 02. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk%20t_%28hdp%29

b) Výdajová metoda HDP

Výdajová metoda patří k nejběžněji používaným způsobům stanovení HDP. Výpočet HDP výdajovou metodou zahrnuje výdaje jednotlivých sektorů na nákup finálních výrobků a služeb, které nejsou vstupem další výroby. Celková produkce této metody je dána součtem spotřebitelských výdajů za zboží a služby, investičních výdajů firem, výdajů státu na nákup zboží a služeb a čistým exportem, který představuje rozdíl mezi exporty a importy národního hospodářství.⁴²

Spotřebitelské výdaje za zboží a služby zahrnují statky jak dlouhodobého, tak krátkodobého užití, investičními výdaji firem rozumíme fixní investice, změnu stavu zásob, ale také investice firem do bytové výstavby, vládní výdaje mohou být spojeny například s výdaji do školství, kultury apod. Výpočet HDP pomocí výdajové metody lze názorně zapsat následně:

$$HDP = \text{spotřeba } (C) + \text{hrubé investice } (I) + \text{veřejné výdaje } (G) + \text{čistý vývoz } (NX)^{43}$$

c) Důchodová metoda HDP

Výpočet HDP za pomoci důchodové metody je tvořen součtem důchodů za národní hospodářství. Započítávají se však pouze důchody primární, tedy důchody jednotlivců a korporací, jež mají původ v běžné produkci výrobků a služeb. Transferové platby, jako například sociální důchody či jiné dávky, vznikající přerozdělením a redistribucí primárních důchodů, se do HDP nezahrnují, neboť by došlo k nadhodnocení celkové produkce.⁴⁴

Výpočet HDP sestává ze součtu hrubých mezd před zdaněním, renty (resp. důchodů vlastníků pozemků a nemovitostí), hrubých zisků korporací před zdaněním (např. dividendy akcionářů), čistých úroků (tj. rozdíl mezi obdržnými a placenými úroky domácností) a příjmů vlastníků firem (označovaných také jako důchody ze samozaměstnání). Součtem uvedených položek zjistíme hodnotu národního důchodu, ke

⁴² Jak se počítá HDP? *Finance.cz* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/vypocet/>

⁴³ Hrubý domácí produkt. *Wikipedie* [online]. Vydáno: 03. 04. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hrub%C3%BD_dom%C3%A1c%C3%AD_produk%20t

⁴⁴ Jak se počítá HDP? *Finance.cz* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/vypocet/>; *Metody měření HDP. Ius Wiki* [online]. Vydáno: 22. 01. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/tnh/zkouska/otazka-46>

kterému je třeba ještě přičíst amortizaci (tzv. opotřebení) a nepřímé daně, abychom získali výsledek HDP. Pro názornost tedy platí vztah:

$$HDP = \text{Hrubé mzdy } (w) + \text{renty } (r) + \text{hrubé zisky korporací } (z) + \text{čisté úroky } (i) + \text{příjmy vlastníků korporací } (y) + \text{amortizace } (a) + \text{nepřímé daně } (n)^{45}$$

1.1.11 Ekonomika v České republice

Vývoj české ekonomiky zaznamenal za několik posledních let výrazné změny. Transformace ekonomiky vedla k značnému oproštění, z ekonomiky příkazové se stala ekonomika méně kontrolovaná státem.⁴⁶

Od roku 1989, kdy byl obnoven systém tržního hospodářství, až po současnost, prošla česká ekonomika několika etapami. Počínaje kuponovou privatizací v roce 1991, liberalizací cen, zavedením daně z přidané hodnoty, přes rozdělení Československé republiky, členství České republiky v EU až po ekonomickou krizi.⁴⁷

Pro náš účel je podstatný zejména vývoj ekonomiky za posledních deset až patnáct let, tedy od roku 2000 až po současnost. Roky 2000 - 2009 je možné rozlišit na tři období. První období končící rokem 2004 bylo charakteristické ekonomickým růstem v důsledku zvyšujícího se tempa růstu stavební a průmyslové produkce, růstem spotřeby domácností, posilováním české měny, zlepšováním obchodních vztahů se zahraničím apod. Toto období s sebou samozřejmě přineslo i záporné změny, a to například zvyšování deficitu státního rozpočtu, zvýšení veřejného deficitu či zhoršení ve smyslu zahraniční zadluženosti vzhledem k HDP. Druhá etapa nastala v letech 2005 - 2006, resp. 2005 - 2008, a je považována za velmi úspěšnou. Základy úspěchu byly založeny na růstu ekonomiky vlivem zahraničního obchodu, stabilizaci veřejného deficitu či poklesu nezaměstnanosti. K negativním stránkám této etapy však patří rostoucí zadluženost ve vztahu k zahraničí, zvyšující se spotřeba domácností a z toho plynoucí

⁴⁵ Jak se počítá HDP? *Finance.cz* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/vypocet/>

⁴⁶ Vývoj hospodářství ČR. *ZaRozvoj!* [online]. [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://zarozvoj.cz/vyvoj-hospodarstvi-cr.p7.html>

⁴⁷ CHALUPA, P. *Ekonomicko-politický vývoj České republiky* [online]. [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: <http://svp.muni.cz/ukazat.php?docId=488>

zadluženost. Poslední byl rok 2009, jenž se stal rokem ekonomické krize.⁴⁸ Období let 2000 - 2008 znamenalo pro české domácnosti přírůstek jmění v důsledku úspor, který se v roce 2008 v porovnání s rokem 2000 zdvojnásobil. Sektor domácností tak vykazoval přebytek a díky tomu mohl zaměřit své bohatství na jiné sektory.⁴⁹

Lze tedy podotknout, že české hospodářství si před ekonomickou krizí vedlo dobře. Na konci roku 2008, resp. na začátku roku 2009, se začala projevovat ekonomická krize i v naší zemi, kde způsobila, sejně jako v ostatních státech EU kromě Polska, propad ekonomiky. Způsoby, jak krizi řešit, se v jednotlivých státech lišily, stejně jako velikost dopadů na ekonomiku. Ekonomická krize se v roce 2009 projevila jednak poklesem HDP, růstem nezaměstnanosti, snížením inflace, jednak zvyšujícím se deficitem státního rozpočtu či růstem průměrné hrubé mzdy vlivem propouštění zaměstnanců s podprůměrnými příjmy.⁵⁰

Co se týče dopadů krize na příjmy domácností, ve srovnání s rokem 2008 dosahovaly za první tři čtvrtletí roku 2009 pomalejšího růstu. Vzhledem k velké nezaměstnanosti zažívali mnozí lidé obavy ze sociální nejistoty. Průměrná mzda zaznamenala nárůst, což bylo způsobeno poklesem počtu pracovníků s podprůměrnou mzdou a změnami v oblasti čerpání nemocenské. Další složka příjmů, sociální příjmy, vzrostly o celých 6,6%. Podobný byl rovněž nárůst u dávek důchodového pojištění, přičemž průměrná měsíční výše starobního důchodu se zvýšila o více než 6%. Znatelný byl dopad krize zejména u zaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti stoupla v prvních třech čtvrtletích roku 2009 o 2,2% na úroveň 7,7%. To mělo za následek dvojnásobný vzrůst financí poskytovaných na podporu v nezaměstnanosti. Ostatní základní kategorie příjmů sociální povahy měly klesající tendenci, příkladem mohou být dávky nemocenského pojištění.

Podíváme-li se na výdaje, konec roku 2009 představoval po dlouhé době stagnaci spotřebitelských cen. Také tento fakt zmírnil dopady na rozpočty spotřebitelů. Domácnosti začaly redukovat výdaje za méně potřebné zboží a služby. Ve sledovaném

⁴⁸ HRONOVÁ, S., HINDLS, R. *Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost* [online]. Vydáno: 03/2008 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://panda.hyperlink.cz/cestapdf/pdf08c3/hronova.pdf>

⁴⁹ DUBSKÁ, D. České domácnosti: dopady krize na hospodaření s penězi. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 20. 08. 2012 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/3681419610.doc#UQIRtsUmaSp>

⁵⁰ Česká ekonomika: dlouhodobý ekonomický vývoj. *Euroekonom.cz* [online]. [cit. 2013-01-25]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/ekonomika.php>

období (2009) došlo ke zpomalení přírůstku spotřebitelských cen, tento nárůst pramenil především z rostoucích cen za bydlení, vodné, energie a paliva. Celkově dynamika spotřeby domácností poklesla, neboť spotřebitelé si odepírali vzhledem k ekonomické situaci například výdaje na dovolenou, vybavení domácností apod.

Úspory a půjčky vlivem krize postihly rovněž změny. Bankovní úvěry zaznamenaly oproti roku 2008 asi třetinové čerpání, nejvíce si lidé půjčovali na bydlení. Zároveň lidé projeví menší zájem o spoření hned z několika důvodů. Hlavní příčinou bylo minimální úročení vkladů a zhoršené podmínky pro udržení se v zaměstnání. Množství úspor bylo v roce 2009 pouze čtvrtinové na rozdíl od roku 2008.⁵¹

Ekonomická krize zasáhla postupně celou Evropu, přesto patří Česká republika mezi státy, kde byl její průběh příznivější. Přestože se naše země dostala do fiskálních problémů a deficit veřejných financí se značně propadl, veřejné dluhy však v porovnání s některými jinými zeměmi EU byly stále považovány za únosné. Určitou výhodu představoval také fakt, že Česká republika měla poměrně stabilní bankovní sektor, jenž nepotřeboval peněžní podporu ve formě dotací z veřejných prostředků. K zemím, které ekonomickou krizí byly zasaženy nejvíce, patří především pobaltské státy, tedy Estonsko, Lotyšsko a Litva.⁵²

1.2 Psychologie spotřebitele

Následující část se zabývá spotřebitelem z psychologického hlediska, to znamená, že jsou vymezeny hlavní faktory, ovlivňující nákupní či spotřební chování, typy spotřebitelů a jejich preference. Stejně jako mikroekonomické hledisko je třeba brát v potaz i psychologii spotřebitele, neboť obě stránky vzájemně ovlivňují celkové rozhodování spotřebitele o koupi dané komodity.

⁵¹ FILIPOVÁ, Š. Dopady hospodářské krize na příjmy a výdaje českých domácností se ve 3. čtvrtletí roku 2009 zmírnily. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Vydáno: 19. 02. 2010 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8316/19022010.pdf>

⁵² KARPOVÁ, E. *Vývoj ekonomik zemí střední a východní Evropy v kontextu světové ekonomické krize*. [online]. Vydáno: 01/2010 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/karpova1.pdf>

1.2.1 Osobnost jako spotřebitel či zákazník

V souvislosti s užíváním pojmu spotřebitele či zákazníka je nejprve nutné vymezit si pojem osobnost, která souvisí s rysy a celkovou charakteristikou spotřebitele.

S pojmem osobnost se setkáváme denně a z psychologického hlediska ji můžeme použít pro každého člověka, neboť každý z nás představuje neopakovatelnou a jedinečnou osobnost. Osobnost souvisí jednak s rysy, vlastnostmi, zvláštnostmi, schopnostmi, ale i zájmy a je definována mnoha autory různými definicemi. Jinak ji představuje Eysenck, který tvrdí, že osobnost je souhrnem vzorců chování organismu determinovaného prostředím a dědičností, jinou definici uvádí Nakonečný, který přistupuje k osobnosti jako k otevřenému celku, který je možné měnit vnějšími vlivy. Obecně lze osobnost chápat podle toho, co člověk chce (potřeby a zájmy), co člověk může (schopnosti a vlohy), co člověk je, tedy jaký je jeho temperament a charakter a také kam člověk směřuje, jaká je jeho osobní cesta.

Osobnost jako celek lze tedy chápat jako souhrn duševních schopností a chování a pro pochopení osobnosti je nutné vycházet z biologického základu, genetických vlivů i faktorů prostředí, které na nás působí a ovlivňují nás.⁵³

Všichni lidé od narození po smrt hrají roli spotřebitele či zákazníka. Zde je třeba určit rozdíl mezi spotřebitelem a zákazníkem. Pojem spotřebitel je obecnější a obsahuje všechno, co člověk spotřebovává včetně toho, co sám nenakupuje. Za zákazníka považujeme každého, kdo zboží objednává, kupuje a také platí. Zákazník či spotřebitel by se měl orientovat v těch oblastech spotřeby, v rámci nichž bude nakupovat. S touto problematikou souvisí strom spotřeby, který vyčleňuje hlavní oblasti spotřeby a s tím spojené položky (viz obrázek níže – Strom spotřeby).⁵⁴

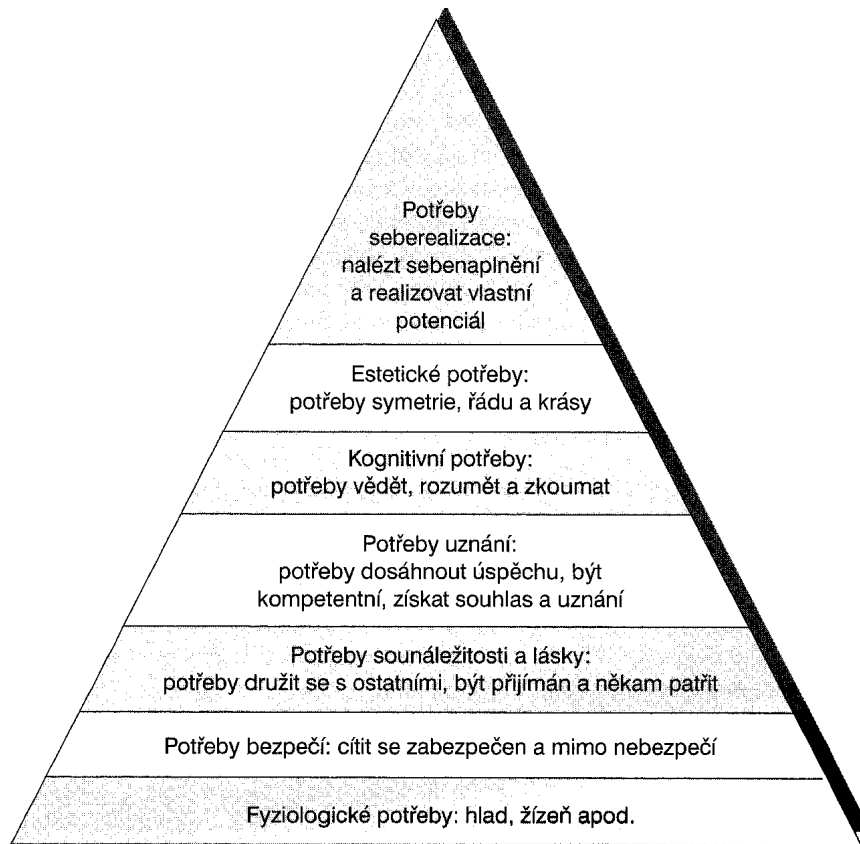
Strom spotřeby zobrazuje hlavní spotřební větve, které se dále dělí na mnoho menších větví, představující určité výrobky či služby. Všechny menší větve jsou zároveň konkrétním oborem, jako například cestování, sport, divadlo apod. U zákazníků převyšuje povrchní znalost nad hlubší, neboť strom zahrnuje široké spektrum položek a není možné, aby každý zákazník byl odborníkem všech oblastí spotřeby.⁵⁵

⁵³ VYSEKALOVÁ, J. *Psychologie spotřebitele: jak zákazníci nakupují*. 2004. s. 12-13

⁵⁴ tamtéž, s. 31-32

⁵⁵ KOMÁRKOVÁ, R. *Psychologie trhu*. 1998. s. 33

tvorbě reklam. Reklama využívá model pro tvorbu pozice produktu, tedy z hlediska vnímání produktu spotřebitelem.

Obrázek 8: Maslowova hierarchie potřeb

Zdroj: VYSEKALOVÁ, J. Psychologie spotřebitele: jak zákazníci nakupují. 2004. s. 18

- Fyziologické potřeby znázorňují první a základní úroveň lidských potřeb v hierarchii. Jedná se o nezbytné biologické potřeby, které je třeba nejprve uspokojit a teprve poté je možné přistoupit k další, vyšší potřebě. Zahrnuje potraviny, vzduch, vodu, oblečení a další primární potřeby.
- Potřeby bezpečí následují po fyziologických potřebách a jejich uspokojování je motivací pro vyšší potřeby. Souvisejí jak s fyzickým bezpečím, tak také pořádkem, stabilitou či kontrolou nad vlastním životem mimo nebezpečí. Do této kategorie náleží např. zdravotní péče, pojištění, vzdělání apod.
- Potřeby sounáležitosti a lásky obsahují potřeby příznivého přijetí ostatními, emoce a city. Velký význam má láska k rodině. Mnohé reklamní kampaně využívají právě tyto motivy spojené s emocemi s cílem oslovit zákazníky.

- Následující tři kategorie (potřeby uznání, kognitivní potřeby a estetické potřeby) lze nazvat jako potřeby egoistické. Patří sem jednak potřeba úspěchu, sebeúcty, osobní spokojenosti, jednak potřeby prestiže, postavení a uznání jiných.
- Potřeba seberealizace je poslední složkou Maslowovy hierarchie potřeb. Obvykle však většina lidí této úrovně nedosahuje, neboť neuspokojí zcela předcházející potřeby. Potřeba sebeuspokojení se týká snahy jedince využít své možnosti a realizovat svůj potenciál.⁵⁷

1.2.2 Spotřební chování

Každý spotřebitel je součástí konkrétní společnosti, ve které se různým způsobem projevuje a chová. Chování lidí souvisí se spotřebou výrobků (tedy hmotných i nehmotných statků), zahrnuje příčiny užívání určitého zboží, ale i způsoby včetně procesů provázejících jejich provádění. Podle přesnější definice lze spotřební chování vyjádřit následovně:

„Spotřební chování znamená chování lidí – konečných spotřebitelů, jež se vztahuje k získávání, užívání a odkládání spotřebních výrobků – produktů.“⁵⁸

Je třeba dodat, že spotřební chování zahrnuje kromě jednání, ovlivňující nákup, také okolí, které jej podmiňuje. Do spotřebního chování řadíme mj. i to, kdy a jak spotřebitel produkty přestane užívat. Údaje o spotřebním chování lze čerpat i v jiných oborech než je ekonomie a psychologie, je možné je získat z oboru sociologie, kulturní antropologie aj.

V rámci toho, čemu je přikládán důraz při vysvětlení a poznání spotřebního chování, rozlišujeme přístup psychologický, sociologický a ekonomický.

Psychologický model klade důraz na vztah mezi psychikou spotřebitele a jeho chováním. V případě, že sledujeme tuto vazbu zevnějšku, např., jak spotřebitel vnímá vnější podněty, pak hovoříme o behaviorálním přístupu. Charakteristickým rysem spotřebního chování je jeho vnitřní duševní svět, který je možné poznat pozorováním a popisováním reakce spotřebitele na určité podněty. K vysvětlení spotřebního chování se sleduje, jakou jednotlivé podněty (např. tvary výrobku) vyvolávají odezvu (např. výběr

⁵⁷ SCHIFFMAN, L. *Nákupní chování: velká kniha k tématu Consumer Behavior*. 2004. s. 109-114

⁵⁸ KOUDELKA, J. *Spotřební chování a marketing*. 1997. s. 11

produktu). Jiné přístupy jsou zaměřeny na vysvětlení spotřebního chování prostřednictvím poznávání vnitřních procesů.

V rámci psychologického přístupu se dále charakterizuje tzv. černá skříňka spotřebitele, což vyjadřuje nepoznatelné. Přístup vysvětluje, že jednání člověka může být ovlivněno hluboko uloženými pudy, jež jsou mnohdy potlačovány.

Sociologický přístup zkoumá chování lidí v určité sociální situaci, v určitém sociálním prostředí. Spotřební chování je přitom podmíněno sociální skupinou, do níž člověk patří, postavením v této skupině a způsoby, jakými se vyrovnává s požadavky, které jsou na něj vytvářeny.

Ekonomický přístup vychází z racionálních úvah spotřebitele, které utváří jeho chování. Velkou roli zde hraje kategorie ceny, příjmů, užitku, pružnost poptávky aj. Jiné faktory, jakými jsou emotivní, psychologické či sociální prvky, zde nehrají důležitou roli.⁵⁹

1.2.3 Typologie spotřebitelů

Typologie spotřebitele vychází z určitého klasifikačního schématu, v němž jsou spojeny různé faktory dle daných kritérií. Existuje široká škála kritérií, na základě nichž lze členit spotřební chování, pro náš účel však uvedu jen některé typologie související s tématem. Využívání typologie je běžná ve výzkumu spotřebitele a přináší praktické informace a údaje o požadavcích spotřebitelů.

a) typologie založená na dimenzi přátelskosti a vůdcovství

Tento typ vymezuje zákazníky z pohledu prodejce, navrhuje, jak se zákazníkem jednat, jak jej motivovat. Jedná se o následující typy zákazníků:

- *sociabilní typ* – charakteristickým rysem je přátelství, laskavost a snadná ovlivnitelnost zákazníka, nízká míra vlastní iniciativy a problémy při rozhodování. Prodejce si získá zákazníka tím, zdůrazní-li uspokojení jeho potřeb daným výrobkem či službou bezpečné investice.

⁵⁹ KOUDELKA, J. *Spotřební chování*. 2010. s. 7-9; KOUDELKA, J. *Spotřební chování a marketing*. 1997. s. 11-14

- *byrokratický zákazník* – konzervativní typ s nejasným rozhodováním a potřebným časem na rozmyšlení. Prodejce musí prokázat značnou dávku trpělivosti a budovat u zákazníka postupně důvěru včetně důvěry k nabízenému výrobku či službě.
- *diktátorský typ* – popisuje zákazníka egocentrického, který sám rozhoduje a je ochoten podstupovat riziko. Prodejce při jednání s tímto zákazníkem musí projevit určitou míru asertivity, obecně však bývá zákazníkem ochotně spolupracujícím.
- *výkonný typ* – zákazník je nezávislý, klidný, samostatný a důrazný s jasnou představou o produktu či službě, jedná otevřeně a pozitivně. Prodejce by měl zákazníkovi připomínat výhody, které pro něj z nákupu plynou.⁶⁰

b) typologie z hlediska nákupního chování

Hledisko nákupního chování zaujímá kombinaci osobnostních vlastností a postojů zákazníků ke světu, jež ovlivňují i jejich postoje k nákupu.

- *Bio zákazník* – charakterizuje zákazníka posedlého přírodou a ekologií. Dle jeho pohledu je nutné respektovat přírodu, vyspělejší nové biotechnologie výrobku.
- *Vizionářský zákazník* – zákazník zcela otevřený novým věcem, který touží poznat něco zcela jiného.
- *Hedonistický zákazník* – důraz klade zejména na prožití radosti, čemuž přizpůsobuje i chování. Cílem je zachytit příjemný prožitek, svobodu a flexibilitu každého dne.
- *Zákazník s představivostí* – zákazník s touhou po tom, aby produkt vyprávěl příběh a vycházel za života, například originální vzhled u masových produktů. Zákazník už není pouze nákupčí, ale chce být součástí celého procesu.

c) typologie životního stylu

V rámci spotřebního chování hraje důležitou roli také životní styl populace. Existuje opět několik typologií dle různých autorů či společností, na základě nichž lze hlouběji pochopit spotřební chování lidí. K hlavním přínosům analýzy, jež vychází z postojů k ceně, značce, aj., patří možnost vytvářet odhady tržního potenciálu.

⁶⁰ VYSEKALOVÁ, J. *Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“*. 2011. s. 236-238

Pro naši potřebu jsem zvolila typologii dle Gfk Praha, která svůj průzkum realizovala na respondentech České republiky ve věku 15 – 79 let. Zabývá se přitom nákupními, mediálními a životními postoji veřejnosti. Metodologie vymezila následující typy spotřebitelů:

- *Velkorysý spotřebitel* - je charakterizován velkou kupní silou. Představuje aktivitu, otevřenost, je však k trhu poměrně rezervovaný, neboť preferuje značkové výrobky, a proto se příliš nezabývá cenami.
- *Hospodárný spotřebitel* - má podobné vlastnosti jako velkorysý spotřebitel, odlišuje se však svým postojem k trhu. Sleduje nejvýhodnější cenovou nabídku, slevy i výprodeje a na základě toho nakoupí zboží přímo v prodejně.
- *Šetrný spotřebitel* - představuje spotřebitele s podprůměrnými výdělky, a nakupuje tedy pouze nezbytné zboží za nejvýhodnější ceny.
- *Marnivý spotřebitel* - zaujímá zcela otevřený postoj k trhu. Reprezentují jej mladší lidé, kteří dbají na svůj vzhled, značkové zboží a rádi utrácejí za moderní věci.
- *Shánějící spotřebitel* - je typický svou umírněností a využíváním slevových akcí, výprodejů a nákupem za nejnižší možné ceny. Zaujímá nejnižší kupní sílu.
- *Lhostejný spotřebitel* - nemá vyhraněný cíl, tudíž je pasivní a uzavřený. Volba prodejny závisí na vzdálenosti, dává přednost spíše levnějším výrobkům a nevyhledává značkové zboží.⁶¹

1.2.4 Nákupní chování

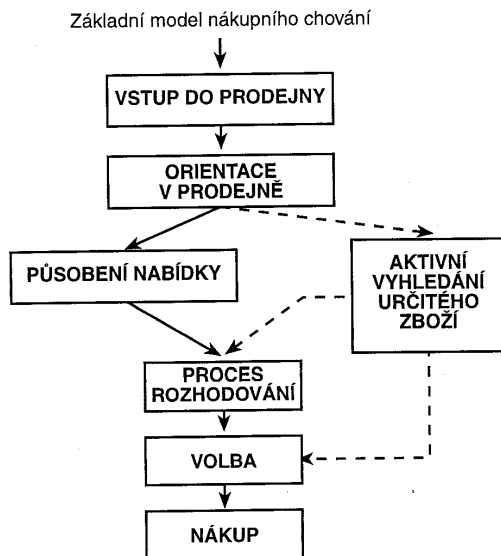
„Chování, kterým se spotřebitelé projevují při hledání, nákupu, používání, hodnocení a odkládání produktů, služeb a nápadů. Zahrnuje 2 typy nákupů: nákupy na zkoušku (průzkumná fáze, kdy se spotřebitelé snaží produkt ohodnotit pomocí přímého užívání) a opakované nákupy, které obvykle znamenají, že spotřebitel produkt schválil a je ochotný ho znovu použít.“⁶²

Nákupní chování zahrnuje všechny činnosti s tím spojené, počínaje chvílí, kdy do obchodu vstoupíme až do okamžiku, kdy obchod opouštíme. Hovoříme o tzv. modelu

⁶¹ VYSEKALOVÁ, J. *Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“*. 2011. s. 240-254

⁶² SCHIFFMAN, L. *Nákupní chování: velká kniha k tématu Consumer Behavior*. 2004. s. 612

nákupního chování (Obrázek 9). Velkou měrou jej ovlivňuje nejen osobnost člověka, jeho názory a znalosti, ale také motivace, sociální prostředí či obecné vlastnosti. Z toho je zřejmé, že každý spotřebitel bude na konkrétní nabídku reagovat různě.

Obrázek 9: Model nákupního chování

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, R. Psychologie trhu. 1998. s. 39

Nakupování se odehrává vždy v určitém čase na konkrétním místě či v konkrétním prostředí. Hlavním úkolem spotřebitelů je dosáhnout stanovených přání, tužeb a snažení, které si od nákupu slibují. Rozhodování o nákupu, resp. nákupní proces zahrnuje pět základních etap, a to poznání problému, přičemž prvotní prioritou je uspokojení potřeb naléhavých, následuje hledání informací, kde velký význam mají zdroje, z nichž se k nám informace šíří, a to např. sdělovací prostředky, osobní zdroje apod., poté zhodnotíme alternativy a volíme nejvhodnější, posléze rozhodneme o nákupu a jako poslední nákup vyhodnotíme, tedy porovnáme efekt očekávaný a ze spotřeby plynoucí efekt skutečný.⁶³

V rámci kupního rozhodování se rozeznávají odlišné role:

- *Role iniciátora* – osoba, která jako první přijde se záměrem nakoupit dané zboží
- *Role ovlivňovatele* – člověk, který svými názory a nápady může ovlivňovat konečné rozhodnutí
- *Role rozhodovatele* – osoba rozhodující o koupi (místo, způsob, předmět)

⁶³ VYSEKALOVÁ, J. *Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“*. 2011. s. 48-50

- *Role kupujícího* – subjekt, jenž vykoná samotný nákup
- *Role uživatele* – člověk využívající zakoupené zboží či službu.⁶⁴

Co vlastně ovlivňuje nákupní chování?

Při nákupu každý vychází z otázky, zda výrobek, který nakupujeme, uspokojí naši potřebu. Existují dva aspekty, ovlivňující nákupní chování: motivační síla a rozhodování. Rozhodování o koupi lze chápat jako řešení problému, nemusí přitom vždy jít o rozhodování jen na základě ekonomických parametrů. Nelze opomíjet tzv. psychologické mechanismy, které výrazně vstupují do rozhodování.

Naše duševní vlastnosti mají vliv na určité projevy nákupního chování. Kromě toho je třeba dbát i na životní zkušenosti, které rovněž přispívají ke konkrétnímu rozhodnutí o nákupu. V neposlední řadě je rozhodnutí ovlivněno druhem nákupu, který lze členit na:

- *Extenzivní nákup* – popisuje nákup dražších předmětů, přičemž zákazník zjišťuje o produktu podrobné informace a věnuje pozornost také informačním zdrojům, podporujícím jeho rozhodování
- *Impulzivní nákup* – jde o nákup spontánní, kdy se jedná zejména o drobné předměty. Spotřebitel nerozlišuje vlastnosti, neboť není nutné je studovat.
- *Limitovaný nákup* – je založen na skutečnosti, že i když produkt či značka je nám neznámá, rozhodnutí vyplývá z obecných zkušeností při nákupu, jako např. tvrzení „čím dražší, tím lepší“. Je možné aplikovat i jiná kritéria, jako jsou ekologické aspekty.
- *Zvyklostní nákup* – představuje typický nákup každodenní spotřeby, tedy například potraviny. Nedochozí k rozhodování, nýbrž se jedná o návykové chování. Mnohdy zahrnuje i nákup produktů oblíbené značky.

Nákupní chování je možné považovat za obdobný proces, přesto je však potřeba rozlišit rozhodování o nákupu dle typu výrobku a stupně zajímavosti pro zákazníka. Tím chci poukázat na to, že jiné bude rozhodování při koupi potravinářských výrobků, jiné u drogerie, knih apod.

⁶⁴ VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 2009. s. 130

Kromě zmíněných faktorů ovlivňují nákupní chování spotřební i nákupní zvyklosti, které jsou výchozím podkladem pro chápání motivačních faktorů.

K dalším významným faktorům pro utváření rozhodování o nákupu patří místo prodeje a nákupní podmínky. Prodejní místo by mělo působit na zákazníka pozitivním dojmem, vyvolávat v něm kladné emoce a být jedním z rozhodujících podnětů k nákupu. Místo prodeje má však dalekosáhlejší účinky a aniž bychom o tom přemýšleli, může uspokojit i jiné důvody nákupního chování, jako např. společenský zážitek, tedy nejen dobře nakoupit, ale i odpočinout si, občerstvit se či prožít zábavu. S tím je spojen pojem merchandising, což zjednodušeně řečeno znamená, že se bude na správném místě nacházet správné zboží ve správný čas a za správnou cenu. Má velký význam pro oslovení zákazníka, protože právě v místě nákupu se zákazník rozhoduje, zda výrobek koupí či nikoli. Méně důležitá je i celková úprava prostředí, tzn. design prostředí, volba barev, osvětlení či řešení prostoru.

Co se nákupních podmínek týče, obdobný je vývoj maloobchodního trhu, stejně jako vývoj zákazníka. Zákazník i trh směřují stále k větší náročnosti, což vede k tomu, že mnozí prodejci musí upravovat a přizpůsobovat nákupní podmínky požadavkům zákazníků. Úpravy souvisí především s prodejní dobou, kvalitou zboží, velikostí sortimentu, čistotou v prodejnách i obsluhujícím personálem. Je nutné mít na paměti, že právě spokojenost zákazníků je pro prodejce prioritou, neboť ztráta zákazníků a jejich přesun ke konkurenci znamená pro každou firmu finanční újmu.

V posledních desetiletích došlo k rozmachu komunikační sítě, která zasahuje rovněž do nákupního, resp. spotřebního chování. Internet představuje zcela nový postoj, je možné skrze něj udržovat vzájemnou interakci mezi spotřebiteli, ale také interakci s firmami. Nakupování na internetu je v současné době velmi populární a tuto možnost využívá mnoho spotřebitelů.⁶⁵

A jaký je člověk v roli spokojeného či nespokojeného zákazníka?

Role zákazníka na trhu tvoří základní složku celého tržního hospodářství. Zákazník zaujímá klíčové postavení jako partner každé podnikatelské činnosti. Na první pohled

⁶⁵ VYSEKALOVÁ, J. *Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“*. 2011. s. 50-70

by se mohlo zdát, že role zákazníka je velmi snadná, v ekonomice však člověk musí činit někdy velmi obtížná rozhodnutí plynoucí z konkrétní nabídky a poptávky.

Podle Petera Druckera, známého filozofa managementu a ekonoma, je právě spokojenost zákazníka klíčovým prvkem a smyslem podnikání. Spokojený je ten zákazník, jehož zkušenost s produktem odpovídá představám, které si vytvořil před nákupem. V případě, že je zákazník nejen spokojen, ale i mile překvapen neočekávanou vlastností, funkcí či vzhledem produktu, hovoříme o potěšeném zákazníkovi.

Důvodů, proč bychom měli věnovat zákazníkovi velkou pozornost, je hned několik:

- Zákazník, který je zároveň spokojený, zůstane firmě i nadále věrný, udržet si jej nebude tak náročné na úsilí, čas a peněžní prostředky jako získat klienta nového.
- Spokojený a věrný zákazník pomůže podniku lépe překonat nepříznivé situace či problémy, jako například stávky pracovníků, havárie, zpoždění termínů dodavatelů, apod. Vzhledem k danému stavu bude spokojený zákazník k firmě ohleduplný.
- Spokojený zákazník se k firmě rád vrací, a tudíž mu nebude dělat problém zaplatit za zboží vyšší cenu. Snaha získat nového spokojeného zákazníka od konkurence znamená pro podnik snížení ceny výrobku až o 30 %.
- Spokojený zákazník je díky dobré zkušenosti pozitivně ovlivněn k nákupu i jiných produktů firmy.
- Spokojený zákazník zcela jistě předá své dobré zkušenosti formou osobní komunikace alespoň třem dalším lidem.
- Spokojený zákazník se bude k firmě chovat otevřeně, to znamená, že bude ochoten informovat nás jednak o spokojenosti s užíváním výrobku, jednak o nabídce konkurentů. Těmito podněty vede firmu k zavedení inovace a zlepšování.
- Spokojený zákazník je zárukou uspokojení a hrdosti zaměstnanců na svou práci.

Úroveň spokojenosti a nespokojenosti zákazníka je určena dvěma složkami, a to očekáváním zákazníka před nákupem a zkušenostmi po nákupu. Nespokojenost samozřejmě pramení z nespokojení požadované potřeby zákazníka a mnohdy vzniká na základě reklamy, která může zkreslovat naše představy o produktu. Vzhledem ke špatné zkušenosti obvykle dojde k tomu, že zákazník firmu opustí, neboť chce na

nepříjemný zážitek s výrobkem co nejdříve zapomenout. Uvádí se, že jen malé procento nespokojených zákazníků (asi 4 %) podává stížnost, nespokojení zákazníci přesto firmu dříve či později opustí. Největším důvodem je nespokojenost s přístupem a chováním personálu (asi 68 %), následuje nespokojenost s výrobkem (asi 14 %). Je prokázáno, že nespokojený zákazník podává informace o špatné zkušenosti minimálně dalším deseti lidem. Abychom se však vyhnuli podobným problémům či ztrátě zákazníků, je třeba věnovat velkou pozornost stížnosti, a to řešením ve prospěch zákazníka. Je to možnost, jak zákazník zůstane firmě nakloněn a informace o kladné reklamaci si rovněž nenechá jen pro sebe.⁶⁶

⁶⁶ FORET, M. *Jak komunikovat se zákazníkem*. 2000. s. 43-45

2 ANALÝZA PROBLÉMU A SOUČASNÉ SITUACE

V praktické části budou analyzovány příjmy, výdaje a úspory domácností od roku 2006 do roku 2011. Jak příjmy, tak výdaje budou analyzovány dle několika hledisek, u příjmů se zaměřím na rozbor dle typu daného příjmu, dle osoby, vzdělání a pracovní aktivity, výdaje budou pojaty obdobně, přičemž budu vycházet ze spotřebního koše.

V potaz bude brána ekonomická situace, která výrazně ovlivňuje rozpočet domácností a hraje důležitou roli při rozhodování spotřebitelů. V závislosti na ekonomické situaci, kde lze uvést například inflaci, nezaměstnanost, DPH aj., se odvíjí konečné chování spotřebitelů, jež se může projevit úsporami, menším vynakládáním příjmů do konkrétních služeb a zboží, tedy poklesem poptávky, případně hledáním substitutů za nižší ceny, hledáním lepšího či dalšího pracovního místa apod.

V souvislosti s ekonomickou krizí, která se v České republice projevila v roce 2009, budu moci srovnat, jaký dopad měla krize na chování spotřebitelů. Budu tedy zkoumat, do jaké míry se změnilo v období krize vynakládání finančních prostředků domácností do zboží a služeb obsaženého ve spotřebním koši.

2.1 Analýza příjmů českých domácností

První oblastí, kterou budu analyzovat, jsou příjmy. Příjmy rozlišujeme, jak již bylo uvedeno v teoretické části, na několik typů, přičemž pro náš účel budu vycházet z metodiky Českého statistického úřadu, který rozlišuje příjmy následovně:

- Příjmy ze závislé činnosti
- Příjmy z podnikání
- Sociální příjmy
- Ostatní příjmy

K sociálním příjmům patří například důchody, dávky nemocenského pojištění, náhrady mzdy při pracovní neschopnosti, aj. Co se ostatních příjmů týče, lze do této kategorie zahrnout příjmy kapitálové, příjmy z prodeje nemovitostí a movitých věcí a také dary od příbuzných. Pro představu, do ostatních příjmů mohou náležet úroky z vkladů, podíly na zisku společností, stipendia, výhry v loterii či alimenty a mnoho dalších⁶⁷.

⁶⁷ Metodické vysvětlivky. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/\\$File/301212mc.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/$File/301212mc.pdf)

Nejprve bych ráda uvedla celkový počet obyvatel a domácností v České republice za jednotlivé roky a průměrné příjmy a výdaje na osobu za rok, abychom si mohli udělat představu o tom, jak se situace vyvíjela.

Tabulka 2: Základní informace o počtu obyvatel a domácností, příjmech a výdajích v letech 2006 - 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obyvatel	10 251 079	10 287 189	10 381 130	10 467 542	10 506 813	10 486 731
Počet domácností	4 027 670	4 043 341	4 081 852	4 116 364	4 149 665	4 180 620
Hrubé peněžní příjmy	131 812	140 823	153 826	164 105	166 087	167 429
Čisté peněžní příjmy	109 059	118 027	127 956	139 733	143 118	144 597
Čisté peněžní výdaje	107 585	120 208	123 955	128 622	130 019	132 215

Pozn.: Hrubé a čisté peněžní příjmy i výdaje jsou uvedeny jako průměr na osobu za rok v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle primárních údajů Českého statistického úřadu

Z tabulky je patrné, že počet obyvatel České republiky od roku 2006 až do roku 2010 vzrostl, největší přírůstek byl zaznamenán v roce 2008. Pouze v roce 2011 počet obyvatel klesl o 20 082 obyvatel. Podíváme-li se na vývoj počtu domácností, opět můžeme vidět nárůst, a to dokonce ve všech uvedených letech. Tempo růstu bylo od roku 2007 do roku 2011 poměrně vyrovnané, okolo 35 tisíců domácností.

Hrubé peněžní příjmy vyjadřují součet příjmů ze závislé činnosti, příjmů z podnikání, sociálních příjmů a ostatních příjmů, přičemž jsou vyjádřeny jako průměr na osobu za rok. I v tomto případě lze vypořádat nárůst ve všech letech. Čistý peněžní příjem je hrubý peněžní příjem očištěný od zdravotního a sociálního pojištění a daně z příjmu fyzických osob. Nejvyššího čistého peněžního příjmu bylo dosaženo v roce 2011, přesto však byl nárůst oproti minulému období velmi malý v porovnání s předchozími lety. Obdobný byl rostoucí charakter u čistých výdajů po celé sledované období, přičemž nejmenší nárůst lze vysledovat v letech 2010 a 2011, čili po ekonomické krizi.

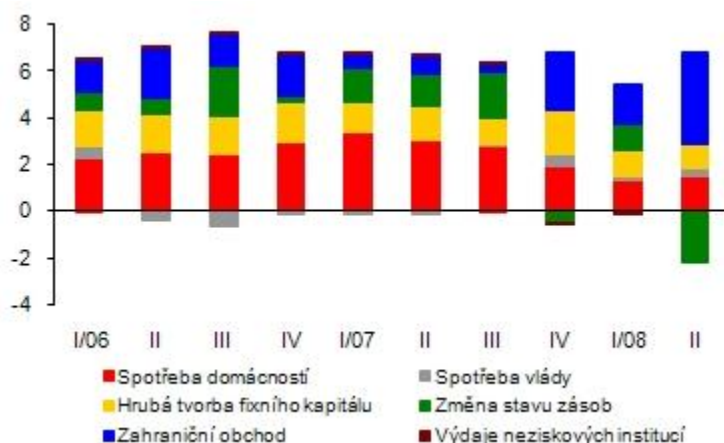
Před analýzou příjmů českých domácností ještě uvádím základní vybrané makroekonomické ukazatele země, které mají dopad na ekonomické chování obyvatelstva.

Tabulka 3: Vybrané makroekonomické ukazatele ČR v letech 2006 - 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
HDP v mld. Kč	3352,6	3662,6	3848,4	3759,0	3799,5	3841,4
HDP (meziroční změna v %)	7,0	5,7	3,1	- 4,5	2,5	1,9
Míra inflace v %	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9
Obecná míra nezaměstnanosti v %	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7
Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	19 546	20 957	22 592	23 344	23 864	24 436

Zdroj: Vlastní zpracování dle primárních údajů Českého statistického úřadu

Uvedené ukazatele jsem vybrala z následujících důvodů: HDP jsem uvedla nejen proto, abych ukázala, jak se ekonomice dařilo, ale také proto, že spotřeba domácností je jeho součástí. HDP tvoří jednak spotřeba, investice, vládní výdaje a zahraniční obchod. Jestliže roste spotřeba a investice a zároveň dosahuje dobrých výsledků i zahraniční obchod, je zřejmé, že HDP bude vykazovat růst. Pro přehlednost uvádím strukturu HDP na následujícím obrázku:

Obrázek 10: Struktura růstu HDP (v procentních bodech)

Zdroj: Měšec.cz. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/hruby-domaci-produkt/>

Obrázek 10 nám ukazuje, že spotřeba domácností je nedílnou součástí HDP. V letech 2006 a 2007 se na HDP podílela téměř ve všech čtvrtletích z největší části právě spotřeba.

Dalším ukazatelem je míra inflace. Ta se výrazně podepisuje na růstu cen zboží a služeb. Míra inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen, který vychází ze

spotřebního koše. Vývoj cenové hladiny patří k důležitým faktorům, které spotřebitelé berou v potaz při nákupu, a ovlivňuje jejich poptávku.

Obecnou míru nezaměstnanosti jsem uvedla proto, abych zjistila, jakou měrou se podepsala na nezaměstnanosti ekonomická krize. Nezaměstnanost rovněž ovlivňuje spotřebu domácností, neboť lidé nezaměstnaní si nemohou dovolit vynakládat stejné peněžní prostředky na statky a služby ve srovnání s lidmi zaměstnanými.

Pro informaci jsem uvedla navíc průměrnou hrubou měsíční mzdu obyvatel České republiky.

Jak ukazuje Tabulka 3, hrubý domácí produkt vykazoval do roku 2008 meziroční nárůst, což představuje pro stát dobré výsledky, neboť HDP je ukazatelem pro měření výkonnosti ekonomiky. Rok 2009, zasažený ekonomickou krizí v souvislosti s globální recesí, byl touto nepříznivou situací postižen, HDP meziročně kleslo o 4,5 %. Velký podíl na výsledku HDP měl pokles průmyslové výroby a poptávky po stavební výrobě⁶⁸. Následující dva roky byly v kladných hodnotách, v porovnání s rokem 2009 HDP vzrostlo.

Míra inflace zaznamenala minimální hodnotu v roce 2009, kdy dosáhla pouze 1,0 %. Vzhledem k trvajícimu poklesu zemědělských cen nedošlo k růstu cen potravin, domácí i globální recese působila na pokles cen.⁶⁹ Naopak nejvyšší hodnoty vykazovala inflace v roce 2008, rok před krizí. Důvodem bylo zejména zvýšení cen světových potravin, což mělo dopad i na zdražování potravin na domácím trhu⁷⁰. Postupně se však ceny začaly opět snižovat.

V oblasti nezaměstnanosti byl zřejmý nárůst, v roce 2009 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti 6,7 % a v následujícím roce se ještě zvýšila. I přes rostoucí nezaměstnanost v letech 2009 a 2010 zaznamenala průměrná hrubá měsíční mzda růst, což lze vysvětlit úbytkem nejméně kvalifikovaných pracovníků s nízkou mzdou. Celkově průměrná hrubá měsíční mzda měla ve všech letech rostoucí charakter.

⁶⁸ Výroční zpráva 2009: makroekonomický vývoj v roce 2009. *Komerční banka* [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/file/u/about-bank/investor-relations/annual-reports/annual-report-2009/cz/06-makroekonomicky-vyvoj-v-roce-2009.html>

⁶⁹ tamtéž

⁷⁰ PAVELKA, T. a M. FASSMANN. *Vývoj míry inflace v roce 2008 a její prognóza na rok 2009* [online]. Vydáno: 15. 12. 2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1251.pdf

Struktura příjmů za období 2006 – 2011 byla následující:

Tabulka 4: Průměrné roční peněžní příjmy domácností v letech 2006 - 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hrubé peněžní příjmy	131 812	140 823	153 826	164 105	166 087	167 429
z toho: příjmy ze závislé činnosti	79 018	84 256	92 158	98 819	99 058	99 630
příjmy z podnikání	19 419	21 025	22 362	24 096	23 289	23 203
sociální příjmy	30 077	31 877	34 782	36 468	38 778	39 528
ostatní příjmy	3 298	3 665	4 525	4 722	4 962	5 068
Zdravotní a sociální pojištění	9 858	10 515	11 469	12 188	10 734	10 823
Daň z příjmů fyzických osob	12 895	12 282	14 401	12 514	12 525	12 436
Čisté peněžní příjmy	109 059	118 027	127 956	139 733	143 118	144 597

Pozn.: Údaje jsou uvedeny jako průměr na osobu za rok v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3012-12>

Největší část příjmů tvoří příjmy ze závislé činnosti, následují příjmy sociální, příjmy z podnikání a nejméně se na hrubých peněžních příjmech podílí ostatní příjmy. Je potřeba si však uvědomit, že tyto příjmy jsou zprůměrovány na osobu za rok, proto může být skladba každého člověka jiná. Získaná fakta nám ale pro analýzu příjmů vystačí a díky ní budeme schopni říct, jaký podíl příjmů připadá na jednoho člověka v České republice. Jak uvádí tabulka, celkové hrubé příjmy vykazovaly každým rokem nárůst, nejvíce vzrostly v roce 2008 o 13 003 Kč, naopak nejmenší byl nárůst v roce 2011 celkem o 1 342 Kč. Takový průběh se dal vzhledem k ekonomické situaci předpokládat. Podíváme – li se na stav hlouběji, rok 2004 – 2008 znamenal pro českou ekonomiku velký úspěch, neboť ekonomika vykazovala stále růst. V roce 2008 byla zaznamenána nízká míra nezaměstnanosti (4,4 %), HDP vzrostlo oproti roku 2007 o 3,1 %, zvýšila se pouze míra inflace. Opačný průběh již měla situace od roku 2009, kdy se propadla nezaměstnanost, HDP a poklesla míra inflace. I přes nepříznivou situaci ekonomiky můžeme vidět, že se příjmy nadále zvyšovaly. Zcela jiným tempem rostly příjmy v následujících dvou letech, v roce 2010 a 2011. V roce 2010 byl nárůst hrubých příjmů oproti předešlým letem nepatrný, ještě menší byl pak v roce 2011. Velkou měrou se na tomto vývoji podílela ekonomická krize, která stále doznívala.

Jak již bylo řečeno, největší část příjmů tvoří příjmy ze závislé činnosti. I zde pozorujeme stejný průběh, nárůst ve všech letech, avšak od roku 2010 je nárůst umírněn

a roste minimálně. Stejný trend lze vidět i u dalších příjmů s výjimkou příjmů z podnikání, u nichž jsme dokonce mohli vysledovat klesající tendenci příjmů od roku 2010, přičemž rok 2011 byly příjmy z podnikání nižší než v roce 2010.

Zhodnocení čistých peněžních příjmů by bylo totožné jako příjmů hrubých, to znamená poměrně značný růst do roku 2009 a následně růst minimální.

Nyní si podrobněji přiblížíme jednotlivé roky, typ příjmu a příjemce z hlediska osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity.

2.1.1 Analýza příjmů za rok 2006

Tabulka 5: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2006

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 027 669	1 015 899	991 008	502 095	160 570	1 120 429	191 740	45 928
Hrubé peněžní příjmy celkem	131 812	120 614	169 340	155 649	129 069	96 428	61 249	65 545
1. příjmy ze závislé činnosti	79 018	101 183	149 376	32 470	63 645	1 043	18 842	9 248
příjmy z hlavního zaměstnání	78 178	100 750	148 029	31 076	62 678	857	18 183	7 169
2. příjmy z podnikání	19 419	2 318	5 014	108 154	5 305	195	2 928	4 143
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	18 719	1 735	4 095	106 989	4 734	0	2 458	2 622
3. sociální příjmy	30 077	15 359	11 607	11 873	56 017	91 419	33 905	26 320
důchody	23 562	8 196	6 057	6 554	53 150	89 060	7 658	4 592
dávky nemocenského pojištění	1 420	2 331	1 763	954	880	65	1 239	134
podpora v nezaměstnanosti	719	707	391	496	497	341	4 759	502
dávky státní sociální podpory	3 020	3 358	2 912	3 268	705	586	8 722	16 613
jiné sociální příjmy	1 356	768	484	601	786	1 367	11 526	4 480
4. ostatní příjmy	3 298	1 754	3 342	3 152	4 101	3 771	5 574	25 833
Čisté peněžní příjmy	109 059	97 362	130 127	128 379	112 406	95 869	56 506	62 738
Naturální příjmy	865	772	1 074	857	685	778	564	1 921
Celkové čisté příjmy	109 924	98 134	131 201	129 236	113 091	96 647	57 070	64 659

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/E400354A0D/\\$File/3012061a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/E400354A0D/$File/3012061a.pdf)

Pozn.⁷¹ Metodické vysvětlivky:

⁷¹ Metodické vysvětlivky. Český statistický úřad [online]. © 2013 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/\\$File/301212mc.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/$File/301212mc.pdf)

Osobou v čele domácnosti se v úplných rodinách rozumí vždy muž bez ohledu na ekonomickou aktivitu, u rodin neúplných (tj. jeden rodič s dětmi) a nerodinných domácností (tj. osoby bez manželského svazku) byla prvním hlediskem pro určení osoby v čele ekonomická aktivita, následně výše peněžního příjmu jednotlivých osob domácnosti.

Domácnosti celkem jsou ukazatelem průměrné domácnosti v České republice.

Domácnosti zaměstnanců s nižším vzděláním představují osobu v čele, která dosáhla základního vzdělání nebo byla vyučena bez maturity, *zaměstnanci s vyšším vzděláním* dosáhli úplného středního či vyššího vzdělání.

Samostatně činné domácnosti zahrnují osobu, jež podnikala či vykonávala nezávislé povolání v jakémkoli oboru, včetně zemědělství, lesnictví a rybolovu.

Domácnosti důchodců se člení na dvě kategorie – dle toho, jestli některá další osoba v domácnosti pracovala, na důchodce s pracujícími členy a důchodce bez pracujících členů.

Nezaměstnaným se považuje osoba v čele, která byla jako nezaměstnaná vyznačena.

Za ostatní domácnosti jsou považovány osoby, které nebyly ekonomicky aktivní ani nepobíraly důchod, například tedy studenti, osoby pobírající rodičovský příspěvek, případně osoby, které žijí z majetku.

Naturální příjmy zahrnují spotřebu potravin, služeb a ostatních produktů z vlastního hospodaření či podniku (např. užitková zvířata) a požitky poskytnuté zaměstnavatelem, zejména bezplatné používání služebního motorového vozidla na soukromé účely, příspěvky na stravování či kurzy, příspěvek na dovolenou apod.

Tyto tabulky pro jednotlivé roky (2006 – 2011) byly zvoleny z toho důvodu, že informace o jednotlivých kategoriích domácností jsou srovnatelné v dlouhé časové řadě, resp. lze je srovnat i s předchozími výběrovými šetřeními o příjmech, tzv. mikrocenzu. Je možné z nich zjistit skladbu domácností v ČR včetně změn, změny demografických charakteristik a vývoj příjmů.

Tabulka 5 nám ukazuje rozložení příjmů domácností v roce 2006 včetně příjmů hrubých a čistých. V roce 2006 tvořilo 10 251 079 obyvatel v České republice celkem 4 027 669 domácností. Z toho lze vyvodit, že každá domácnost měla v průměru 2,5 člena. Největší

skupinou jsou zaměstnanci (2 006 907 domácností), následují důchodci (1 280 999 domácností), nejméně je naopak domácností s nezaměstnanou osobou (191 740 domácností) a ostatních domácností (45 928). Rozlišíme-li navíc domácnosti dle vzdělání a pracovní aktivity, zjistíme, že struktura byla následující: největší část domácností zastupovali důchodci bez pracujících členů, jako druzí byli v pořadí zaměstnanci s nižším vzděláním, dále zaměstnanci s vyšším vzděláním, samostatně činní, nezaměstnaní, důchodci s pracujícími členy a nakonec ostatní domácnosti. Tuto strukturu budeme sledovat a na závěr srovnáme, zda se během následujících let bude měnit.

Nyní se zaměřím na údaje o vývoji příjmů v roce 2006. Největších příjmů dosáhla skupina zaměstnanců s vyšším vzděláním (hrubé příjmy 169 340 Kč), což lze vzhledem k platovým podmínkám vzdělaných očekávat. Tato skupina má prvotní příjmy z hlavní činnosti, asi ze sedmi procent se však na příjmech podílí také sociální příjmy. Počítá se zde především s důchody a dávkami státní sociální podpory, přesto jsou sociální příjmy u skupiny zaměstnanců s vyšším vzděláním nejmenší ze všech ostatních skupin. Zato struktura zaměstnanců s nižším vzděláním je odlišná. Zde zůstává zachována pouze část příjmů ze závislé činnosti, která je stejně tak nejvyšší, na rozdíl od zaměstnanců vzdělanějších je v tomto případě nižší podíl příjmů z podnikání i ostatních příjmů, avšak vyšší jsou příjmy sociální. Ty tvoří z více než poloviny důchody.

Podíváme-li se na samostatně činné osoby, jejich hrubé příjmy jsou druhé největší z uvedených skupin domácností. V tomto případě převládají příjmy z podnikání, jakožto hlavní činnost, dále jde o příjmy ze závislé činnosti. Zatímco u zaměstnanců s vyššími příjmy tvoří příjmy ze závislé činnosti 88,2 % hrubých příjmů, u samostatně činných je podíl příjmů z podnikání nižší, a to 69,5 %. Nezanedbatelnou položku představují příjmy ze závislé činnosti ve výši 32 470 Kč, což je 20,9 % hrubých příjmů. Sociální a ostatní příjmy jsou velmi podobné příjmům zaměstnanců s vyšším vzděláním.

Důchodci s pracujícími členy v porovnání důchodců bez pracujících členů jsou na tom velmi dobře. Rozdíl jejich průměrných ročních příjmů je 32 641 Kč. Zatímco u první skupiny (pracující) převažuje příjem ze závislé činnosti nad důchody, což je pozitivní a příznivé i pro stát, ekonomicky neaktivní domácnosti důchodců jsou odkázány na důchod, jenž tvoří 92,4 % veškerých jejich příjmů. Je patrné, že domácnosti důchodců s pracujícími členy budou mít vyšší dávky nemocenského pojištění.

Poslední dvě skupiny domácností – nezaměstnaní a ostatní domácnosti jsou si v mnohém podobné. Obě měly výši příjmu nepřesahující 70 tisíc Kč, lépe na tom přesto byly ostatní domácnosti o 4 296 Kč, stejný byl i největší podíl sociálních příjmů na hrubém příjmu. Najdeme zde však i odlišnosti, např. ve struktuře sociálních příjmů ostatních domácností byly příjmy nižší ve všech podskupinách s výjimkou dávek státní sociální podpory, druhou největší měrou plynuly příjmy ostatních domácností z ostatních zdrojů, což nelze říct o nezaměstnaných. U skupiny nezaměstnaných jsme navíc mohli vyzorovat nejnižší naturální příjmy, a to především vzhledem k nulovým požitkům od zaměstnavatelů, naopak největších naturálních příjmů si můžeme všimnout právě u ostatních domácností.

Zhodnotíme-li skupiny příjmů, lze si všimnout, že nejvyšších příjmů ze závislé činnosti dosahují zaměstnanci s vyšším vzděláním, jak již bylo uvedeno, největší příjmy z podnikání náleží samostatně činným, na sociálních příjmech jsou nejvíce závislí důchodci bez pracujících členů a ostatní příjmy převyšují u ostatních domácností.

2.1.2 Analýza příjmů za rok 2007

Tabulka 6: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2007

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 043 341	1 002 571	988 068	505 312	179 402	1 137 522	188 627	41 839
Hrubé peněžní příjmy celkem	140 823	129 243	179 891	169 171	130 140	105 830	62 462	69 228
1. příjmy ze závislé činnosti	84 256	108 326	158 359	36 500	63 841	1 828	19 298	15 057
příjmy z hlavního zaměstnání	83 317	107 754	157 350	34 724	63 062	1 111	18 168	14 449
2. příjmy z podnikání	21 025	3 099	5 745	116 529	8 156	400	1 755	3 086
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	20 313	2 410	4 488	116 178	7 699	0	1 320	2 475
3. sociální příjmy	31 877	15 387	12 251	11 950	54 404	100 085	34 765	30 881
důchody	25 238	8 629	6 160	6 569	51 124	97 975	7 332	6 355
dávky nemocenského pojištění	1 322	1 804	2 043	871	946	40	1 064	592
podpora v nezaměstnanosti	561	648	346	371	264	108	3 622	296
dávky státní sociální podpory	3 191	3 474	3 063	3 593	974	492	9 351	17 562
jiné sociální příjmy	1 565	832	639	546	1 095	1 471	13 397	6 075
4. ostatní příjmy	3 665	2 431	3 536	4 191	3 738	3 517	6 644	20 204
Čisté peněžní příjmy	118 027	106 426	140 449	140 186	115 668	105 011	58 275	65 354
Naturální příjmy	2 922	3 398	4 359	2 097	2 555	1 406	1 048	1 363
Celkové čisté příjmy	120 949	109 824	144 808	142 283	118 223	106 417	59 323	66 717

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CE0/\\$File/3012081a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CE0/$File/3012081a.pdf)

V roce 2007 se struktura příjmů domácností nijak výrazně nezměnila. Vzhledem k růstu obyvatel v tomto roce vzrostl také počet domácností. Co se dále domácností týče, opět můžeme stanovit průměrný počet členů v domácnosti na 2,5. Dle rozlišení na vzdělání a ekonomickou aktivitu zjišťujeme stejná fakta jako v roce 2006, čili nejvíce domácností představovali důchodci bez pracujících členů, nejméně bylo ostatních domácností. Nastaly zde určité změny, které však pořadí nijak neovlivnily. Jednalo se o pokles domácností jak zaměstnanců s nižším, tak zaměstnanců s vyšším vzděláním, pozitivní byl pokles nezaměstnaných, snížil se rovněž počet ostatních domácností. Zbylé skupiny vykazovaly nárůst, v největší míře šlo o důchodce s pracujícími členy.

Vývoj příjmů byl velmi příznivý, lze vyzorovat nárůst celkových příjmů na domácnost z 131 812 Kč na 140 823 Kč, stejně jako nárůst příjmů všech skupin domácností. Obdobně to vypadalo i s příjmy naturálními, které nesmíme opomíjet.

Nejvíce si oproti minulému období polepsily domácnosti se samostatně činnou osobou v čele, změna dosáhla kladného výsledku a činila 13 522 Kč, což je o 8 % více.

Kdybych měla hodnotit strukturu příjmů jednotlivých skupin domácností (podíl konkrétních složek na hrubém příjmu), dostala bych totožné výsledky jako v roce 2006, proto je nebudu více rozepisovat a budu se soustředit zejména na změny, jestliže tedy nějaké nastaly.

Změnu, kterou jsem zaznamenala, se týká naturálních příjmů. Ta se vyšplhala ve sledovaném roce o 2 057 Kč nahoru, změna tedy byla více než trojnásobná. Největší podíl nyní připadl na zaměstnance s vyšším vzděláním na rozdíl od roku 2006, kdy tento podíl náležel ostatním domácnostem.

Za zmínku jistě stojí stav čistých peněžních příjmů. Zatímco u hrubých příjmů byly rozdíly značné, čisté příjmy ukazují minimální rozdíl mezi zaměstnanci s vyšším vzděláním a samostatně činnými. Můžeme si všimnout, že čistý příjem samostatně činných se zde nachází ve velmi dobré pozici a v příštím roce je možné, že dokonce čistý příjem zaměstnanců s vyšším vzděláním překročí. Právě čistý příjem má pro nás velký význam, neboť s ním můžeme manipulovat, je již očištěn od sociálního a zdravotního pojištění i daně z příjmu.

2.1.3 Analýza příjmů za rok 2008

Tabulka 7: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2008

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 081 852	1 010 291	1 008 199	506 901	174 477	1 171 222	169 748	41 014
Hrubé peněžní příjmy celkem	153 826	141 209	194 181	182 032	144 347	113 425	72 601	79 822
1. příjmy ze závislé činnosti	92 158	118 155	167 478	40 286	73 708	1 862	29 697	13 174
příjmy z hlavního zaměstnání	91 055	117 559	166 344	38 237	71 972	1 292	27 436	11 856
2. příjmy z podnikání	22 362	3 068	6 500	121 272	10 604	729	3 516	6 947
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	21 437	2 681	4 618	120 808	10 174	0	2 247	4 925
3. sociální příjmy	34 782	17 646	14 753	14 312	57 171	106 744	31 616	39 673
důchody	27 124	9 226	6 765	7 811	53 475	104 227	7 216	6 402
dávky nemocenského pojištění	1 371	2 114	1 754	1 013	802	63	1 446	229
podpora v nezaměstnanosti	526	544	355	459	354	15	3 947	772
dávky státní sociální podpory	4 377	5 060	5 147	4 294	1 229	667	9 613	23 905
jiné sociální příjmy	1 384	702	732	736	1 310	1772	9 394	8 365
4. ostatní příjmy	4 525	2 339	5 449	6 161	2 865	4 090	7 772	20 028
Čisté peněžní příjmy	127 956	115 326	150 367	150 439	126 357	112 562	65 799	75 805
Naturální příjmy	3 196	3 599	4 585	2 319	3 054	1 605	1 741	1 721
Celkové čisté příjmy	131 152	118 925	154 952	152 758	129 411	114 167	67 540	77 526

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/5800201908/\\$File/3012091a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/5800201908/$File/3012091a.pdf)

V roce 2008 pokračoval demografický růst, počet obyvatel oproti minulému roku opět vzrostl, což se mj. projevilo také v nárůstu českých domácností. Protože vzrostly oba ukazatele, průměrný počet členů domácnosti se od minulých let nezměnil. Dostáváme se opět ke struktuře domácností, jejíž pořadí je rovněž totožné, tzn., nejlépe si coby hrubého výtěžku vedly domácnosti zaměstnanců s vyšším vzděláním, po nich to byli samostatně činní a následně důchodci s pracujícími členy, nejméně příjmů se dostalo ostatním domácnostem. Pokud bychom však seřadili skupiny dle čistých peněžních příjmů, pořadí by bylo jiné. Na prvním místě figurují nikoli zaměstnanci, ale domácnosti v čele se samostatně činnou osobou, pořadí těchto dvou skupin se nám zde otočilo. Na tento fakt jsme narazili u roku 2007, kde se již k takové situaci pomalu schylovalo.

Počet zaměstnanců se zvýšil, a to tak, že větší byl nárůst u zaměstnanců s vyšším vzděláním (o 20 131 domácností) oproti méně vzdělaným (o 7 720 domácností). Přesto neustále zaměstnanci s nižším vzděláním převládají nad zaměstnanci více vzdělanými. Poměrně prudký byl nárůst důchodců bez pracujících členů celkem o 33 700 domácností, což je možné přisuzovat demografickému stárnutí populace, hovoříme-li o důchodcích, zároveň došlo ke snížení domácností důchodců s pracujícími členy. Pozitivní bylo další klesání nezaměstnaných o téměř 19 tisíc domácností. To lze doložit i nízkou mírou nezaměstnanosti v roce 2008. Ostatní domácnosti zaznamenaly oproti minulému roku úbytek, samostatně činní naopak přírůstek.

Hrubé příjmy se ani v tomto roce nezastavily, vykazovaly poměrně velkou rostoucí tendenci u všech uvedených skupin domácností. Nejlépe na tom byly, co se přírůstku hrubého příjmu týče, domácnosti se zaměstnanci výše vzdělanými. Celkový hrubý příjem na průměrnou domácnost vzrostl o necelých 9 %.

S rostoucí populací lze očekávat nárůst sociálních příjmů, který se ukázal být skutečností. Největší část z nich vždy plyne seniorům ve formě důchodu.

Přihlédneme-li k naturálním příjmům, můžeme vysledovat nárůst u všech skupin domácností a největší položku bychom hledali znovu u zaměstnanců s vyšším vzděláním.

Podíl jednotlivých typů příjmu na hrubém příjmu odpovídá předcházejícím letem 2006 a 2007.

2.1.4 Analýza příjmů za rok 2009

Rok 2009, kdy se v České republice projevila ekonomická krize, bude analyzován v následující části.

Tabulka 8: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2009

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 116 365	1 031 079	1 028 059	522 471	188 980	1 171 409	129 680	44 687
Hrubé peněžní příjmy celkem	164 105	146 751	207 095	193 870	152 400	123 190	72 771	78 924
1. příjmy ze závislé činnosti	98 819	123 233	179 792	43 139	77 501	2 230	27 701	11 783
příjmy z hlavního zaměstnání	97 427	122 410	177 740	41 244	76 111	1 669	25 101	9 109
2. příjmy z podnikání	24 096	3 000	8 146	128 635	9 992	779	1 615	4 334
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	22 984	2 676	5 590	128 085	9 465	0	683	1 331
3. sociální příjmy	36 468	17 825	14 457	14 489	62 557	115 331	37 327	34 982
důchody	29 417	10 039	7 310	8 500	58 965	112 513	11 033	3 750
dávky nemocenského pojištění	1 372	2 148	1 673	999	925	77	1 320	842
podpora v nezaměstnanosti	554	646	352	227	196	205	5 716	48
dávky státní sociální podpory	3 618	4 267	4 162	3 835	916	399	8 107	23 075
jiné sociální příjmy	1 508	726	961	929	1 554	2 137	11 150	7 267
4. ostatní příjmy	4 722	2 693	4 700	7 606	2 351	4 850	6 129	27 825
Čisté peněžní příjmy	139 733	122 563	164 725	167 747	134 775	122 076	67 570	76 377
Naturální příjmy	3 392	3 696	4 915	2 421	3 115	1 858	1 435	1 540
Celkové čisté příjmy	143 125	126 259	169 640	170 168	137 890	123 934	69 005	77 917

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972BF/\\$File/3012101a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972BF/$File/3012101a.pdf)

Rok 2009 byl rokem očekávání ekonomické krize a jejího projevu, jednak v rámci celkové ekonomické situace, jednak v rámci domácností a jejich finančních možností. Počet domácností opět vzrostl, což se nejvíce projevilo přírůstkem v zaměstnanecké sféře. Pozitivním jevem je nemalý příbytek důchodců s pracujícími členy a zanedbatelný růst důchodců bez pracujících členů. Z toho je patrné, že domácnosti důchodců byly nuceny vykonávat výdělečnou činnost, aby zvládly svou finanční situaci. Přestože obecná míra nezaměstnanosti dosáhla v roce 2009 6,7 %, nezaměstnaní vykazovali největší úbytek (pokles o 40 068 domácností) za všechny předešlé roky. I zde můžeme najít souvislost s potřebou peněžních prostředků a nutností vyhledat

zaměstnání. Nezaměstnanost se bude projevovat postupně, její pokračování lze očekávat zejména v následujícím roce, kdy dopady ekonomické krize pokračovaly.

Struktura příjmů dle hrubého výdělku je neměnná, nejlépe si vedli zaměstnanci s vyšším vzděláním, nejhůře na tom byli nezaměstnaní. Je třeba říct, že příjmy téměř všech skupin stouply, nicméně právě u nezaměstnaných lze hovořit o minimu a u ostatních domácností došlo poprvé za zkoumaná období k poklesu. Podíváme-li se na příjmy z hlediska čistého výdělku, pak byl největší přírůstek u samostatně činných, jako tomu bylo i v roce předešlém.

Výše naturálních příjmů domácností mírně vzrostla, přesto došlo u dvou skupin, nezaměstnaných a ostatních domácností, k poklesu.

Příjmy ze závislé činnosti připadly největší měrou zaměstnancům s vyšším vzděláním, a to dokonce téměř o 60 tisíc Kč než zaměstnancům méně vzdělaným, poměrně velký byl i nárůst tohoto příjmu oproti minulému období (o 7,4 %). Příjmy z podnikání jsou nejvíce připisovány samostatně činným a mnohonásobně převyšují ostatní skupiny. Ze sociálních příjmů bylo nejvíce přiděleno na důchody pro důchodce bez pracujících členů, druhou největší podskupinou sociálních příjmů byly dávky státní sociální podpory plynoucí ostatním domácnostem. O ostatní příjmy se znovu nejvíce zasloužily ostatní domácnosti, což je možné i vzhledem ke studentům, jež jsou součástí této kategorie, předpokládat.

2.1.5 Analýza příjmů za rok 2010

Tabulka 9: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2010

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 149 665	973 790	1 074 798	541 592	187 109	1 170 129	155 747	46 500
Hrubé peněžní příjmy celkem	166 087	147 241	210 594	186 636	160 480	128 569	86 478	86 755
1. příjmy ze závislé činnosti	99 058	122 346	181 327	41 596	80 119	3 484	40 227	14 429
příjmy z hlavního zaměstnání	97 476	121 414	178 886	39 670	78 731	2 624	38 717	10 925
2. příjmy z podnikání	23 289	2 709	7 332	123 560	9 628	910	4 383	11 287
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	22 057	2 459	4 859	122 494	8 550	0	3 204	9 140
3. sociální příjmy	38 778	19 134	15 983	14 859	67 737	119 998	36 095	36 788
důchody	31 262	10 875	8 393	8 628	63 581	116 712	11 188	6 974
dávky nemocenského pojištění	1 479	2 195	2 031	1 059	1 006	18	1 605	292
podpora v nezaměstnanosti	1 037	1 180	650	682	660	365	8 099	203
dávky státní sociální podpory	3 564	4 175	3 933	3 907	444	540	8 110	22 907
jiné sociální příjmy	1 436	709	975	583	2 046	2 364	7 093	6 412
4. ostatní příjmy	4 962	3 053	5 952	6 621	2 997	4 178	5 774	24 251
Čisté peněžní příjmy	143 118	124 977	170 471	162 372	143 487	127 362	78 621	82 664
Naturální příjmy	3 351	3 640	4 960	2 245	3 270	1 736	1 805	1 452
Celkové čisté příjmy	146 469	128 617	175 431	164 617	146 757	129 098	80 426	84 116

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/\\$File/3012111a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/$File/3012111a.pdf)

Na prvním místě bych opět nejdříve srovnala strukturu domácností dle počtu a jednotlivých skupin, dále se budu věnovat příjmům a jejich analýze.

Počet domácností v roce 2010 zachoval tendenci růstu, jednotlivé skupiny však vykázaly určité změny, zejména co se týče postavení osoby v čele dle vzdělání. Nejvíce se změna dotkla skladby zaměstnanců, a to tak, že došlo k velkému nárůstu zaměstnanců s vyšším vzděláním na úkor úbytku zaměstnanců méně vzdělaných. Z toho lze vyvodit několik tvrzení, jednak můžeme říct, že byla zvýšena poptávka po vzdělanějších pracovnících, někteří méně vzdělaní mohli odejít do důchodu, vzhledem k ekonomické krizi mohlo dojít k velkému propouštění zejména u průmyslových a stavebních odvětví, kde méně vzdělaní pracují v dílnách či na stavbách, a tento úbytek se mohl přesunout do kategorie nezaměstnaných. Počet domácností se samostatně činnou osobou v čele rovněž vzrostl, jejich příjmy se však díky ekonomické krizi zúžily,

jak uvedu dále. Domácnosti důchodců v obou případech na rozdíl od loňského roku zaznamenaly úbytek. Kategorie nezaměstnaných vzrostla o 26 067 domácností, ostatní domácnosti také přibyly.

Zaměříme-li se na příjmy, lze vysledovat odlišnost od minulého roku. Všechny hrubé příjmy, s výjimkou samostatně činných, vzrostly. Je třeba podotknout, že přestože příjmy domácností vzrostly, tempo tohoto růstu je mnohem pomalejší a zvýšení je velmi malé oproti situaci před rokem 2009. Meziroční přírůstek byl největší u nezaměstnaných, zajímavé ale je, že již nejsou nejvíce závislí na sociálních příjmech, které poklesly, největší část jejich příjmu nyní tvořily příjmy ze závislé činnosti. Z toho je zřejmé, že lidem bez práce nepostačovaly již finanční prostředky a byli nuceni hledat výdělečnou činnost. Z tabulky je možné navíc vyzorovat, že právě u nezaměstnaných jako jediné skupiny sociální příjmy klesly, u všech dalších se výše těchto příjmů rozrostla. Pokles hrubých příjmů charakterizoval samostatně činné, kteří byli zasaženi ekonomickou krizí a s tím spojenými problémy nejen finančními.

Jestliže v roce 2009 si dle čistých příjmů nejlépe vedli samostatně činní, v roce 2010 se situace navrátila do let předchozích, kdy nejvíce vydělávali zaměstnanci s vyšším vzděláním. Souvisí to s již zmíněnou krizí, která podnikatelské sféře příliš nepřála. Poprvé za předešlé analyzované roky došlo k úbytku příjmů z podnikání pro domácnost. Kromě příjmů z podnikání se snížila výše dávek státní sociální podpory, jiné sociální příjmy a naturální příjmy, vyšší nároky byly naopak kladeny na vše ostatní.

2.1.6 Analýza příjmů za rok 2011

Posledním analyzovaným obdobím bude rok 2011.

Tabulka 10: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2011

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci:		Nezaměstnaní	Ostatní domácnosti
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním		Důchodci s pracujícími členy	Důchodci bez pracujících členů		
Počet domácností	4 180 620	910 097	1 124 072	554 219	179 607	1 193 682	161 778	57 165
Hrubé peněžní příjmy celkem	167 429	146 982	213 220	183 740	164 718	131 450	84 503	89 633
1. příjmy ze závislé činnosti	99 630	121 931	184 083	40 933	80 621	3 057	38 704	19 119
příjmy z hlavního zaměstnání	98 000	121 246	181 363	39 159	79 499	1 977	37 508	14 164
2. příjmy z podnikání	23 203	2 987	6 988	121 976	12 212	767	5 546	3 160
příjmy z hlavní činnosti v podnikání	22 123	2 477	5 344	120 994	11 085	0	3 878	0
3. sociální příjmy	39 528	19 083	15 937	15 343	69 984	123 160	33 035	35 800
důchody	32 142	11 425	8 096	9 168	66 378	119 456	11 544	7 002
dávky nemocenského pojištění	1 568	2 140	2 305	1 383	588	47	991	2 119
podpora v nezaměstnanosti	897	968	555	492	488	267	7 685	1 110
dávky státní sociální podpory	3 464	3 873	3 920	3 841	223	525	7 965	20 437
jiné sociální příjmy	1 457	678	1 061	459	2 308	2 865	4 851	5 132
4. ostatní příjmy	5 068	2 981	6 212	5 489	1 901	4 466	7 217	31 553
Čisté peněžní příjmy	144 597	124 780	172 520	161 300	147 982	130 653	76 906	85 547
Naturální příjmy	4 967	4 806	8 745	3 031	3 756	1 730	2 089	3 370
Celkové čisté příjmy	149 564	129 586	181 265	164 331	151 738	132 383	78 995	88 917

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EED/\\$File/3012121a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EED/$File/3012121a.pdf)

Vývoj domácností a jejich příjmové situace se v roce 2011 ubíral stejným směrem jako v loňském roce. Přírůstek nastal u celkového počtu domácností, zaměstnanců s vyšším vzděláním, samostatně činných, důchodců bez pracujících členů, nezaměstnaných a ostatních domácností, úbytek pokračoval u zaměstnanců s nižším vzděláním a důchodců s pracujícími členy. Rostoucí charakter zaměstnanců s vyšším vzděláním si lze vysvětlit větším počtem studentů a jejich nástupem do zaměstnání. Tato skupina značně převyšuje méně vzdělané zaměstnance, rozdíl činí 213 975 domácností.

Příjmovou situaci domácností v roce 2011 lze popsat následujícími tendencemi. Celkový hrubý peněžní příjem si mírně polepšil, přesto nelze hovořit o velké částce, neboť byl nárůst ještě nižší než v roce minulém. Z pohledu domácností se dařilo nejvíce zaměstnancům s vyšším vzděláním, nejméně získali nezaměstnaní. Meziroční změna

hrubých příjmů byla záporná u samostatně činných, u nichž doznívala krize, pokles je dle tabulky patrný rovněž u nezaměstnaných a zaměstnanců s nižším vzděláním.

Zatímco se příjmy z podnikání snížily, sociální a ostatní příjmy se oproti roku 2010 zvýšily. V rámci sociálních příjmů představují jednoznačně největší část důchody, které neustále rostou, jen od roku 2006 vzrostly o více než 8 tisíc Kč v průměru na domácnost.

Pokud budeme brát v potaz příjmy naturální, téměř u všech skupin se jejich výše zlepšila (kromě důchodců bez pracujících členů a ostatních domácností) a obohatila tak domácnosti o další hodnotu.

2.2 Analýza výdajů českých domácností

Dostávám se nyní k druhé části, kde budou analyzovány výdaje a spotřeba českých domácností. Postupovat budu obdobně jako u příjmů, to znamená, že uvedu výdaje za roky 2006 – 2011, přičemž mne bude zajímat jejich vývoj, struktura a srovnání před ekonomickou krizí a po ní.

Při analýze výdajů se vychází ze spotřebního koše a jeho dvanácti oblastí spotřeby. Vydání jsou přitom rozlišena na dvě skupiny. Člení se jednak na spotřební vydání, u nichž se sledují všechny druhy individuální spotřeby a vychází ze spotřebního koše, jednak na vydání neklasifikovaná jako spotřební, která zahrnují investiční výdaje na výstavbu či rekonstrukci bydlení (domu a bytu), výdaje vynaložené na užitkovou zahradu a užitková zvířata apod. Spotřební vydání byla vytvořena na základě klasifikace CZ-COICOP, což je *Klasifikace individuální spotřeby dle účelu*⁷². Opět budu využívat data získaná z Českého statistického úřadu.

Pozn.: Data postrádají skupinu důchodci s pracujícími členy a ostatní domácnosti, jako tomu bylo u příjmů, pro náš účel jsou však data postačující.

⁷² Metodické vysvětlivky. Český statistický úřad [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFAA2/\\$File/300112m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFAA2/$File/300112m.pdf)

2.2.1 Analýza výdajů za rok 2006

Začneme tedy v roce 2006, který charakterizovala následující situace:

Tabulka 11: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2006

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	107 585	100 669	125 174	105 883	99 664	70 457
A) Spotřební vydání	97 342	92 471	108 197	99 518	90 476	68 667
Potraviny a nealkoholické nápoje	19 598	18 810	18 322	18 443	23 946	16 671
Alkoholické nápoje, tabák	2 783	3 098	2 400	2 848	2 641	2 616
Odívání a obuv	5 295	4 999	6 664	6 478	3 132	2 886
Bydlení, voda, energie, paliva	20 157	17 589	20 139	18 360	25 841	18 874
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	6 701	6 357	7 913	6 347	6 376	2 860
Zdraví	1 995	1 504	1 946	1 718	3 086	1 397
Doprava	10 648	11 392	13 724	11 315	5 140	4 591
Pošty a telekomunikace	4 642	4 443	5 039	5 165	4 019	3 797
Rekreace a kultura	9 925	8 796	12 427	11 681	7 194	5 548
Vzdělávání	528	393	844	867	21	381
Stravování a ubytování	4 903	4 717	6 780	5 572	2 177	2 894
Ostatní zboží a služby	10 167	10 375	12 000	10 724	6 903	6 153
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	10 243	8 198	16 977	6 365	9 188	1 790
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	6 460	5 110	13 817	4 142	1 802	192
Vydání jinde neuvedená	3 783	3 088	3 160	2 223	7 386	1 598

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE9/\\$File/30010712.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE9/$File/30010712.pdf),
[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE5/\\$File/30010713.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE5/$File/30010713.pdf)

Tabulka 11 znázorňuje strukturu výdajů českých domácností v roce 2006 včetně výdajů spotřebních a výdajů neklasifikovaných jako spotřební. Ze skladby výdajů je patrné, že převážnou část budou tvořit vždy výdaje spotřební než výdaje nespotebního charakteru. Největší položka celkových čistých peněžních výdajů připadá na zaměstnance s vyšším vzděláním, následují samostatně činní, zaměstnanci s nižším vzděláním, důchodci bez ekonomicky aktivních členů, nejmenší výdaje charakterizují nezaměstnané. Stejně je pořadí také u spotřebního vydání, zato výdaje nespotební vykazují odlišné výsledky. Nespotební výdaje byly zjištěny z největší části opět u zaměstnanců s vyšším vzděláním, na druhém místě však následovaly domácnosti důchodců, poté zaměstnanci

s nižším vzděláním, samostatně činní a nakonec nezaměstnaní. Bylo možné očekávat, že nejvíce vydávají zaměstnanci vyššího vzdělání, kteří měli rovněž největší peněžní příjmy vzhledem k lepšímu platovému ohodnocení, stejně tak se dalo předpokládat, že nejméně vynaloží nezaměstnaní, u kterých jsou příjmy malé.

Nejdříve budu analyzovat výdaje spotřební. Jak je patrné z tabulky, domácnosti v průměru na osobu vynaložily nejvíce peněžních prostředků na oblast bydlení, voda, energie a paliva, jež zaujímá 20,7 % z celkového spotřebního vydání a na potraviny a nealkoholické nápoje v celkovém relativním vyjádření 20,1 % spotřebního vydání. Třetí největší výdaje v pořadí byly výdaje na dopravu, jejich výše činila 10 648 Kč v průměru na osobu za rok, což představuje 10,9 % spotřebních výdajů. Naopak nejméně lidé investovali do vzdělání, a to pouhých 528 Kč.

Financování bydlení, vody, energie a paliv bylo v roce 2006 nejnáročnější pro důchodce bez ekonomicky aktivních členů (v relativním vyjádření 28,6 %) stejně jako financování potravin a nealkoholických nápojů (26,5 %). Ostatní položky byly u důchodců mnohem nižší, pohybovaly se od 0 do 8 %. Oblast dopravy, jako třetí největší výdajové položky, zasáhla nejvíce rozpočet zaměstnanců, především s vyšším vzděláním, kteří denně dojíždí do zaměstnání.

Druhá skupina výdajů, klasifikovaných jako nespotební, je rozdělena pouze na dvě oblasti, z nichž pořízení a rekonstrukce domu či bytu převládá nad výdaji jinde neuvedenými. Jak lze vyčíst, nejvíce financí plyne do pořízení či rekonstrukce bytu a domu ze strany vzdělaných zaměstnanců, nejméně se pak podílí nezaměstnaní. Za výdaje neuvedené nejvíce platila skupina důchodců, mohlo se jednat například o výše zmíněná užitková zvířata, pole či jiné.

Podíváme-li se na analýzu z pohledu jednotlivých kategorií, zjistíme několik potřebných informací. Zaměstnanci s nižším vzděláním utratili nejvíce peněžních prostředků za potraviny a nealkoholické nápoje (20,3 % spotřebních výdajů), bydlení (19 %) a dopravu (12,3 %), nejméně vynaložili do vzdělání (0,4 %). Zaměstnanci se vzděláním vyšším zaplatili nejvíce rovněž za stejné položky, nicméně pořadí se částečně lišilo, nejvíce peněz zaplatila tato skupina za bydlení (18,6 %), potraviny (16,9 %) a dopravu (12,7 %). Kromě toho 11,5 % výdajů bylo zjištěno u rekreace a kultury, v absolutním vyjádření převyšovala částka na rekreaci a kulturu u zaměstnanců s vyšším vzděláním o 3 631 Kč oproti méně vzdělaným zaměstnancům. Domácnost samostatně činných

vykazovala podobné výsledky, přesto zde najdeme odlišnost. První dvě pozice výdajů tvoří znovu potraviny a bydlení, následuje však rekreace a kultura jako třetí největší výdaj. U důchodců hovoříme o dvou největších skupinách vydání, a to bydlení a potraviny, stejně jako u kategorie nezaměstnaných.

Nejméně náročná na výdaje byla v roce 2006 oblast vzdělávání, nejvíce do ní investovali samostatně činní (867 Kč) a zaměstnanci s vyšším vzděláním (844 Kč). U obou skupin se předpokládá, že se budou dále vzdělávat, školit, absolvovat různé kurzy apod.

2.2.2 Analýza výdajů za rok 2007

Tabulka 12: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2007

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	120 208	110 291	144 252	122 454	106 091	71 602
A) Spotřební vydání	104 017	99 821	115 805	106 446	95 404	69 902
Potraviny a nealkoholické nápoje	20 866	19 981	20 063	19 957	24 596	16 961
Alkoholické nápoje, tabák	2 972	3 311	2 517	2 987	2 822	2 798
Odívání a obuv	5 590	5 194	6 969	7 025	3 428	3 207
Bydlení, voda, energie, paliva	20 652	18 386	20 637	18 258	26 069	18 834
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	7 388	7 041	8 470	7 374	6 856	3 461
Zdraví	2 369	1 737	2 419	2 047	3 549	1 550
Doprava	11 189	12 831	14 463	11 112	5 230	5 017
Pošty a telekomunikace	4 856	4 770	5 290	5 270	4 147	3 642
Rekreace a kultura	10 930	9 677	13 420	12 582	8 542	4 961
Vzdělávání	608	462	937	1 042	24	480
Stravování a ubytování	5 367	5 121	7 243	6 378	2 578	3 244
Ostatní zboží a služby	11 229	11 308	13 377	12 416	7 564	5 747
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	16 191	10 470	28 447	16 008	10 687	1 700
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	11 674	7 105	24 168	12 972	2 211	255
Vydání jinde neuvedená	4 517	3 365	4 279	3 036	8 476	1 445

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB55/\\$File/30010812.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB55/$File/30010812.pdf),

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB56/\\$File/30010813.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB56/$File/30010813.pdf)

Rok 2007 se nesl ve stejném znamení jako předchozí období. Ať už výdaje spotřební či neklasifikované jako spotřební oproti loňskému roku vzrostly, a to ve všech oblastech. Absolutní nárůst činil v průměru pro domácnost 12 623 Kč. Vzhledem k tomu, že v roce 2007 rostly také příjmy a ekonomická situace byla v České republice příznivá, lidé utráceli více financí.

Struktura výdajů je totožná s rokem 2006, největší podíl čistých i spotřebních výdajů opět připadl na zaměstnance s vyšším vzděláním, nejméně peněz vynaložili nezaměstnaní. Výdaje neklasifikované jako spotřební naopak změnu zaznamenaly, nejvíce vydali zaměstnanci s vyšším vzděláním, u nichž byl nárůst 40 %, dále samostatně činní s růstem asi 60 %, následně důchodci, zaměstnanci s nižším vzděláním a nakonec nezaměstnaní s nejnižšími výdaji a dokonce jejich poklesem.

Z tabulky je zřejmé, že domácnosti nejvíce nakupovaly v první řadě potraviny, čímž se mění pořadí a velkou část platily za bydlení, vodu, energii a paliva, do třetího pořadí nám však již vstupuje nikoli doprava, ale pořízení a rekonstrukce domu, bytu ve výši 11 674 Kč. V roce 2007 rostl zájem občanů o nemovitost v osobním vlastnictví, což dokládá např. příznivá situace na trhu hypotečních úvěrů včetně nízkých úrokových sazeb (v průměru činily roční úrokové sazby hypoték v loňském roce 4,7%), meziroční zvýšení hodnoty úvěrů domácnostem na účel bydlení,⁷³ ale i demografické faktory, neboť silné populační ročníky 70. let ve velké míře řeší vlastní bydlení. Nejméně peněžních prostředků vydali lidé do vzdělání, přesto i tato hodnota vzrostla o 80 Kč.

Peněžní vydání na bydlení, vodu, energii a paliva nejvíce zasáhlo opět důchodce, ostatní kategorie byly poměrně vyrovnané, nejméně přesto zaplatili za bydlení samostatně činní. Na potraviny rovněž nejvíce vydali důchodci a nejméně pak nezaměstnaní. Jak jsem již uvedla, třetí největší oblastí vydání bylo pro domácnosti pořízení a rekonstrukce domu, bytu. Je třeba zmínit, že se týká zejména zaměstnanců s vyšším vzděláním a samostatně činných, kteří do rekonstrukcí vložili nemalé částky. U zaměstnanců s vyšším vzděláním je dokonce oblast pořízení a rekonstrukce domu, největší výdajovou skupinou zkoumaného roku.

⁷³ BOUŠOVÁ, K. Bydlení: jaký byl rok 2006 a co můžeme čekat v roce 2007? *Peníze.cz* [online]. Vydáno: 28. 02. 2007 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/bydleni/18671-bydleni-jaky-byl-rok-2006-a-co-muzeme-cekat-v-roce-2007>

Pokud bych měla zhodnotit výdaje z pohledu jednotlivých kategorií, dospěla bych téměř ve všech případech ke stejnému výsledku jako minulý rok. Výjimkou jsou pouze zaměstnanci s vyšším vzděláním, u nichž jak již bylo uvedeno, plynuly největší výdaje na pořízení a rekonstrukce domu, bytu a samostatně činní, kde sice zůstaly první dvě největší položky stejné, třetí však tvořilo taktéž pořízení a rekonstrukce domu, bytu.

2.2.3 Analýza výdajů za rok 2008

Tabulka 13: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2008

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	123 955	116 139	138 862	134 226	113 379	82 157
A) Spotřební vydání	112 256	106 708	125 435	117 154	102 579	79 744
Potraviny a nealkoholické nápoje	22 571	21 619	21 664	21 911	26 769	18 684
Alkoholické nápoje, tabák	3 084	3 450	2 694	2 953	2 746	3 558
Odívání a obuv	5 816	5 404	7 459	7 279	3 291	3 447
Bydlení, voda, energie, paliva	22 333	19 899	22 626	19 853	27 780	19 980
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	7 583	7 387	8 739	7 898	6 734	3 393
Zdraví	3 068	2 308	2 881	2 759	4 790	2 194
Doprava	12 421	13 295	15 836	14 024	6 037	6 910
Pošty a telekomunikace	5 221	5 180	5 657	5 737	4 347	4 365
Rekreace a kultura	11 816	10 441	14 449	13 694	9 308	6 361
Vzdělávání	685	524	1 121	1 087	28	404
Stravování a ubytování	5 812	5 398	7 926	7 003	2 757	3 726
Ostatní zboží a služby	11 847	11 803	14 383	12 957	7 992	6 722
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	11 699	9 431	13 427	17 072	10 800	2 413
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	7 252	5 896	9 893	14 287	1 886	71
Vydání jinde neuvedená	4 447	3 535	3 534	2 785	8 914	2 342

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B50/\\$File/30010912.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B50/$File/30010912.pdf),
[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B62/\\$File/30010913.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B62/$File/30010913.pdf)

Čistá peněžní vydání v roce 2008 narostla, výši nárůstu však nelze srovnávat s nárůstem roku předchozího. Zatímco spotřební vydání a všechny jeho oblasti vykazovaly kladnou tendenci růstu, vydání neklasifikovaná jako spotřební s oběma oblastmi oproti minulému roku poklesla. Přestože největší výdaje opět charakterizovaly vzdělané

zaměstnance, samostatně činní se jim svými čistými výdaji velmi přiblížili, rozdíl činil 4 636 Kč. Srovnám-li čisté výdaje roku 2008 pro jednotlivé skupiny domácností s rokem předchozím, zjišťuji, že ubylo výdajů ze strany vzdělaných zaměstnanců. Hlavní příčinou byl zejména více než dvojnásobný úbytek nespotebních výdajů a přestože spotřební výdaje vzrostly, projevilo se to celkovým snížením výdajů. Dá se tedy říct, že zaměstnanci jako jediná zkoumaná skupina v tomto roce uspořila na výdajích.

Co se týče dílčích oblastí spotřeby, platí zde pořadí potraviny, které dohání oblast bydlení, voda, energie a paliva (rozdíl činí pouze 238 Kč), jako třetí v pořadí bylo nejvíce vynaloženo do dopravy na rozdíl minulého roku, kdy třetí místo ve spotřebních výdajích zaujímaly ostatní zboží a služby.

Uvedené pořadí platí jednak jako celek pro domácnosti, jednak také pro zaměstnance s nižším vzděláním a osoby samostatně činné. Obdobné je to i u zaměstnanců výše vzdělaných, kteří mají největší tři položky spotřeby totožné, v pořadí je nadále přehozeno bydlení za potraviny, jako tomu bylo doposud.

Zajímavé jsou například oblasti zdraví či rekreace a kultury. Výdaje na zdraví, které by se v pořadí potřeby umístilo na 11. místě z 12, u všech domácností vzrostly, nejvíce za zdraví vynaložili důchodci, což se dá vzhledem k věku a zdravotním problémům očekávat. Oblast rekreace a kultura vykazovala taktéž u všech domácností v roce 2008 růst, nejvíce na rekreaci a kulturu vynaložili zaměstnanci s vyšším vzděláním. To svědčí o tom, že náš národ má rád dovolené, odpočinek, sport i kulturní vyžití. Pokud bych postupně rozebrala zbylé výdaje, všimla bych si u drtivé většiny nárůstu výdajů, ke kterému určitým podílem přispěla inflace.

Pokles výdajů neklasifikovaných jako spotřební byl zaznamenán s výjimkou samostatně činných u všech domácností. Tato skupina občanů pokračovala jako jediná v pořizování či rekonstrukci bydlení ve větší míře.

2.2.4 Analýza výdajů za rok 2009

Tabulka 14: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2009

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	128 622	121 738	145 612	130 933	119 542	89 960
A) Spotřební vydání	115 309	107 441	130 529	116 856	108 427	81 731
Potraviny a nealkoholické nápoje	22 222	21 118	21 688	21 496	26 105	17 966
Alkoholické nápoje, tabák	3 248	3 486	2 878	3 165	3 126	3 321
Odivání a obuv	5 804	5 422	7 574	7 109	3 315	3 307
Bydlení, voda, energie, paliva	24 623	21 857	24 596	21 961	31 145	21 153
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	7 758	7 166	8 977	7 842	7 265	4 100
Zdraví	3 125	2 406	2 962	2 709	4 754	2 033
Doprava	12 105	12 034	16 404	12 235	6 968	6 083
Pošty a telekomunikace	5 303	5 178	5 784	5 887	4 367	4 733
Rekreace a kultura	11 856	10 197	14 725	13 026	9 644	7 694
Vzdělávání	688	595	1 104	969	24	660
Stravování a ubytování	5 966	5 470	8 224	7 062	3 107	3 558
Ostatní zboží a služby	12 613	12 512	15 614	13 396	8 607	7 123
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	13 313	14 297	15 083	14 077	11 115	8 229
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	8 234	10 099	11 233	10 710	955	6 162
Vydání jinde neuvedená	5 079	4 198	3 850	3 367	10 160	2 067

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCEB3/\\$File/30011012.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCEB3/$File/30011012.pdf),
[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCECB/\\$File/30011013.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCECB/$File/30011013.pdf)

V roce 2009 nedošlo k výrazným změnám ve struktuře celkových výdajů. Je zachován rostoucí trend celkových čistých vydání českých domácností, a to jak v případě spotřebních, tak nespotebních výdajů.

Podíváme-li se na čisté výdaje, skupina samostatně činných utratila ve sledovaném období méně než v roce předešlém, u dalších domácností tomu bylo naopak. Přesto platí stejné pořadí, tedy co se výše výdajů týče, to znamená, že nejvíce vydali zaměstnanci s vyšším vzděláním, samostatně činní, zaměstnanci s nižším vzděláním, důchodci a nejméně vynaložili domácnosti s nezaměstnanou osobou v čele. Nelze však vztáhnout tento výsledek na spotřebu a nespotební výdaje. U spotřebního vydání platí, že nejvíce spotřebovávaly domácnosti vzdělaných zaměstnanců, poté domácnosti samostatně činných, následně důchodců, kteří předběhli zaměstnance méně vzdělané a zároveň

změnili pořadí roku 2008, nejméně spotřebovali nezaměstnaní. U vydání neklasifikovaného jako spotřební se v popředí objevili rovněž zaměstnanci s vyšším vzděláním, nato zaměstnanci se vzděláním nižším, teprve poté samostatně činní, důchodci a nezaměstnaní.

V tomto roce došlo ke změně pořadí položek spotřebního vydání. Zatímco v letech 2007 a 2008 bylo nejvíce peněz vynaloženo na potraviny, v roce 2009 šlo v první řadě o bydlení, vodu, energie a paliva. Jak je patrné z porovnání uvedených let, tyto dvě položky spotřeby vždy tvořily největší část spotřebních výdajů, mnohdy se vzájemně prostřídaly, ale v celku se svou hodnotou velmi přibližují. V tomto roce lze mj. vyzorovat větší výdaje na ostatní zboží a služby než na dopravu, podobně jako tomu bylo v roce 2007. Do bydlení a potravin nejvíce investovali důchodci, kteří zároveň nejméně ze všech přispěli na vzdělání, oblast pořízení a rekonstrukce domu, bytu, stravování a ubytování, pošty a telekomunikace. Pro zajímavost bych porovnála kategorii zdraví a alkoholické nápoje, tabák. Můžeme si všimnout, že do zdraví, které je pro lidstvo nejdůležitější, investovaly domácnosti v průměru na osobu v čele 3 125 Kč, zatímco na alkohol a tabák bylo vydáno 3 248 Kč. To, že lidé utratily více peněžních prostředků za alkohol a tabák než za zdraví, je poměrně překvapivé, ale tento trend je patrný ve všech uvedených letech. Nejvíce přitom za zdraví utrácí důchodci a následně zaměstnanci s vyšším vzděláním, za alkohol a tabák nejvíce zaplatili zaměstnanci méně vzdělaní a nejméně zaměstnanci s vyšším vzděláním.

U spotřebních výdajů ještě zůstaneme. Ze skladby a hodnot dílčích oblastí je zřejmé kolísání. U některých položek byl zaznamenán pokles, konkrétně u potravin, odívání a obuvi a dopravy, u jiných nárůst, je třeba však dodat, že nárůst byl minimální. Začala se projevovat krize, která měla dopad na výdaje domácností, což se projevilo ve snaze šetřit a utrácet méně peněžních prostředků. Důsledky lidé pocítili zejména v následujících letech.

2.2.5 Analýza výdajů za rok 2010

Tabulka 15: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2010

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	130 019	119 246	149 102	130 251	126 459	82 965
A) Spotřební vydání	116 245	109 061	128 331	116 902	114 346	80 345
Potraviny a nealkoholické nápoje	22 484	21 521	21 430	21 971	26 606	17 441
Alkoholické nápoje, tabák	3 237	3 400	2 860	3 176	3 249	2 842
Odívání a obuv	5 805	5 414	7 634	7 113	3 297	3 165
Bydlení, voda, energie, paliva	25 194	22 321	24 716	21 656	32 815	23 299
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	7 265	6 631	8 620	7 018	7 103	3 428
Zdraví	3 165	2 276	2 912	2 484	5 246	2 601
Doprava	12 409	13 488	14 754	13 600	7 889	7 000
Pošty a telekomunikace	5 322	5 158	5 869	5 751	4 652	4 277
Rekreace a kultura	11 823	10 161	14 252	12 846	10 883	6 153
Vzdělávání	791	571	1 241	1 043	46	401
Stravování a ubytování	5 823	5 482	8 233	6 703	2 917	2 905
Ostatní zboží a služby	12 927	12 637	15 811	13 541	9 642	6 833
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	13 774	10 185	20 771	13 349	12 113	2 620
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	8 842	6 800	16 501	10 123	2 065	1 173
Vydání jinde neuvedená	4 932	3 385	4 270	3 226	10 048	1 447

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F16D/\\$File/30011112.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F16D/$File/30011112.pdf),
[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F185/\\$File/30011113.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F185/$File/30011113.pdf)

Celková čistá peněžní vydání domácností v roce 2010 charakterizuje růst, který však neplatí pro jednotlivé kategorie. Zatímco v minulých letech výdaje všech domácností s výjimkou jedné rostly, nyní můžeme zaznamenat pokles u více než jedné domácnosti. Konkrétně nastal pokles celkových čistých výdajů u domácností zaměstnanců méně vzdělaných, u samostatně činných i nezaměstnaných. U prvních dvou jmenovaných se však zvýšila spotřeba na úkor vydání neklasifikovaných jako spotřební, u nezaměstnaných poklesly oba typy výdajů. Poměrně překvapivá byla opačná tendence u zaměstnanců vzdělaných. Tito vykazovali nárůst celkových čistých výdajů, z nichž snížili spotřebu oproti minulému období a naopak navýšili vydání neklasifikovaná jako spotřební.

V tomto roce byly již pocítěny určité obavy ze strany populace spojené s ekonomickými problémy, což se projevilo poklesem nebo minimálním nárůstem výdajů. Největší výdaje znovu připadly na bydlení, potraviny a ostatní zboží a služby. Spotřební výdaje u oblastí alkoholické nápoje, tabák, bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy, rekreace a kultura a stravování a ubytování poklesly, ostatní oblasti zaznamenaly nárůst. Výdaje nespotebního charakteru mírně vzrostly, největší podíl na tom však měli zaměstnanci vyššího vzdělání.

Vzhledem k projevující se ekonomické krizi je dobré rozlišit na tomto místě výdaje autonomní a indukované a sledovat jejich průběh. Bude mne přitom zajímat, zda se lidé zaměřili na nákup nezbytného zboží, u nějž výdaje mohou růst a eliminovali nákupy doplňkového zboží či služeb.

Jako autonomní výdaje zcela jistě budeme chápat výdaje na potraviny, bydlení, vodu, energii a paliva, dopravu a odívání. Může se sem dále řadit například vzdělání a zdraví, záleží přitom na úhlu pohledu, neboť pro mnohé je vzdělání na prvním místě a lidé jsou ochotni si na něj půjčit. U zdraví zase bereme v potaz potřebu docházet pravidelně k lékaři, nakoupit nezbytné léky apod. Všechny další oblasti spotřeby (alkohol, bytové vybavení, poštu, rekreaci, stravování a ubytování a ostatní zboží a služby) považuji za indukované výdaje.

První skupina - zaměstnanci s nižším vzděláním zvýšili své spotřební výdaje v pěti z dvanácti složek spotřebního koše. Jednalo se o potraviny, bydlení a dopravu jako autonomní výdaje, stravování a ubytování a ostatní zboží a služby jakožto výdaje indukované. Lze tedy tvrdit, že tato skupina skutečně nevynaložila zbytečně své peněžní prostředky a chovala se umírněně vzhledem k dopadům krize.

Druhou skupinu – zaměstnance s vyšším vzděláním charakterizuje obdobná skutečnost, je potřeba si však uvědomit, že drží větší peněžní příjmy. Na rozdíl od první skupiny snížili vzdělaní zaměstnanci výdaje na potraviny i dopravu, zvýšení výdajů se pak projevilo u odívání, bydlení, pošty a telekomunikací, vzdělání, stravování a ubytování a ostatního zboží a služeb. U tří z šesti položek byl tedy zjištěný stejný vývoj. Bylo možné vyvodit, že u této skupiny budou růst i výdaje na vzdělání, protože právě tato skupina považuje vzdělání za velmi důležité. Tři zvýšené výdaje mají v tomto případě autonomní povahu.

Třetí skupina – samostatně činní vykazovali různé výsledky, některé byly společné se skupinou první, jiné se shodovaly s druhou skupinou. Pokud budeme nejprve hovořit o autonomních vydáních, pak došlo k jejich zvýšení u potravin, odívání, dopravy a lze přidat taktéž vzdělání. Indukované výdaje vzrostly pouze u alkoholu a ostatního zboží a služeb. Je patrné, že skupina by mohla část peněz uspořit (např. místo vydání do alkoholu), na druhou stranu je příznivé, že jako jediná skupina snížila autonomní výdaje na bydlení.

Čtvrté skupině – důchodcům bez ekonomicky aktivních členů se u většiny položek výdaje navýšily. Zmíním proto jen položky, u nichž výdaje klesly. Na rozdíl od loňského roku poklesly výdaje na odívání, bytové vybavení a stravování a ubytování. Jako jediná skupina zvýšila výdaje na rekreaci a kulturu. Celkové srovnání nás informuje o tom, že důchodci nejvíce ze všech skupin domácností zvýšili své výdaje, což mne vzhledem k výši důchodů poměrně překvapilo.

Poslední pátá skupina – nezaměstnaní na tom byli o poznání jinak. Jestliže důchodci snížili pouze tři položky výdajů, pak naopak nezaměstnaní pouze tři položky výdajů zvýšili. Růst se dotkl autonomních výdajů na bydlení a dopravu, a výdajů na zdraví. Všechno ostatní, to znamená například potraviny, odívání apod. vykazovalo pokles. Nezaměstnaní jsou mj. jediní, kteří nezvýšili výdaje do ostatního zboží a služeb. Jde o skupinu s nejnižšími příjmy, u níž je značná tendence vynakládat méně peněžních prostředků. Jejich vydání se týkají především nezbytných oblastí pro život a lze vyzorovat úsporu i na potravinách či odívání.

Oblast bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy byla jedinou položkou spotřeby, u níž se shodovaly výdaje všech domácností a za sledovaný rok 2010 vykázaly pokles. Vydání neklasifikovaná jako spotřební byla u první, třetí a páté skupiny zcela snížena. Opačný ráz byl zjištěn u zaměstnanců vzdělaných, kde byl vysledován nezanedbatelný nárůst. Důchodci zvýšili výdaje pouze na pořízení a rekonstrukci domu, bytu.

2.2.6 Analýza výdajů za rok 2011

Tabulka 16: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2011

	Domácnosti celkem	Zaměstnanci:		Samostatně činní	Důchodci bez EA členů	Nezaměstnaní
		Zaměstnanci s nižším vzděláním	Zaměstnanci s vyšším vzděláním			
Čistá peněžní vydání celkem	132 215	116 353	154 212	134 910	129 204	78 104
A) Spotřební vydání	117 882	106 317	132 006	119 678	118 251	76 338
Potraviny a nealkoholické nápoje	22 546	21 085	21 911	21 729	27 157	17 374
Alkoholické nápoje, tabák	3 383	3 442	2 945	3 308	3 810	2 621
Odívání a obuv	5 654	5 161	7 437	6 732	3 588	2 816
Bydlení, voda, energie, paliva	26 326	23 123	25 412	23 400	34 568	23 169
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	7 294	6 675	8 598	7 414	6 643	3 210
Zdraví	3 231	2 262	3 099	2 681	5 423	1 599
Doprava	12 889	12 260	16 656	14 423	7 385	6 302
Pošty a telekomunikace	5 255	5 033	5 656	5 602	4 927	4 118
Rekreace a kultura	11 588	9 092	14 600	12 779	10 781	5 552
Vzdělávání	729	562	1 235	1 027	72	323
Stravování a ubytování	5 990	5 298	8 370	7 238	3 373	2 952
Ostatní zboží a služby	12 998	12 323	16 086	13 345	10 522	6 302
B) Vydání neklasifikovaná jako spotřební	14 333	10 036	22 206	15 232	10 953	1 766
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	9 447	6 459	18 233	11 769	1 186	186
Vydání jinde neuvedená	4 886	3 577	3 973	3 463	9 767	1 580

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA8C/\\$File/30011212.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA8C/$File/30011212.pdf),
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA97/\\$File/30011213.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA97/$File/30011213.pdf)

Ani v roce 2011 celkové čisté peněžní příjmy nepoklesly. Růst čistých vydání zaznamenal částku 2 196 Kč a byl vyšší než v roce 2010. Zatímco v roce minulém poklesly čisté peněžní výdaje u větší části domácností, v tomto období lze hovořit o snížení výdajů u zaměstnanců s nižším vzděláním a nezaměstnaných. Spotřební i nespotební vydání v průměru na osobu v čele domácnosti vzrostlo.

Zhodnotím-li domácnosti jako celek z hlediska jednotlivých skupin vydání, dostávám tyto výsledky: výdaje se zúžily v oblastech odívání, zdraví, pošty a telekomunikace, rekreace a vzdělání a u nespotebního vydání rovněž u vydání jinde neuvedených. Ze spotřebního vydání tvoří stěžejní část opět stejné pořadí výdajů, tzn. bydlení, potraviny, ostatní zboží a služby. Rozdíl mezi bydlením a potravinami byl značný, neboť hodnota

činila 3 780 Kč. Tento fakt je možné vysvětlit si zejména neustálým zdražováním energií, vody, plynu apod. Nejvíce zaplatili za bydlení, vodu, energie a paliva znovu důchodci stejně jako za potraviny, za ostatní zboží a služby utratili nejvíce zaměstnanci s vyšším vzděláním.

Nyní přecházím k hodnocení výdajů podle rozlišení na autonomní a indukované. První skupina – zaměstnanci s nižším vzděláním přistupovali k výdajům podobně jako předchozí rok ve smyslu jejich snižování. Z autonomních výdajů u této skupiny vzrostly pouze výdaje na bydlení. K ostatním zvýšeným výdajům náleží oblast alkohol, tabák a bytové vybavení. Z toho vyplývá, že méně vzdělání zaměstnanci dokázali snížit devět položek spotřebních výdajů, což je o dvě položky více než v roce 2010.

U druhé skupiny – zaměstnanců s vyšším vzděláním byla tendence opačná. Zde se totiž výdaje prohlubovaly u většiny položek. Pokles výdajů je patrný u odívání, bytového vybavení, pošty a vzdělání. Srovnám-li situaci s loňským rokem, znamená to, že došlo ke zvyšování výdajů u dalších dvou položek. Mírně narostly výdaje za alkohol, nemusí to však vyjadřovat větší konzumaci, ale například zdražování. U zaměstnanců s vyšším vzděláním bych tedy popřemýšlela, jak by se daly úsporněji vynakládat peněžní prostředky a určitě bych se zaměřila na jejich redukci. Případně bych některé položky zaměnila tak, že bych raději investovala do potravin či vzdělání než do alkoholu apod.

Třetí skupina – samostatně činných si s celkovými výdaji v tomto roce nepolepšila, celkové čisté peněžní výdaje dosáhly 134 910 Kč. Podobně jako v loňském roce byl totožný nárůst výdajů za alkohol a dopravu a pokles výdajů za poštu a rekreaci. Samostatně činní svou domácnost více zatížili, neboť oproti minulému období vzrostlo množství položek výdajů rostoucího charakteru. Jak bylo uvedeno u druhé skupiny, v tomto případě by se taktéž dalo více peněz použít na úspory či je využít jinak.

Ani čtvrté skupině – důchodcům se nepodařilo na výdajích ušetřit. V této domácnosti nenastaly žádné velké změny, množství položek růstu spotřebních výdajů byl totožný (9 z 12). Pokračoval úbytek vydání do bytového vybavení, což je u starších lidí poměrně známé, neboť neradi kupují nové věci, dokud slouží ty původní. Mimo to dále můžeme hovořit o redukci vydání za dopravu či rekreaci a kulturu.

Pátá skupina – nezaměstnaní vydali nejméně peněz ze všech skupin. Důvod je prostý, nezaměstnaní jsou odkázáni z velké části na sociální příjmy, které navíc v roce 2011 poklesly, a proto si nemohou dovolit své výdaje neustále zvyšovat a investovat do

takových věcí, jako třeba zaměstnanci s vyšším vzděláním. Z tabulky a srovnání s minulým rokem je zřejmý pouze nárůst výdajů na stravování a ubytování. Jiné spotřební výdaje se nezaměstnaným podařilo snížit a uspořit tak necelých 5 tisíc Kč. Výdaje neklasifikované jako spotřební u důchodců zcela klesly, naopak u samostatně činných tyto výdaje zcela přibyly.

2.3 Zadluženost a úspory českých domácností

Podle analyzovaných údajů z oblasti příjmů a výdajů jsme schopni stanovit, jak si průměrná česká domácnost vedla po finanční stránce. Srovnám-li výdaje s příjmy za období 2006 – 2011, zjišťuji, že kromě roku 2007 byly domácnosti v plusu, jak ukazuje tabulka níže. Ztráta zaznamenaná v roce 2007 svědčí o tom, že lidé více peněz utratili, než měli k dispozici. Je nutné si uvědomit, že údaje jsou vztaženy na osobu v čele domácnosti za rok, tudíž na tom mohou být některé domácnosti lépe, některé hůře a celková struktura úspor může být vzhledem k ostatním členům domácnosti zcela jiná. Z Tabulky 17 je možné vypočítat ve všech letech nárůst příjmů i výdajů, výdaje však od roku 2007 rostly mírnějším tempem, což nás informuje o tom, že domácnosti utrácely střídměji.

Tabulka 17: Srovnání příjmů a výdajů českých domácností za období 2006 - 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Čisté peněžní příjmy	109 059	118 027	127 956	139 733	143 118	144 597
Čisté peněžní výdaje	107 585	120 208	123 955	128 622	130 019	132 215
Rozdíl	1 474	- 2 181	4 001	11 111	13 099	12 382

Pozn.: Čisté peněžní příjmy i výdaje jsou uvedeny jako průměr na osobu za rok v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle primárních údajů Českého statistického úřadu

Otázkou zůstává, jak lidé své úspory dále investovali. Existuje celá řada možností úspor, ať už se jedná o tradiční či alternativní formy úspor. Dílčí možnosti se od sebe mohou odlišovat, a to jak dobou, na niž se lidé peněz vzdávají za účelem jejich zhodnocení, tak rizikem, které je s tím spojeno.

K tradičním formám úspor patří termínované a úsporné vklady, netermínované vklady a vklady v cizí měně, alternativními formami rozumíme podílové fondy, stavební spoření, životní pojištění, penzijní připojištění, přímé investice do cenných papírů a tezaurované peníze⁷⁴.

Je třeba podotknout, že spoření českých domácností bylo v minulosti jakousi tradicí. Lidé byli zvyklí ukládat své peníze do bank a spořitelen po celá desetiletí již od meziválečného období. Ve vynakládání peněžních prostředků a také možnosti spořit byly zřejmě určité odlišnosti spojené s regionem, mentalitou populace, životním stylem a výší příjmů. Ještě na konci 80. let minulého století upřednostňovaly domácnosti úsporu před spotřebou. Toto ekonomické chování bylo do značné míry ovlivněno rozmachem bankovního sektoru, přičemž lidé byli motivováni ke spoření především vysokými úrokovými sazbami, které banky klientům nabízely. V současné době je situace českých domácností jiná. V posledních deseti až patnácti letech je pro české domácnosti příznačné pohlcování rostoucích příjmů spotřebou⁷⁵. Nicméně po ekonomické krizi se lidé opět navracejí k úsporám⁷⁶.

Jak tedy lidé spoří? V roce 2011 dosáhla výše úspor českých domácností více než 2,74 biliony korun, zatímco částka zadlužení činila necelý bilion. Nejvíce lidé investovali své peníze do netermínovaných vkladů čili na běžné účty u bank, které zaujímaly až 29 % celkových úspor. Následovaly vklady termínované, kam lidé v roce 2011 uložili přes 730 miliard korun, což odpovídá 27 % všech úspor. Zmíněné formy jsou dvěma největšími zdroji ukládání peněz. Pokud budu pokračovat dále, na třetím místě se jednalo o podílové fondy, dále stavební spoření, nato penzijní připojištění a na závěr životní pojištění⁷⁷. Zvláštní částí jsou tzv. tezaurované vklady, tedy peníze, které si lidé

⁷⁴ Úspory a zadluženost: ocitly se české domácnosti v dluhové pasti? *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/\\$File/115108k02.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/$File/115108k02.pdf)

⁷⁵ tamtéž

⁷⁶ Úspory českých domácností rostou. *MoneyMag.cz* [online]. Vydáno: 24. 05. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://ekonomika.moneymag.cz/1562-uspory-ceskych-domacnosti-rostou/>

⁷⁷ ACHREMENKO, M. Úspory domácností jsou vyšší než jejich dluhy. Proč jsou tedy dluhy problém? *Deník.cz* [online]. Vydáno: 26. 02. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/uspory-domacnosti-jsou-vyssi-nez-jejich-dluhy-proc-jsou-tedy-dluhy-problem-20130.html>

ponechávají doma bez uložení. Tyto peníze nejsou součástí bankovní statistiky, a proto je velmi obtížné určit jejich výši, hodnotu lze pouze odhadovat⁷⁸.

Vrátím-li se k pojištění, pro většinu občanů je vhodné spořit své peníze do penzijního připojištění, které využívá 80 % populace. Skoro 40 % obyvatel vynakládá své úspory do životního pojištění, které mnozí chápou jako určitou formu zajištění. Jak ukázaly průzkumy, každá pátá žena v České republice nenaspoří za celý měsíc žádné peněžní prostředky (v relativním vyjádření 20 %), u mužského pohlaví hovoříme asi o 16 %. Právě tato skupina zahrnuje s největší pravděpodobností největší dlužníky.⁷⁹

Zadlužení domácností dosáhlo v roce 2011 celkem 968,9 miliard korun. Z toho v převážné míře lidé dlužili za pořízení bydlení, nejvíce tedy připadlo na úvěry na bydlení. Jako druhé v pořadí byly spotřebitelské úvěry, to znamená například úvěr na elektroniku, dovolenou apod.⁸⁰ O této skutečnosti vypovídá také následující tabulka, v níž je uveden relativní podíl úvěrů na celkových dlužích.

Tabulka 18: Struktura dluhů v České republice v období 2001 - 2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Úvěry na bydlení	46,9%	52,1%	54,5%	57,3%	58,3%	61,3%	63,4%	64,2%	64,9%
Spotřebitelské úvěry	25,4%	24,9%	23,3%	23,1%	24,4%	20,9%	19,9%	19,5%	19,2%
Ostatní	27,7%	23,0%	22,3%	19,6%	17,3%	17,7%	16,7%	16,2%	15,9%

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Měsec.cz. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/bohatstvi-cechu-se-zvysuje-a-dluhy-take/>

Jak je patrné z tabulky, výše úvěrů na bydlení se od roku 2001 do roku 2009 neustále zvyšovala, převážný podíl na celkových dlužích mají úvěry na bydlení. Roky 2010 a

⁷⁸ Úspory a zadluženost: ocitly se české domácnosti v dluhové pasti? *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/\\$File/115108k02.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/$File/115108k02.pdf)

⁷⁹ ACHREMENKO, M. Úspory domácností jsou vyšší než jejich dluhy. Proč jsou tedy dluhy problém? *Deník.cz* [online]. Vydáno: 26. 02. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/uspory-domacnosti-jsou-vyssi-nez-jejich-dluhy-proc-jsou-tedy-dluhy-problem-20130.html>

⁸⁰ tamtéž

2011 nejsou uvedeny, přesto víme, že poptávku po hypotečních úvěrech na bydlení výrazně zbrzdila hospodářská krize.

Motivů, proč se lidé zadlužují, je několik. Stojí za tím především zvyšující se životní úroveň a růst reálné mzdy. Zlepšení příjmové situace vyvolalo v domácnostech přesvědčení, že se zvyšující mzdou lze splácet úvěry a vybavovat bydlení předměty dlouhodobé spotřeby. Dalším motivem je preference spotřeby, jež se projevuje růstem výdajů. Tyto výdaje však lidé nefinancují pouze z disponibilního důchodu, nýbrž také z peněžních prostředků vypůjčených. Kromě toho lze jako motivační stimul zadlužování uvést také příklon domácností k vlastnímu bydlení a poměrně snadnou dostupnost financí. Značná konkurence hypotečních bank byla příčinou nízkých úrokových měr úvěrů na bydlení v předchozích letech.⁸¹

2.4 Analýza příjmů a výdajů dle položek spotřebního koše

Kromě výše uvedených analýz příjmů a výdajů domácností jsem se rozhodla navíc vytvořit analýzu dle jednotlivých skupin výdajů, tedy dvanácti položek spotřebního koše v porovnání s HDP. Jedná se vlastně o jakési srovnání meziročního vývoje těchto položek pro jednotlivé domácnosti za období 2007 – 2011. Pomocí této analýzy mohu zkoumat, zda se vyvíjely jednotlivé položky výdajů u domácností stejným směrem jako HDP či zda se naopak vyskytují nějaké odchylky a případně u kterých domácností. Ve většině případů je možné si povšimnout, že v závislosti na vývoji ekonomického ukazatele HDP se spotřebitelé ubírali stejným směrem, to znamená, že pokud HDP rostlo a ekonomice se poměrně dařilo, spotřebitelé většinou více utráceli za konkrétní komodity. Jistou odchylku lze očekávat u osob nezaměstnaných, které oproti ostatním domácnostem disponují mnohem menšími příjmy, či naopak u zaměstnanců s vyšším vzděláním, kde je situace přesně opačná. Samozřejmě je třeba brát v potaz preference skupin a vynakládání peněžních prostředků do jednotlivých položek.

⁸¹ DUBSKÁ, D. České domácnosti dluží bilion. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 20. 08. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120310.doc>

Pozn.: Pro lepší vypovídací schopnost by mohly být využity také grafy kumulativních součtů meziročních změn. Protože však máme k dispozici omezené množství dat, postačí nám pro náš účel grafy meziročních změn doplněné tabulkami pro lepší orientaci.

Pozn.: Meziroční změna roku 2006 není uvedena, neboť pro rok 2005 byly nezbytné údaje jinak metodicky zpracovány a nekorespondovaly by s našimi daty.

Příloha 1 a 2 nevykazuje žádné výkyvy, lze vyzorovat, že se změnou HDP se mění stejně i výdaje na potraviny a nealkoholické nápoje, a to až do roku 2009, kde vzrostly výdaje pouze u zaměstnanců více vzdělaných. Následující rok představuje úsporu peněžních prostředků do potravin a nealkoholických nápojů u zaměstnanců výše vzdělaných a nezaměstnaných, přestože HDP vzrostlo oproti minulému období. V roce 2011 naopak tyto dvě skupiny jako jediné utratily za potraviny více než ostatní.

V Příloze 3 a 4 již nalézáme značné výkyvy u nezaměstnaných osob a důchodců. HDP v roce 2008 vzrostlo sice menším tempem než v roce předchozím, zvýšení výdajů na alkohol a tabák se však velkou měrou projevilo u osob nezaměstnaných. Opačný byl rovněž stav v roce 2010, kdy HDP vzrostlo, zatímco výdaje na alkohol u nezaměstnaných poklesly. Podobné to bylo také u důchodců, kteří dle analýzy rádi holdují konzumaci alkoholických nápojů a spotřebě tabáku. Jak je patrné z grafu, přestože se HDP v roce 2009 propadlo, na výdaje důchodců spojené s alkoholem a tabákem to nemělo vliv, naopak došlo k jejich navýšení.

Příloha 5 a 6 vypovídá o vynakládání peněz do oděvů a obuvi. Za zmínku stojí například odlišná situace u důchodců v roce 2008, kteří na rozdíl od ostatních skupin, jejichž výdaje kopírovaly vývoj HDP, snížili výdaje na odívání.

Příloha 7 a 8 je zcela jiná než ostatní, jedná se o bydlení, vodu, energii a paliva, u nichž bez ohledu na vývoj ekonomiky došlo k nárůstu u všech skupin. Mírné výjimky lze najít pouze u samostatně činných, kdy v roce 2007 a 2010 zanedbatelně klesly tyto výdaje, stejně jako u nezaměstnaných v roce 2007 a 2011.

Přílohu 9 a 10 charakterizuje vydání na bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy. Zde je patrná odlišnost u nezaměstnaných osob, které jednak zaznamenaly největší nárůst těchto výdajů v letech 2007 a 2009, stejně tak však i největší pokles v roce 2008 i 2010. Nezaměstnaní tedy na výdajích do bytového vybavení v roce ekonomické krize neuspořili, což je v celku překvapivé.

Příloha 11 a 12 popisuje velké nárůsty výdajů na zdraví u všech skupin domácností v letech 2007 a 2008. Největší relativní změny se opět vyskytují u nezaměstnaných, u nichž zaznamenáváme největší nárůst v roce 2008 (přes 40 %) a největší pokles výdajů plynoucích do zdraví v roce 2011 (-38,52 %).

Příloha 13 a 14 se zabývá meziroční změnou HDP a výdajů na dopravu. Přestože je změna výdajů domácností v letech 2007 – 2011 podobná, zvláštní skupinu představují domácnosti důchodců, u nichž výdaje rostly až do roku 2010 včetně, tedy i v roce ekonomické krize. Podobně na tom byli zaměstnanci s vyšším vzděláním, kteří vynakládali peníze na dopravu rovněž s rostoucí tendencí až do roku 2009. Ostatní skupiny v roce charakterizovaném krizí výdaje na dopravu snížily.

Přílohu 15 a 16 tvoří meziroční změna HDP a výdajů na pošty a telekomunikace. V tomto případě lze uvést, že u většiny domácností koresponduje vývoj výdajů s vývojem HDP. Za zmínku stojí skupina nezaměstnaných osob, která vykazovala největší úsporu v roce 2007 a 2010, a naopak největší meziroční nárůst v roce 2008. Důchodci ze všech analyzovaných skupin dokázali nejvíce snížit výdaje na pošty a telekomunikace (o více než 20 %) v době propuknutí ekonomické krize, tedy v roce 2009.

Na rozdíl od předchozích dvou příloh, příloha 17 a 18 zahrnuje značné výkyvy, které jsou patrné především pro nezaměstnané. U této skupiny je ve všech letech s výjimkou roku 2008 průběh HDP a výdajů zcela opačný. V roce 2007, kdy HDP oproti minulému období vzrostl nejvíce za uvedená období (o 5,7 %), výdaje na rekreaci a kulturu přinesly nezaměstnaným úsporu vzhledem k roku předchozímu o více než 10 %. To, co tedy bylo uspořeno, mohli nezaměstnaní použít na jiné účely, například na potraviny,

alkohol, zdraví apod. nebo zkrátka uspořit. Rok 2008 a 2009 však přinesl velký nárůst výdajů, přestože HDP v roce 2009 zaznamenal pokles. Naopak v letech 2010 a 2011, kdy krize doznívala a HDP měl rostoucí tendenci, se výdaje snižovaly a nezaměstnaní na rekreaci a kultuře šetřili.

Zajímavou kategorií představuje příloha 19 a 20, zahrnující výdaje na vzdělávání. Ani zde netvoří výjimku nikdo jiný, než nezaměstnaní a důchodci. Zajímavý byl rok 2009, kdy výdaje určené na vzdělání vzrostly u nezaměstnaných o více než 60 %, což se projevilo velkým výkyvem v grafu, podobně jako pokles výdajů u nezaměstnaných v roce následujícím o necelých 40 %, kdy se pohybujeme v záporných hodnotách. Největší výkyv však nastal nečekaně u důchodců, kteří dokonce vynaložili na vzdělávání v roce 2010 téměř dvojnásobek peněžních prostředků než v roce minulém. Lze si to vysvětlit jednak tím, že v současné době zažívají velký boom univerzity třetího věku určené osobám v postproduktivním věku, tedy seniorům, jednak také tím, že mnoho seniorů pomáhá svým rodinám a často přispívá například do vzdělávání vnoučat.

Příloha 21 a 22 se věnuje meziročním změnám HDP a výdajů na stravování a ubytování. Takto klasifikované výdaje zahrnují stravování v jídelnách, ale také v restauracích či kavárnách a ubytovací služby. Jak je patrné z grafu, meziročně nejvíce omezili tyto výdaje opět nezaměstnaní, a to v roce 2010.

Příloha 23 a 24 zaznamenává poměrně nesourodý vývoj HDP a výdajů na ostatní zboží a služby. Pro představu je možné do této kategorie zahrnout klenoty, kadeřnictví, kosmetické zboží, ale i pojištění (např. penzijní, životní aj.) či finanční služby jinde neuvedené. V letech 2007 – 2010 byly pro všechny skupiny domácností s výjimkou nezaměstnaných příznačné rostoucí tendence výdajů, a to i přes pokles HDP v roce 2009. Nezaměstnaní tvořili znovu zvláštní skupinu, která se uchylovala téměř každý rok opačným směrem než HDP. Zde bych podotkla, že zejména v letech 2010 a 2011 byl dopad krize poměrně velký, což přimělo nezaměstnané k úsporám na těchto indukovaných komoditách.

Z provedených analýz vyplývá, že domácnosti s nezaměstnanou osobou v čele, jak jsem na počátku předpokládala, skutečně zaznamenaly největší výkyvy u většiny výdajů. Je

to dáno především výší jejich příjmu a jinou strukturou rozložení výdajů než v ostatních případech. Kromě toho se poměrně často podíleli na výkyvech důchodci a naopak zaměstnanci výše vzdělání se nijak výrazně neodlišovali od ostatních skupin.

Abych se mohla podrobněji zabývat vztahy mezi výdaji pro jednotlivé skupiny domácností a vývojem HDP, určila jsem pomocí programu MS Excel korelační koeficienty, spojnice trendu, rovnice regrese a hodnoty spolehlivosti R^2 . Pomocí korelačního koeficientu jsem chtěla zjistit vzájemnou závislost mezi dvěma proměnnými, a to vždy mezi konkrétním výdajem a HDP. Hodnoty korelačního koeficientu se vždy nachází v intervalu od -1 do 1, přičemž kladný koeficient značí nárůst obou proměnných, zatímco záporný výsledek svědčí o poklesu jedné i druhé proměnné. Pokud jsou body rozprostřeny náhodně po celém grafu, korelace je rovna nule.⁸²

Přestože jsem vytvořila pro každou domácnost a kategorii výdajů závislosti a grafy včetně spojnice trendu, rovnice regrese i hodnoty spolehlivosti, nemají pro náš účel tato data dostatečnou vypovídací schopnost, a tudíž nemohu s jistotou tvrdit, jak budou spotřebitelé měnit svou poptávku po dané komoditě s ohledem na ekonomický vývoj. Vzhledem k nedostatečnému množství údajů a krátké časové řadě pro nás tedy nemají koeficienty na hladině významnosti velký smysl. Veškeré analýzy jsou uvedeny v příloze včetně tabulek a grafů (viz Příloha 25 - 89).

2.5 Analýza hrubého domácího produktu

Poslední kapitolou praktické části je analýza HDP. Jak již bylo v teoretické části řečeno, k nejpoužívanějším způsobům výpočtu HDP patří výdajová metoda. Velkou měrou se na HDP podílí spotřeba domácností, přičemž se uvádí, že asi z poloviny tvoří HDP právě spotřeba, následně vládní výdaje tvoří pětinu stejně jako investice. Co se čistého exportu týče, je zahrnut v HDP asi šesti procenty (údaje pochází z roku 2009).⁸³

⁸² GIBILISCO, S. *Statistika bez předchozích znalostí*. 2009. s. 31-32, s. 165-170

⁸³ Co je hrubý domácí produkt (HDP). *Peníze.cz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/80357-co-je-hruby-domaci-produkt-hdp>

Nyní se dostávám k samotné analýze HDP, přičemž nejvhodnější je pro účel této práce využití výdajové metody. Pro přiblížení zopakují, že výdajová metoda spočívá v součtu spotřebitelských výdajů na zboží a služby, hrubých investic firem, veřejných výdajů a čistého exportu země. Podle metodiky ČSÚ je dán vzorec pro výpočet HDP následně:

$$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{tvorba hrubého kapitálu} + \text{vývoz výrobků a služeb} - \text{dovoz výrobků a služeb}^{84}$$

$$\text{Resp. } HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{tvorba hrubého kapitálu} + \text{saldo vývozu a dovozu}$$

Výpočet je obdobný jako jsem uvedla dříve v teoretické části, pouze jinak formulovaný. Protože jsem získala relevantní údaje ze stránek Českého statistického úřadu, budu se řídit jeho metodikou.

Nejprve bych uvedla celkové spotřebitelské výdaje domácností za mnou zkoumané období – viz. Tabulka 19. Na rozdíl od analýzy výdajů, kde jsem popisovala průměrné výdaje na osobu za rok, jsou v tomto případě vyčísleny celkové výdaje domácností na konkrétní položky spotřebního koše za jednotlivé roky.

Tabulka 19: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v národním pojetí za období 2006 – 2011 (v běžných cenách)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	243 308	260 842	284 747	271 150	275 095	287 025
Alkoholické nápoje, tabák	126 506	138 542	148 902	166 972	176 759	183 868
Odívání a obuv	73 094	74 562	76 675	63 588	61 412	61 805
Bydlení, voda, energie, paliva	407 342	437 878	481 671	535 769	545 380	533 490
Bytové vybavení, zařízení domácností	88 048	94 548	101 482	102 070	103 695	106 706
Zdraví	28 295	33 906	42 092	42 645	41 241	42 275
Doprava	165 260	181 072	192 133	172 533	171 507	179 869
Pošty a telekomunikace	60 103	62 129	63 843	62 891	62 777	61 071
Rekreace, kultura a sport	175 817	179 208	190 768	189 429	190 666	186 549
Vzdělávání	10 460	12 738	14 383	12 920	12 904	12 009
Stravovací, ubytovací služby	89 339	92 821	95 110	98 392	97 671	99 143
Ostatní zboží a služby	136 881	151 426	164 862	156 065	159 883	167 909
CELKEM	1 604 453	1 719 672	1 856 668	1 874 424	1 898 990	1 921 719

⁸⁴ Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika. Český statistický úřad [online]. Aktualizováno: 08. 02. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29

Pozn.: Číselné údaje jsou uvedeny v mil. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmcasceny>

Jak je patrné z tabulky, největší položku tvoří jednoznačně kategorie bydlení, voda, energie, paliva, za něž spotřebitelé vydávají od roku 2009 přes 500 miliard Kč. Jedná se o obrovskou sumu, a proto je třeba zamyslet se nad tím, zda by bylo možné nějakým způsobem redukovat takto vynaložené peněžní prostředky. Přesto je pozitivní pokles těchto výdajů v roce 2011 oproti minulému období. Jako druhá v pořadí dle výše výdajů je kategorie potravin a nealkoholické nápoje, jež zaznamenává neustálý nárůst. I zde by bylo možné ušetřit, vše závisí především na postoji obyvatel k vynakládání peněz za zbytečné nákupy a plýtvání potravin, které často končí v odpadním koši. Vše bude zmíněno v části návrhové, kde budou stanovena konkrétní doporučení. Poměrně překvapivým výsledkem je pro mne v pořadí třetí kategorie s nejvyššími výdaji, a to rekreace, kultura a sport, do které lidé vynakládali od roku 2009 více než do dopravy. Podobné je to i s alkoholickými nápoji a tabákem, u nichž výdaje předčily dopravu. Tato situace svědčí o tom, že obyvatelé v České republice mají v oblibě alkohol i tabákové produkty. Ze všeho nejméně naopak bylo investováno do vzdělávání, které od roku 2009 zaznamenalo klesající tendenci.

Uvedené celkové spotřební výdaje vstupují do výpočtu HDP, což ukazuje mj. i následující tabulka. Z ní se můžeme přesvědčit o tom, že značnou část HDP (cca polovinu) zaujímá spotřeba domácností.

Tabulka 20: HDP výdajovou metodou za období 2006 – 2011 (v běžných cenách)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výdaje domácností	1 604 453	1 719 672	1 856 668	1 874 424	1 898 990	1 921 719
Vládní instituce	694 048	725 863	759 399	809 257	807 462	792 930
Neziskové instituce sloužící domácnostem	24 707	28 052	26 580	27 273	27 403	28 468
Výdaje na konečnou spotřebu	2 323 208	2 473 587	2 642 647	2 710 954	2 733 855	2 743 117
Tvorba hrubého kapitálu	928 397	1 091 542	1 113 805	896 417	946 133	943 752
z toho: tvorba hrubého fixního kapitálu	860 157	989 608	1 031 182	926 081	932 524	917 338
změna zásob	65 362	98 487	79 050	-33 529	8 826	23 083
čisté pořízení cenností	2 878	3 447	3 573	3 865	4 783	3 331
Hrubé domácí konečné výdaje	3 251 605	3 565 129	3 756 452	3 607 371	3 679 988	3 686 869
Vývoz zboží a služeb	2 268 560	2 526 599	2 508 120	2 240 038	2 555 343	2 818 819
Dovoz zboží a služeb	2 167 566	2 429 155	2 416 161	2 088 430	2 435 784	2 664 318
Saldo vývozu a dovozu	100 994	97 444	91 959	151 608	119 559	154 501
HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	3 352 599	3 662 573	3 848 411	3 758 979	3 799 547	3 841 370

Pozn.: Číselné údaje jsou uvedeny v mil. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Český statistický úřad. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>

Pozn. Běžné ceny jsou ceny platné ve sledovaném období, v němž docházelo k realizaci sledované produkce zboží, obchodu a služeb. HDP uvedené v běžných cenách není očištěno od inflačních vlivů.⁸⁵

Z tabulky je možné vypočítat celkový hrubý domácí produkt dle metodiky ČSÚ. Kromě výdajů domácností a vládních institucí si lze povšimnout také neziskových institucí sloužící domácnostem, které spolu s uvedenými dvěma výdaji tvoří výdaje na konečnou spotřebu. *„Činnosti neziskových institucí jsou důležitým doplňkem výdajů vládních institucí při poskytování vzdělávacích a zdravotních služeb a služeb souvisejících zvláště s ochranou obyvatelstva. Spotřební výdaje NISD se mohou také stát převažující v netradičních oblastech, jako je ochrana životního prostředí, ochrana lidských práv a obrana menšinových skupin.“*⁸⁶

Z tabulky můžeme také vyčíst, že rok 2009 zaznamenal velký pokles mnoha výdajů, především u tvorby hrubého kapitálu, redukován byl rovněž vývoz a dovoz zboží a

⁸⁵ Hrubý domácí produkt. *Wikipedie* [online]. Vydáno: 03. 04. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hrub%C3%BD_dom%C3%A1c%C3%AD_produkt

⁸⁶ II - Metodická část CZ-COPNI. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 27. 12. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ii_metodicka_cast_cz_copni

služeb. Saldo vývozu a dovozu je ve všech letech kladné, což vypovídá o tom, že v zemi převládá export nad importem. Celkově mohu říct, že hrubý domácí produkt v roce 2009 poklesl, což vypovídá o snížené výkonnosti ekonomiky oproti minulému roku.

Nás však zajímá zejména spotřeba domácností. Za celé období vykazují domácnosti nárůst výdajů a v roce 2011 tvoří již více než padesát procent HDP. Jedná se dokonce o jedinou položku, která se ve všech letech zvyšovala. Z toho můžeme usoudit, že právě domácnosti, jejich preference a nákupy významně ovlivňují hrubý domácí produkt, a tím celkovou výkonnost ekonomiky země. Protože se dopady ekonomické krize projevovaly i v roce 2011, stále nedosahoval hrubý domácí produkt hodnoty jako v roce 2008 před krizí.

3 VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ, PŘÍNOS NÁVRHŮ ŘEŠENÍ

V této části stanovím konkrétní návrhy řešení, které pomohou uspořít občanům peníze vynaložené na bydlení, potraviny, energii a další statky či služby, které odchází z rodinného rozpočtu. Jak vyplývá z předchozí části práce, chování spotřebitele je dáno ekonomickými zákony a do značné míry závisí rovněž na psychologické stránce každého spotřebitele. Oba aspekty je třeba brát v potaz, chceme-li vytvořit taková doporučení, která povedou na jedné straně k zamezení zbytečného vydávání prostředků, na straně druhé k úsporám domácností, jež jsou v poslední době vzhledem k ekonomické krizi pro mnohé z nás opravdu nezbytné.

Ať už domácnosti šetří na výdajích či naopak stále více vynakládají své prostředky do zboží a služeb, vždy můžeme nalézt klady a zápory těchto situací. V prvním případě, kdy domácnosti šetří, má jejich spotřeba klesající tendenci, což se projeví na HDP a dochází ke zbrždění výkonnosti ekonomiky. V druhém případě se naopak s negativem setkávají spotřebitelé, u nichž se vyšší spotřeba projeví zpravidla nižšími úsporami. Otázkou tedy zůstává, jak šetrně utrácet své prostředky, aby domácnost uspokojila své potřeby a zároveň odkládala část peněz na úspory.

Obecně platí, že více peněz a majetku lze získat buď vysokým a pro spotřebitele uspokojivým příjmem nebo redukcí výdajů pod hodnotu příjmů. První uvedená varianta je podle mého názoru méně častá a týká se menšiny populace. Zbývá tedy vzít v úvahu, důkladně analyzovat a řešit výdajovou stránku spotřebitelů a dospět k takovému výsledku, který nám zajistí určitý návod, jak neutrácet za zbytečností a vyvarovat se nákupům, jež mají negativní vliv na rodinné bohatství.

Návrhy budou směřovány jako primární doporučení českým spotřebitelům. Vycházím přitom z provedených analýz, zjištěných skutečností a samozřejmě zahrnuji i zmíněný psychologický pohled spotřebitelů. Je třeba si udělat jakousi finanční strategii rodinného rozpočtu, která přináší nová zjištění a eliminaci klasických omylů.

Dle expertů na krizové řízení je možné v první fázi redukce výdajů v každém rodinném rozpočtu ušetřit minimálně čtvrtinu, v druhé fázi dále pětinu a v poslední, třetí fázi ještě desetinu objemu výdajů. To znamená, že po celkové redukci se dostáváme na hodnotu 54 jednotek z původního stavu 100 jednotek. Odborníci tedy tvrdí, že rozpočet domácnosti lze snížit téměř na polovinu původních výdajů.⁸⁷

3.1 Návrhy určené spotřebitelům

➤ Tvorba rodinného rozpočtu – sledování příjmů a výdajů v čase

Prvotní chybu ve většině domácností spatřuji v nedostatečné informovanosti členů o celkových měsíčních příjmech a výdajích rodiny. Pokud má rodina vážný zájem zabývat se svou finanční situací s cílem jejího zlepšování, měla by velmi dobře znát výši veškerých příjmů, výdajů a jejich vývoj. V praxi to znamená vzájemnou diskuzi a sestavení plánu peněžního toku všech členů domácnosti, kterými jsou zpravidla partnerské dvojice či manželé.

Nejedná se o náročnou činnost, vyžaduje však přesné údaje a pečlivě zodpovězené otázky typu „Jaká je výše čisté mzdy partnera?“, „Jaká je výše čisté mzdy partnerky?“, „Pobírá některý z členů kromě zaměstnání či podnikání i jiné příjmy?“, „Dostává se některému členovi rodiny od zaměstnavatele benefitů, jako například stravenek?“, „Pobírá rodina příjmy z prodeje či pronájmu nemovitosti?“ apod.⁸⁸

Obdobné je to i s výdaji, kde je zapotřebí dodržovat rovněž důslednost a přesnost, k nejlepší a nejpřesnější variantě patří pravděpodobně soupis denních výdajů rodiny. Výsledkem jsou přesné odpovědi, z nichž můžeme čerpat inspiraci vedoucí ke konkrétním opatřením. Na základě analýzy je pak vhodné stanovit si například denní limity na útratu a tyto nepřekročit. Limity se mohou u každé domácnosti samozřejmě dle finanční situace lišit. Dle mého názoru a vlastní zkušenosti sestavování rozpočtu se jedná o účinné řešení. Kromě toho není dobrý nápad nadhodnocovat své příjmy, což mnoho lidí často dělá. Vhodnější je vždy počítat s pesimistickou variantou a k příjmům

⁸⁷ SMRČKA, L. *Osobní a rodinné finance: svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek*. 2007. s. 56-57

⁸⁸ SMRČKA, L. *Rodinný rozpočet a společnost spotřeby: staronový pohled na osobní finance a bohatství*. 2008. s. 170-171

přístupovat konzervativně. Tím pádem předcházíme jakémukoli překvapení a jsme připraveni na úhradu nečekaných výdajů.

➤ **Neutrácet zbytečně za potraviny, omezení zbytečných nákupů potravin**

Jak jsme se mohli přesvědčit v analytické části, domácnosti v České republice nejvíce utrácení za bydlení a potraviny, které představují autonomní výdaje a bez ohledu na výši příjmu je musíme kupovat. Ačkoli by se mohlo zdát, že na potravinách nelze šetřit, opak je pravdou. Spotřebitelé mnohdy nakupují potraviny v nadměrném množství a často velmi zbytečně. Typickým příkladem může být situace, kdy lidé své nákupy neplánují a po příchodu do obchodu či nákupního centra vybírají zboží bez rozmyšlení a záměru. To se projeví na výdajích, avšak samotná spotřeba a konzumace již nemusí být uskutečněna. Navíc dokonce většina pořízení těchto produktů či služeb nepřináší zlepšení kvality a životní úrovně. Dalo by se říct, že současná společnost si navykla na svůj životní styl a pohodlí, které v několika bodech překračuje určitý rámec. Spotřeba je vyšší než vyžaduje uspokojení základních lidských potřeb, a to nejen v souvislosti s potravinami, ale také například s bydlením či materiálním zabezpečením. Lze dokonce s nadsázkou hovořit o tzv. konzumní společnosti. V praktickém životě se stává, že lidé nakupují přebytně a v konečném důsledku skončí mnohé potraviny s prošlou lhůtou trvanlivosti v odpadkovém koši. Jde především o pečivo, uzeniny, mléčné výrobky aj. Navrhla bych proto eliminaci těchto neplánovaných nákupů, a jako určitou prevenci proti zbytečnostem bych vytvořila vždy seznam požadovaných výrobků, pro které do obchodu směřuji. Tím by se mělo zamezit situaci, kdy z obchodu přijdeme s plnou taškou namísto nejnütnějších věcí.

Jak ukázal průzkum v Německu z let 2002 – 2003, v normální německé rodině se setkáváme se zbytečným plýtváním. Výsledky se týkají například zjištění, že asi 20% nakoupeného masa a uzenářských výrobků putuje do odpadkového koše, okolo 35% pečiva se nakoupí zbytečně a následně vyhodí, každá třetí rodina vlastní barevnou televizi, kterou nepoužívá, každá pátá rodina má auto navíc, které téměř nevyužívá, ale platí za něj pojištění apod. Je třeba navíc podotknout, že výsledky nezahrnují vyspělé telekomunikační technologie, které se těší v současné době rozmachu a velké oblibě.⁸⁹

⁸⁹ SMRČKA, L. *Osobní a rodinné finance: svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek*. 2007. s. 59-60

Výsledky samozřejmě nelze přesně vztáhnout na populaci v České republice, ale většina lidí by mi jistě dala za pravdu, kdybych tvrdila, že každý má zkušenost s potravinami, které skončí v odpadkovém koši bez předešlého povšimnutí. Zkrátka by se lidé měli naučit lépe hospodařit s potravinami i jinými komoditami, aby k těmto negativním situacím nedocházelo. Příklad si můžeme vzít z minulosti, kdy lidé vyžili i s málem.

➤ Úspora na topení

Jak jsem již několikrát zmínila, peněžní prostředky vynaložené za bydlení, energii, vodu a paliva tvoří největší položku výdajů domácností. I zde bych proto doporučila několik rad, jak na energii ušetřit. Přestože se některé z nich mohou jevit jako banální či málo efektivní, mohou nám za rok ušetřit až tisíce korun. Pokud se touto otázkou budu zabývat detailněji, v první řadě je důležité mít vhodný, ať už klasický nebo kondenzační výkonný kotel, jež může vést k úsporám až 20% energie.⁹⁰ Souvisí s tím také termostat a termostatické hlavice, pomocí nichž si může uživatel regulovat teplo. V nových domech a bytech se již zpravidla provádí zateplení a montáže kvalitních oken s účinným těsněním. Ve starších domech právě skrze stará okna uniká velké množství tepla. Chceme-li skutečně na topení ušetřit, neměli bychom to s vytápěním přehánět. Například v kuchyni, kde se vaří, by měla postačovat teplota do 20°C, v ložnici bychom se měli spokojit s 18°C. Dokonce se uvádí, že snížení teploty o 1 °C vede k úspoře až 6% energie na vytápění.⁹¹ Topení by navíc mělo mít volný průchod, aby se místnost co nejrychleji vyhřála. Neměli bychom zapomínat ani na správné větrání. To by mělo probíhat rychle a intenzivně při vypnutém topení. Tím, že většina lidí větrá své byty pootevřením okna po delší dobu, plýtvá teplem, které oknem uniká.

Návod, jak tedy na teple uspořit, se vztahuje především k samotnému spotřebiteli a jeho preferencím, ale také k investici do výkonného kotle, zateplení či zmiňovaných termostatických hlavic. Jedná se o nejdůležitější kroky, jak zabránit zbytečnému úniku tepla a ušetřit na výdajích za energii.

⁹⁰ Kondenzační kotel ušetří až 30 %. *Energeticky úsporné bydlení* [online]. Vydáno: 25. 11. 2010 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://enuby.cz/kondenzacni-kotel-usetri-az-30.html>; LESCHINGEROVÁ, M. Plynové kondenzační kotle ušetří až 20 % energie. *Nazeleno.cz* [online]. Vydáno: 18. 09. 2012 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/vytapeni/plynove-kondenzacni-kotle-usetri-az-20-energie.aspx>

⁹¹ Rodinný dům plný úspor. *Nazeleno.cz* [online]. © 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/rodinny-dum-plny-uspor/>

➤ Úspora elektřiny

Podobně jako u topení, lze nalézt úspory i u elektřiny. Zde budou má opatření vedoucí k úsporám čistě praktického charakteru. Lidé by měli důkladně dbát na to, jaké spotřebiče nakupují. Výprodeje a různé slevové akce na elektroniku sice lidé mají v oblibě a rádi je využívají, přesto bych doporučovala přesvědčit se také o kvalitě a energetické náročnosti daného spotřebiče. Během několika let nám totiž energeticky úsporné spotřebiče mohou ušetřit mnoho energie i peněz.

Dle úspornosti lze rozlišit sedm skupin, do nichž se přístroje řadí, a to od A do G. Nejúspornější jsou pak spotřebiče označené kategorií A, která může být dále členěna. Například spotřebiče označené energetickou třídou A++ spotřebují o 30% méně energie než spotřebiče označené třídou D, a to už je o poznání velký rozdíl.⁹²

Další možností, jak uspořit elektřinu, je používání úsporných zářivek v našem obydlí. Největší výhodou úsporné zářivky je jednoznačně úspora a dlouhá životnost. Na rozdíl od klasických žárovek spotřebují až o 80% méně energie a jejich životnost je až patnáctkrát vyšší. Náklady na tyto žárovky jsou oproti klasickým žárovkám sice vyšší, avšak jejich funkce a účel za to rozhodně stojí.⁹³ Je třeba zmínit, že výroba klasických wolframových žárovek byla již ukončena. Dle mého názoru by si tak lidé mohli rychle navyknout na používání úsporných žárovek a šetřit mnoho energie.

Kromě uvedených způsobů úspor existují již známé návrhy, jak šetřit elektrickou energií, ať už se jedná o vypínání počítače, zhasínání světla nebo vypínání spotřebičů namísto jejich ponechání v pohotovostním systému (tzv. standby)⁹⁴ apod.

Jak je vidět, také na elektřině je možné ušetřit nemalé výdaje. Myslím si, že pokud by se lidé řídili uvedenými návrhy, rozhodně by se o tom sami na vlastní kůži přesvědčili.

⁹² KLIMÁNKOVÁ, G. Energetické třídy spotřebičů: Vyplatí se podle nich řídit? *Měšec.cz* [online]. Vydáno: 02. 12. 2010 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/energeticke-tridy-spotrebicu-vyplati-se-podle-nich-ridit/>

⁹³ Jsou energeticky úsporné žárovky skutečně výhodné? *Jak na peníze* [online]. Vydáno: 12. 05. 2011 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.jaknapenize.eu/jsou-energeticky-uspodne-zarovky-skutecne-vyhodne;>

Úsporné žárovky – výhody a nevýhody. *Chovatelka* [online]. Vydáno: 06. 01. 2011 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.chovatelka.cz/clanek/uspodne-zarovky-vyhody-a-nevyhody>

⁹⁴ ŘEZNÍČKOVÁ, A. Proč vypínat spotřebiče. Stand-by režim stojí i tisíce ročně. *iDnes.cz* [online]. Vydáno: 29. 10. 2009 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: [http://www.nazeleno.cz/standby-rezim.dic](http://bydleni.idnes.cz/proc-vypinat-spotrebice-stand-by-rezim-stoji-i-tisice-rocne-pqe-/uspory-energie.aspx?c=A091028_225525_uspory-energie_rez; Slovníček. <i>Nazeleno.cz</i> [online]. © 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <a href=)

➤ **Včasné splácení pravidelných výdajů**

Velké množství populace využívá možnost pořizovat si plno věcí do domácnosti na splátky. Nemluvě o hypotékách na bydlení, bez nichž si drtivá většina nedovede vůbec představit svou situaci. Jakákoli půjčka s sebou však nese závazek a riziko nesplácení. Pokud převezmu informaci z analytické části, pak mohu tvrdit, že občané v České republice se nejvíce zadlužují právě díky pořízení bydlení. Měsíční splátka hypotéky tak tvoří největší položku celkových výdajů mnoha domácností. Velké oblibě se také těší spotřebitelské úvěry, tzn. úvěry využívané často na nákup osobních automobilů, spotřebičů, nábytku a jiného vybavení. Před samotným nákupem na splátky je však důležité uvážit, zda je pořízení nové komodity opravdu nezbytné, případně zda nelze nákup odložit. Spotřebitelé si přitom ani neuvědomují, že může nastat nevídaná situace, jako je výpověď ze zaměstnání, nemoc či vznik nečekaných výdajů, která nám může obrátit život vzhůru nohama. Může nastat varianta, že nebudeme schopni splácet dluhy a dostaneme se do velkých finančních potíží. Uvádím proto několik návodů, jak se těmto potížím se splácením vyvarovat. Jako nejdůležitější považuji splácet včas veškeré nezbytné měsíční výdaje, tzn. splátku hypotéky, úvěru, výdaje za elektřinu, plyn, vodu, pojištění a případně spoření. Vyhneme se tak dalším výdajům v podobě penále a narůstajících dluhů. Koupíme-li nějakou věc na úvěr, je dobré znát detailní podmínky úvěru zahrnující navazující poplatky. Jestliže dané problematice klient dostatečně nerozumí nebo se mu podmínky nezdají, doporučuji vyhledat radu specialisty. Každý se může dostat do finanční tísně, kdy nebude schopen své závazky platit včas. V tomto případě bych situaci řešila nikoli dalším dluhem, ale nejprve s příslušným věřitelem, a to například formou úpravy splátkového kalendáře. Každý by měl mít na paměti, že splácet své dluhy další půjčkou nikam nevede a rozhodně není dobrý nápad.

➤ **Vyvarování se impulsivním nákupům**

Ne vždy si člověk z obchodu přinese to, co původně zamýšlel. Z plánovaného nákupu pár nezbytných položek se stane plný nákupní koš a peněženka se otřepe v základech. Jedná se o poměrně běžnou situaci a z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že se to v naší rodině čas od času stává také. Po vstupu do prodejny mnohdy člověk podlehne neplánovaným nákupům, ať už vlivem reklamy, chutě, vzhledu a značky produktu nebo cenově výhodných akcí. Právě na to však obchodníci spoléhají a své zákazníky lákají na

široký sortiment výrobků a služeb a ovlivnitelné reklamy. Průměrný spotřebitel dělá v tomto směru chybu, ze které by si měl pro příště vzít ponaučení. Je třeba si promyslet, zda věc skutečně potřebuji, zda je nepostradatelná nebo se bez ní klidně obejdu. S tím souvisí i nadměrné nákupy potravin, které jak již bylo uvedeno, končí často v odpadkovém koši nebo spotřební zboží, které v danou chvíli nepotřebujeme a nakonec odložíme bez použití.

Jak jsem již naznačila, také reklama má velký podíl na utrácení spotřebitelů. Výrazně ovlivňuje nákupní chování mnoha z nás, ale přesto bychom jí neměli podléhat. Je to pouze prostředek, který na nás působí s cílem prodat daný výrobek či službu. Ať už je reklama sebelepší, měli bychom jí umět odolávat.

➤ Úspora vody

Výdaje za vodu spolu s výdaji za topení a energie tvoří největší položku, kterou měsíc co měsíc vyplácíme z našeho rodinného rozpočtu. Jiná spotřeba samozřejmě bude u rodin s dětmi, u seniorů nebo u samostatně žijících jedinců. Vodu ke svému životu potřebujeme každý den, nicméně je nutné si uvědomit, jak s ní nakládáme a zda množství, které denně spotřebujeme, je nezbytné. Naskytá se tedy otázka, jak vodou neplýtvat a uspořit tím i nějakou korunu. Úsporu vody jsem si pečlivě promyslela a na vlastním běžném denním programu našla několik chyb, kterým je však možné se vyvarovat. Pokud začnu popořadě, první věcí je čištění zubů. Přestože jsou lidé po ránu myšlenkami ještě v posteli, mohou i na tak banální činnosti ušetřit. Není na tom nic složitého, během čištění chrupu stačí zastavit kohoutek a nenechat vodu volně téct nebo si zkrátka vodu napustit do kelímku. První variantu je možné doporučit i při holení. K dalším běžným činnostem patří vaření kávy, čaje nebo jiného teplého nápoje. V tomto případě bychom neměli napouštět plnou konev vody, ale pouze potřebné minimum, které k naplnění šálku postačí. Má to hned dvě výhody, jednak neplýtváme vodou a jednak bude voda ohřátá během chvíle, tudíž šetříme i elektřinu. Pokud přece jen ohřátá voda v konvici zůstane, můžeme ji použít jako horkou vodu při mytí nádobí. Nyní se dostávám k využívání teplé vody v domácnosti. Této problematice je třeba věnovat zvýšenou pozornost, neboť právě zde je možné nejvíce uspořit za vodu, ale dokonce i za elektřinu. Uvádí se, že „*spotřeba energie pro přípravu teplé užitkové vody činí přibližně*

25 % z celkové spotřeby energie české domácnosti.⁹⁵ Jako vhodné řešení se proto jeví používání pákových baterií, které snižují čas potřebný pro nastavení požadované teploty vody a vykazují až o 40% větší úsporu oproti běžným bateriím. Pro ještě vyšší úsporu je možné používat termostatické baterie, které ve srovnání s pákovými dokážou ušetřit až 50% vody. Kromě toho nám pomůže šetřit vodu zařízení zvané perlátor, zajišťující promíchávání tekoucí vody se vzduchem, což vede k omezení spotřeby vody.⁹⁶ Prvotní doporučení stejně jako v případě úspory za topení, však směřuje k výběru vhodného ohřívače.

Nepředpokládám, že tato doporučení využije většina spotřebitelů, nicméně možnosti úspory existují a záleží na každém, jakou cestu k nim zvolí. Myslím si, že vhodné ohřívače vody a zařízení včetně baterií ocení především lidé, kteří nově zařizují své obydlí nebo staví nový dům.

Nemalé úspory také představuje způsob každodenní hygieny, tedy koupání. Je na každém z nás, jaké variantě dáme přednost. Pokud nepatříme mezi zastánce každodenních relaxačních koupelí, rozhodně doporučuji sprchování. Sprchováním totiž můžeme dosáhnout až třikrát menší spotřeby teplé vody než při koupání ve vaně. Kdybychom navíc používali úsporné sprchové hlavice, mohli bychom ušetřit až 30% teplé vody.⁹⁷

Protože jsem zastáncem úspor a ochrany životního prostředí i přírodních zdrojů, ráda se s některými návrhy ztotožním a budu sledovat, jak mohu na běžném dni ušetřit vodu i nepatrnými změnami.

➤ **Zbytečně se nezadlužovat (půjčky na vánoční dárky, dovolenou apod.)**

Tento návrh by měl být primárně určen osobám, které hojně využívají bankovních služeb v souvislosti spotřebitelských úvěrů a půjček na různé komodity. Současná společnost si navykla na určitý životní standard a díky tomu se také zadlužuje. Každý touží po vlastním bydlení, vybavené domácnosti a automobilu, a jakmile těchto věcí docílí, zaměří svou pozornost na další statky. Každý z nás má však odlišné finanční možnosti a těm je nutno se přizpůsobit. Většina domácností se na prvním místě

⁹⁵ Úspora vody. *Družstevní závody Dražice* [online]. © 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.dzd.cz/index.php/cs/profil/uspورا-vody>

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ Úspora vody. *Družstevní závody Dražice* [online]. © 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.dzd.cz/index.php/cs/profil/uspورا-vody>

zadluhuje kvůli bydlení, kterého by jinou cestou nedosáhla. Tento krok je pochopitelný a považuji ho za rozumný počin domácnosti, která může dluh splácet. Před ostatními úvěry je pak dobré rozmyslet si, zda bude domácnost schopna uhradit v pořádku všechny výdaje. Je důležité zahrnout sem běžné pravidelné výdaje, a to za elektřinu, vodu, plyn, pojištění, dopravu apod. Navíc bychom měli vždy počítat s neočekávanými výdaji, které mohou kdykoli vzniknout a narušit nám rodinný rozpočet. Proto je vhodné mít k dispozici i další „volné“ prostředky, které pro nás (v případě jejich nevyužití) mohou znamenat úsporu. K žití na dluh se většinou schylují méně výděleční, kteří navíc nejsou schopni půjčky splácet nebo je splácejí na poslední chvíli. To je také jednou z příčin, proč si půjčují za ne příliš výhodných podmínek. Těmto lidem tedy nedoporučuji půjčovat si na jakékoli nepotřebné statky, mohou se velmi snadno dostat do potíží, která v krajních případech vyústí až v exekuci.

Spotřebitelé jsou dnes schopni zadlužit se prakticky z jakéhokoli důvodu. K naprosto absurdním důvodům pro půjčku dle mého názoru patří dovolená. Přestože si myslím, že si každý člověk dovolenou a odpočinek jednou za čas zaslouží, rozhodně však ne na úkor zadlužování. Zastávám názor, že pokud mám našetřeno, pak si dovolenou objedná, pokud však toužím po dovolené, ale peníze na ni nemám, postačí mi odpočinek u rybníka či na chatě ve své vlasti. Lidé by si měli umět odepřít podobná lákadla a namísto toho raději zvážit, zda peníze nevyužít jinak. Myslím, že je namístě říct, že zadlužovat se domácnost samozřejmě může, ale vždy s rozumem a racionální úvahou.

Totéž platí pro půjčování peněz na pořízení vánočních dárků. Velkou měrou nás přitom ovlivňuje psychologická stránka a reklama, které mnoho lidí podlehne. Než se do podobné situace dostaneme, zvažme důsledky z toho plynoucí. Podle mě je snazší vyhnout se půjčce na dárky a na Vánoce se uskromnit, než nebýt schopen splácet zbytečné výdaje navíc.

Abych mohla shrnout tuto kapitolu, mé doporučení je následující. Lidem nezakazuji brát si úvěry a půjčky, zejména pak pokud mají opravdu smysl a jsou použity na věci nezbytné pro chod domácnosti, nikoli na zbytečnosti. U zbytečně zadlužených domácností bych kladla důraz na eliminaci úvěrů a zdržela bych se podobných nepotřebných nápadů, vedoucích k finančním problémům. Bohužel jsou mezi námi i nezodpovědní lidé, kteří pouhým odkývnutím přebírají veškerá rizika plynoucí z

přijatého závazku, aniž by tušili, do čeho se pouštějí. Spoléhají na to, že všechno nějak dopadne. Pro takové jedince jsou všechny rady zbytečné.

➤ **Volba vhodné formy bydlení – byt či dům?**

Výběr bydlení je důležitým životním rozhodnutím každého z nás. Řešení této otázky nelze brát na lehkou váhu, neboť se vztahuje k delšímu časovému období a vysoké finanční částce s cílem uspokojení našich představ. Ať už lidé vybírají dům či byt, musí nejprve zvážit financování pořizované nemovitosti včetně veškerých výdajů s tím spojených. K ostatním parametrům, které nesmíme při pořízení domu či bytu opomíjet, patří počet členů domácnosti, umístění nemovitosti, dostupnost i občanská vybavenost v místě bydlení. Tyto faktory do značné míry ovlivňují naše nákupní chování a samotný výběr nemovitosti.

Jiné priority zastávají mladí lidé, rodiny s dětmi i lidé v důchodovém věku, stejně tak se můžeme setkat s odlišnými názory u lidí žijících na venkově či ve městě. Zatímco rodiny s dětmi upřednostňují dům se zahradou, samostatně žijící člověk bez partnera si vystačí s bytem. Abych se dostala k jádru tohoto návrhu, chtěla bych poukázat na využití a účelnost obydlí pro jednotlivé skupiny obyvatel. Tím narážím i na to, že s přibývajícím věkem se mohou naše potřeby výrazně měnit.

Starší lidé v důchodovém věku, kteří obývají rodinný dům, by si podle mého pohledu bohatě vystačili s bytem. Rodinný dům totiž neustále vyžaduje údržbu, úklid prostor, a především jsou s ním spojeny mnohem větší výdaje na vytápění, energii, opravy aj. Navíc mnohdy senior zůstane na celý dům sám a musí zvládnout jeho financování. Většina důchodu tak putuje na výdaje za bydlení a se zbylou částí musí důchodce vyžít celý měsíc. Tento příklad jsem konkrétně čerpala z vlastní rodinné situace, kdy babička sama obývá velký rodinný dům a sama musí financovat jeho chod. Často jí nezbyvá na nic jiného, než na životně nezbytné potraviny. Proto si myslím, že mnoho důvodů vede k tomu, aby tito lidé řešili svou situaci jinak. Existují dvě varianty, a to vyhledat menší byt, který by důchodci postačoval nebo využít možnost bydlení spolu s rodinnými příslušníky, pokud to situace umožňuje. Zejména první varianta přináší několik výhod, ať už jsou to zmíněné výdaje za bydlení, na nichž je možné v bytě mnohonásobně ušetřit, méně práce, údržby apod. Druhá varianta může být prospěšná oběma stranám, a to například rozdělením výdajů, jako pomoc při hlídání dětí či vykonávání jiné domácí

práce. Zde se přitom nabízí možnost buď opustit svůj dům a přestěhovat se k rodinným příslušníkům nebo naopak využít prostor svého domu a nastěhovat příslušníky k sobě. Případně je možné nevyužitou část domu pronajmout a díky tomuto příjmu lépe vycházet s výdaji.

Obdobně bych se zachovala v případě samostatně žijícího mladého jedince bez partnera, neboť jak jsem již uvedla, financování a údržba domu je pro jednoho člověka velmi náročné.

Opačnou tendenci zaujímají většinou rodiny s dětmi, které rády vyhledávají ke svému spokojenému bydlení rodinný dům. Neznamená to však, že jsou pro ně financování i práce spojené s bydlením jednoduché. Dokážou však mnohem lépe využít tuto formu bydlení než důchodce či jedinec. Tím, že jsou na financování všech výdajů dva lidé, vypadá jejich rodinný rozpočet zcela jinak a mohou si tak dovolit i jiné věci než pouze splátky a pravidelné výdaje.

➤ **Více aut v rodině – je to opravdu nezbytné?**

Za zvážení každého vlastníka automobilu jistě stojí uvedený návrh. Přestože podle agentury Ipsos Tambor, jež provedla výzkum na 828 respondentech v České republice, přibývá rodin bez automobilu, stále vlastní asi třetina lidí více než jedno auto. Celkový počet domácností bez vlastního automobilu se dokonce v roce 2011 zvýšil oproti roku 2008 na 13%. Podle názoru generálního ředitele GE Money Auto, Milana Beutla, se lidé auta zbavují, neboť jej nutně nepotřebují a peníze z jeho prodeje rádi využijí na něco jiného.⁹⁸ Podle mě je určitě vhodné mít v rodině automobil, zejména v případech, máme-li špatnou dostupnost do zaměstnání, bydlíme-li na venkově, kde jsou dopravní spoje omezené, jsou-li v domácnosti děti nebo jestliže rádi a často cestujeme. Na druhou stranu jsem však odpůrce shromažďování více aut pod jednou střechou. I zde totiž vznikají přebytečné výdaje, aniž si to mnozí z nás uvědomují. Tím mám na mysli vynakládání peněžních prostředků za povinné ručení, u některých havarijní pojištění, údržbu automobilu, technickou kontrolu, nákup a výměnu letních i zimních pneumatik a další s tím spojené výdaje, případně nečekané výdaje vzniklé poruchou. Myslím si, že pro mnohé je vydání peněz za auto opravdu znatelné, a to nehovořím o dvou či více

⁹⁸ KUČERA, P. Rodin bez auta v Česku přibývá, už je jich osmina. *Aktuálně.cz* [online]. Vydáno: 11. 05. 2011 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/doprava/clanek.phtml?id=699907>

automobilech, kdy se výdaje násobí. Někdy si lidé dokonce musí odepřít na úkor výdajů za auto jiné věci, nicméně i pořízení auta vyžaduje své a je třeba s tím být seznámen.

Nejedná se ale o jediné negativum, které s sebou pořízení auta přináší. Mnohem větším, globálním problémem, je pro lidstvo znečišťování ovzduší emisemi, které automobilová doprava produkuje. I z tohoto důvodu si myslím, že by domácnosti měly omezit počet aut a zvážit jejich pořizování.

Pokud je to možné, lze využít i jiné dopravní prostředky, které jsou prospěšné nám i okolí a šetří naše peníze. Například na projížďku, na nákup v místě bydliště či do práce, která se nachází v blízkosti našeho bydliště, lze v letních měsících vyměnit auto za kolo. Nejen že ušetříme za pohonné hmoty, uděláme něco i pro své zdraví a ovzduší.

➤ **Zkontrolovat a zhodnotit uzavřená pojištění**

Pojistky obecně slouží k zabezpečení nahodilých událostí, jako je například krádež či poškození majetku a tvoří tak součást našich výdajů. Protože mohou představovat nemalé částky, je dobré svá pojištění zkontrolovat a zvážit, do jaké míry jsou pro nás přínosná. Mají pro nás smysl tehdy, pokud nám pomohou financovat vzniklé škody, na které máme uzavřené pojištění. Každý by měl dle svých možností usoudit, zda jsou pro něj uzavřená pojištění účelná nebo zda za některé platíme zbytečně. V první řadě bychom měli vyloučit povinné ručení, které je zákonem stanoveno pro všechny majitele motorových vozidel, a následně bychom se měli řádně zamyslet nad tím, jaká rizika nezvládneme krýt sami. Na základě toho by mi jistě dala většina za pravdu, že nezbytné je pojištění nemovitosti pro případ požáru, povodně, vichřice a jiných rizik, která kryjí milionové škody. V potaz je třeba vzít životní pojištění, které může být pro jednoho velmi vhodné, pro jiného zbytečné. Podobně je možné uvažovat o úrazovém pojištění, přičemž pro sportující aktivní jedince bude jistě užitečné, zatímco obyčejnému člověku, který pohybu příliš neholduje, jej nedoporučuji.

Kromě klasických pojištění, např. pojištění auta, majetku, odpovědnosti, zdraví, existuje celá škála nejrůznějších pojištění, která jsou dle mého názoru naprosto zbytečná a vytahují z klientů pouze peníze. K těmto patří pojištění psů a koček⁹⁹, golfové

⁹⁹ Pojištění psů a koček Mazlíček. *Česká pojišťovna* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.ceskapojistovna.cz/p?pojisteni-psu-a-kocek>

pojištění¹⁰⁰, pojištění zahradní architektury¹⁰¹ aj. Nepředpokládám, že každý druhý občan uzavírá tato pojištění, ale i přesto se najdou jedinci, kteří pojišťovnam vyplácí nesmyslné částky za tyto zbytečné produkty.

Kromě eliminace zbytečných pojistek můžeme navíc přehodnotit výši vyplácených částek pojišťovnam, a tím ušetřit až několik set či tisíců korun ročně. Lze k tomu využít například internetové srovnávače¹⁰², které nám vypočítají konečnou výši pojištění s konkrétními podmínkami. Díky tomu si můžeme v klidu rozmyslet, jakou pojišťovnu pro daný produkt zvolíme. Pokud sám klient pojištění nerozumí nebo si neví s něčím rady, může se obrátit na odborníky. U tohoto nápadu jsem čerpala z vlastních zkušeností, kdy rodinný příslušník nechal přehodnotit své povinné ručení a rázem platil za stejné podmínky téměř poloviční částku. Mohu tedy potvrdit, že přehodnocením lze skutečně mnohdy ušetřit své peníze.

➤ **Porovnávat cenové nabídky na trhu**

Ať už lidé zařizují dům či byt, nakupují automobil, spotřební zboží, potraviny nebo služby, vybírají vždy na základě svých priorit. Někdo preferuje značku, někdo cenu, jiný funkčnost, kvalitu, dostupnost, složení a další. V současnosti je rozhodujícím faktorem při nákupu pro většinu českých domácností právě cena, nikoli kvalita, jak tomu bývávalo dříve.¹⁰³

Před samotným rozhodnutím pro určitou komoditu doporučuji všem spotřebitelům nakupovat tak, aby výdaje byly co nejnižší. Podobně, jako existují internetové srovnávače pojištění, najdeme na internetu několik osvědčených stránek, které porovnávají ceny produktů a zobrazují možnosti nejlevnějšího nákupu. Pokud bude spotřebitel této možnosti věnovat dostatečnou pozornost, určitě může ušetřit nemalou částku. Řeč je zejména o počítačích, notebookech, mobilech, oblečení, kosmetických

¹⁰⁰ Golfové pojištění PRO golf. *Allianz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.allianz.cz/obcane/produkty/golfove-pojisteni/>

¹⁰¹ Pojištění zahradní architektury. *Generali* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.generali.cz/clanky/pojisteni-zahradni-architektury>

¹⁰² *Top-Pojištění.cz* [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.top-pojisteni.cz/>

¹⁰³ VAVROŇ, J. Češi už nekupují kvalitní zboží, zajímá je jen nízká cena. *Novinky.cz* [online]. Vydáno: 02. 05. 2012 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/266374-cesi-uz-nekupuji-kvalitni-zbozi-zajima-je-jen-nizka-cena.html>

výrobci a parfémů, které byly dle výzkumu MEDIARESEARCH nakupovány přes internet nejvíce.¹⁰⁴

Dále je možné ušetřit peníze na slevových portálech, kde se hojně vyskytují akční nabídky nejrůznějšího charakteru. Na těchto stránkách je možné vybírat od pobyků a dovolených přes masáže, permanentky do fitness center, oblečení, šperků, konzumace v restauraci až po dentální hygienu a řadu dalších. U této varianty je však třeba dát si pozor na neznámé či nedůvěryhodné stránky a naopak upřednostňovat více zaběhlé či doporučené stránky od lidí, které mají s nákupem na slevovém portálu dobré zkušenosti. Obecně bych spotřebitelům při nakupování přes internet doporučila obezřetnost, aby se nedostali do problémů s podvodníky, o nichž slyšíme stále častěji.

➤ **Nakupovat podle seznamu**

Tento návrh velmi úzce navazuje na doporučení vyhnout se impulsivním nákupům. Jedná se v podstatě o radu, jak své potřeby a přání udržet na uzdě a předcházet přebytkovým nákupům. Pokud hodláme jít do obchodu, vždy je dobré udělat si seznam nezbytných položek, které v domácnosti postrádáme a pouze tyto v obchodě skutečně nakoupit. Velkou roli přitom může hrát i čas. Pokud budeme nakupovat v časové tísní, nezbude nám čas na procházení se po obchodě a výběr nepotřebných produktů. Podle mě je spojení seznamu s nedostatkem času poměrně efektivní způsob, jak šetřit peníze.

➤ **Využívat slevové nabídky s rozumem**

Myslím si, že v současné době rozhodně není nouze o obchodní centra ani menší prodejny, které pravidelně zasílají akční nabídky v podobě letáků. Pokud rodina dělá velký nákup jednou týdně, může využít nabízených slev a na svůj seznam vypsát konkrétní položky z letáků. Je však potřeba uvažovat o nákupu racionálně, to znamená, jaký obchod navštívit, abychom neprošli zbytečně moc pohonných hmot a na nákupu nakonec neprodělali. Tím chci říct, že nakupovat akční zboží je sice výhodné, avšak pouze do určité meze.

¹⁰⁴ Spokojenost s nakupováním na internetu je velmi vysoká. *Mediaresearch* [online]. Vydáno: 04. 10. 2011 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-spokojenost-s-nakupovanim-na-internetu-je-velmi-vysoka>

➤ **Nenosit s sebou větší obnos peněz**

Toto doporučení je spíše okrajové, ale přesto může být pro člověka prospěšné. Pokud nosíme v peněžence neustále nějaké peníze nad rámec potřeby, může nás to nutit k jejich utrácení. Protože víme, že máme peníze k dispozici, někdy neodoláme naší potřebě a peníze snadno vydáme. Existuje mnoho příkladů typických pro tuto situaci. Jako první mě napadá čekání na vlak a následné cestování, které si lidé zkracují nákupem časopisů, občerstvení či nápojů, nebo pořízení oděvů s cílem udělat si radost apod. Pokud se například koupě občerstvení či časopisů opakuje v určitém intervalu, spotřebitel přichází o peníze, které by mohl investovat mnohem efektivněji. Abychom se těmito situacím vyvarovali, doporučuji spotřebitelům mít v peněžence pouze částku vymezenou na každý den, kterou nebude moci překročit. A v případě, že by nastala nějaká nečekaná situace, je možné využít výběr peněz z bankomatu.

➤ **Ostatní**

U ostatních doporučení bych chtěla zmínit pouze dodatečné návrhy, které by mohly vést k úsporám. K nim patří například porovnání cen u služeb, a to především mobilních operátorů a bankovních institucí. Je vhodné si srovnat nabídky nepřeberného množství tarifů a zhodnotit, který nám bude vyhovovat tak, abychom na něm neprodělali. Totéž platí i u bankovních služeb a s tím spojených poplatků. Na druhou stranu je nutno podotknout, že změna banky, resp. operátora se nám kvůli úspoře pár korun nevyplatí a časové i finanční náklady se nám mohou dosti prodražit.

Vhodnou úsporu rovněž mohou představovat vlastní obědy namísto konzumace v restauraci. Časté návštěvy ve stravovacích zařízeních se totiž výrazně projeví v rodinném rozpočtu. Pokud tedy zaměstnání umožňuje, je určitě vhodným řešením přinést si vlastní oběd místo menu v restauraci.

Domácnosti zvyklé utrácet pouze za značkové produkty mohou vyzkoušet i výrobky méně známé a zároveň cenově výhodnější. Pokud s nimi budou spokojeni, mohou na svém nákupu výrazně ušetřit. Lidé by přitom měli mít na paměti, že vždy záleží na druhu zboží včetně kvality a účelu.

Na závěr bych ráda dodala, že se jedná pouze o doplňkové návrhy, které sice mohou, ale nemusí znamenat velkou úsporu. Za primární považuji výše uvedená doporučení.

3.2 Dílčí shrnutí jednotlivých návrhů

Před samotným závěrem bych ještě ráda shrnula poznatky, které jsem získala analyzováním spotřebitelských výdajů v souvislosti s ekonomickou situací v České republice včetně návrhových opatření. Pozornost byla věnována několika typům domácností, které se lišily zejména vzděláním a pracovní aktivitou. Příjmy byly rozlišeny na příjmy ze závislé činnosti, z podnikání, sociální a ostatní příjmy, zatímco výdaje byly členěny na spotřební výdaje a vydání neklasifikovaná jako spotřební. Nejvíce jsem se však zaměřila na vydání spotřební, která hrají nejdůležitější roli a pro účel práce jsou stěžejní.

Z analýzy jsem zjistila několik skutečností, které se u většiny domácností vzhledem k ekonomické situaci v mnohém shodovaly, u některých však byly zaznamenány odlišnosti. Zejména po roce 2009, kdy byla Česká republika zasažena ekonomickou krizí, lze vyzorovat u několika skupin domácností ustálení či pokles výdajů. U ostatních skupin výdaje vzrostly, avšak mnohem menší měrou než v letech před krizí. Z toho lze usoudit, že změna ekonomiky má podstatný vliv na chování spotřebitelů a jejich přístup k výdajům.

Nedílnou součástí práce je také analýza HDP, na němž se spotřeba domácností podílí nejvíce ze všech ostatních položek. Z celkového přehledu za období 2006 – 2011 je patrné, že největší část peněžních prostředků lidé vynaložili za bydlení, vodu, energii a paliva, naopak nejmenší část putovala na vzdělávání. I zde bych podotkla, že je zřejmý pokles výdajů po ekonomické krizi, a to především u kategorie odívání a obuv, zdraví, pošty a telekomunikace, stravovací a ubytovací služby, ale i v dopravě. Ostatní kategorie vykazují růst, nicméně ve srovnání s předešlými lety je doprovázen pomalým tempem. Jak jsme se mohli dále přesvědčit, spotřeba domácností tvoří ve všech letech téměř polovinu celkového HDP a určuje tedy do značné míry výkon naší ekonomiky. V roce 2011 se dokonce spotřeba domácností podílela na HDP z více než padesáti procent. Na jedné straně tedy představují rostoucí výdaje negativa pro spotřebitele, na straně druhé přispívají k růstu HDP, a tím podporují velikost naší ekonomiky.

Přejdu-li k poslední části práce, východiskem pro stanovení návrhů mi byly zjištěné údaje z analýzy a částečně taktéž vlastní zkušenosti a nápady, jak uspořít. Cílem jsou přitom taková doporučení, která spotřebitelům v reálném životě poslouží a jejich aplikace se pozitivně projeví v rodinném rozpočtu domácností. Věřím, že využití těchto opatření skutečně povede k eliminaci přebytečných výdajů a pomůže rodinám ušetřit alespoň malou část peněžních prostředků.

Návrhová část obsahuje několik opatření určených domácnostem s cílem redukovat výdaje. Zahrnuta jsou jak doporučení týkající se indukované, tak autonomní spotřeby. Myslím si totiž, že autonomní spotřeba je z hlediska vynakládání peněz dost často opomíjena a mnozí k ní přistupují jako k položce automatického a nekontrolovatelného vydávání peněz. S tímto názorem však zásadně nesouhlasím a jako důkaz předkládám určitá opatření. K nejdůležitějším podle mne patří návrhy vztahující se k omezení přebytečných nákupů potravin, které lidé nakupují ve velkém množství a po uplynutí doby trvanlivosti končí v koši. Jedná se o hazardování se zdroji, ke kterému by v případě racionální úvahy spotřebitelů nemuselo vůbec docházet. Následující opatření považuji rovněž za nezbytná, a to jednak z důvodu úspory peněz, ale i přírodních zdrojů. Řeč je o úspoře za topení, vodu i elektrickou energii.

Co se týče dalších návrhů, myslím si, že i ony mají příznivý vliv na rodinné bohatství a optimalizaci rozpočtu. V první řadě jde právě o tvorbu rodinného rozpočtu, který nám umožňuje sledovat příjmy a výdaje. Základ tkví v dodržování soupisu veškerých příjmů a každodenních rodinných výdajů, díky kterému budeme schopni vyvodit konkrétní opatření vedoucí k zamezení přebytečného vydávání peněžních prostředků.

Následuje včasné splácení pravidelných výdajů, díky čemuž se můžeme vyhnout vzniku krizových finančních problémů.

Dále doporučuji vyvarování se impulsivním nákupům, na které nás láká především reklama, jíž mnozí často, ač neradi, podléháme a necháme se nalákat na různé produkty a služby.

Rozhodně bychom neměli dopustit ani zbytečnému zadlužování za statky, bez kterých se lze běžně obejít. Na mysli mám především rekreaci, dárky, plastické operace a jiné indukované výdaje, které s sebou mohou přinést finanční potíže.

V souvislosti s redukcí výdajů určitě stojí za zmínku také výběr vhodné formy bydlení, přičemž tuto variantu by měl zvážit dle svých možností každý jedinec, zejména pak starší občané.

S indukovanou spotřebou může výrazně souviset i pořízení automobilů do domácnosti. Množné číslo uvádím záměrně, neboť si myslím, že více automobilů je pro občany nejen nákladné, ale ve většině případů i zbytečné. Pokud nejsou tyto argumenty dostatečné, je na místě uvést, že automobilová doprava má neblahý dopad na životní prostředí, které znečišťují výfukové plyny. I to by mohlo být dalším důvodem, proč nevlastnit více než jeden automobil.

Přebytečné výdaje mohou představovat mj. i platby za pojištění, které lidé uzavírají bez předešlé potřebné informovanosti a často pouze na doporučení pojišťovny. Jako vhodné řešení zde vidím porovnání jednotlivých pojištění a produktů, které hodláme využít. U možnosti větších úspor pak doporučuji přehodnocení pojistného a přechod k jiné pojišťovně.

Podobně jako srovnání pojišťoven včetně jejich produktů lze postupovat při srovnání cenových nabídek nejrůznějšího zboží a služeb. Výhodou je online srovnání a možnost nákupů přes internet, které bývají mnohdy cenově příznivější než nákupy v kamenných obchodech. V souvislosti s tím uvádím slevové portály s širokou nabídkou levnějších produktů i služeb.

K efektivním způsobům úspor zahrnují taktéž nákupy dle seznamu, které lidem ušetří čas i peníze.

Často i slevy nabízené supermarkety mohou lákat spotřebitele k nákupům, není však radno jim příliš podléhat. Je třeba se zamyslet nad tím, jestli jsou pro nás slevy skutečně výhodné a vyplatí se je využívat. Mohou nás totiž v konečném důsledku vyjít dražší než zboží, které v akci není. Doporučení se tedy vztahuje na využívání slev, ovšem v určitých mezích.

Jako jeden z posledních a myslím si, že i účinných návrhů, spatřuji minimální obnos finančních prostředků v peněžence, nepřesahující naši denní potřebu. Tímto způsobem se totiž můžeme snadno vyhnout nákupům spojeným s indukovanou, ale i autonomní a přesto přebytečnou spotřebou.

Ostatní návrhy obsahují již méně důležitá doporučení, na nichž sice můžeme, ale nemusíme uspořít. Hovořím o porovnání cen za služby mobilních operátorů či bank, o vlastním obědu namísto stravování v restauraci nebo o nákupu a vyzkoušení neznačkových produktů, jež mohou být nejen méně nákladné, ale v případě potravin i chutné a zdravé.

Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala problematikou spotřebitelské poptávky vzhledem k ekonomické situaci v České republice. Abych mohla poukázat na chování spotřebitelů a vysledovat jejich reakci na ekonomiku, analyzovala jsem vydání domácností v letech 2006 – 2011. Toto období bylo zvoleno záměrně, neboť zahrnuje jednak ekonomicky příznivou situaci v letech 2006 – 2008, jednak kritický rok 2009 i pokrizové období. Mohla jsem tak srovnat, jak lidé reagují na ekonomické dění a zda jsou schopni měnit svou poptávku po daném zboží a službách.

Jedním z cílů práce bylo zjistit, za jaké komodity lidé utrácejí nejvíce a jak se vynaložené peněžní prostředky promítají do hrubého domácího produktu, jakožto významného ukazatele její výkonnosti. Největší část odvádí domácnosti vždy za bydlení a s tím související výdaje za vodu, energii a paliva a také za potraviny. V souhrnném měřítku se spotřeba domácností každým rokem zvyšovala a zaujímal téměř polovinu hrubého domácího produktu. Zatímco do roku 2008 byla spotřeba charakterizována poměrně velkým růstem, v roce 2009 se výdaje domácností zbrzdily a jejich růst vykazoval mírnější tendenci v porovnání s obdobím 2006 - 2008.

V současné době se mnoho lidí potýká s finančními problémy, které jsou úzce spjaty s ekonomickou situací, neuspokojivou výší příjmu, ale rovněž se špatným hospodařením s peněžními prostředky. Důkazem toho je například zadlužování českých rodin, které si půjčují především na bydlení. V práci jsou předložena doporučení ke zlepšení finanční situace domácností. Značnou pozornost jsem věnovala návrhům, které vedou k odstranění negativních návyků a utrácení peněz za zbytečné statky.

Návrhy jsou koncipovány tak, aby byly aplikovatelné v běžném životě a pro každého spotřebitele představovaly úsporu. Do určité míry jsou vzájemně propojeny, jako je tomu v případě úspory za topení a vodu, kdy jsem doporučila výkonné kombinované ohřívače, stejně jako srovnání pojištění i cenové nabídky statků. Lidé si často mylně

myslí, že své výdaje nemohou redukovat. Ve své práci jsem ukázala, že existuje několik možností, jak dosáhnout úspory.

Za klíčové doporučení považuji sestavení rodinného rozpočtu, který je dle mého názoru hlavním problémem mnoha rodin. Zahrnuje relevantní údaje o všech příjmech i výdajích domácností, na základě nichž můžeme vytyčit položky, které nelze redukovat a položky, jež znamenají zbytečné platby. Bez takto sestaveného rozpočtu je velmi obtížné nalézt konkrétní problém a řešit jej.

K neméně významným návrhovým opatřením patří omezení nákupů potravin, které lidé mnohdy přeceňují, a úspory hlavních výdajových položek za bydlení, vodu, topení a elektřinu. Především těmto návrhům by spotřebitelé měli věnovat dostatečnou pozornost, neboť se jedná o největší výdajové položky vůbec.

V práci jsou stanoveny i další významné kroky, vedoucí k úsporám, například včasné splácení výdajů, omezení impulsivních nákupů, vyvarování se zbytečným dluhům, zvážení vhodné formy bydlení a počtu aut v jedné domácnosti, porovnání cenových nabídek na trhu a jiné.

Cílem práce byla kritická analýza spotřebitelské poptávky včetně jejího vývoje v závislosti na ekonomické situaci v České republice a následné vytvoření návrhů vedoucích ke snížení výdajů. Vytyčené cíle jsem splnila a svá doporučení směřuji adresátům z řad spotřebitelů. Myslím si, že návrhy jsou přijatelné a jejich realizace pozitivně ovlivní rodinné bohatství nejedné domácnosti.

Seznam použité literatury

ACHREMENKO, M. Úspory domácností jsou vyšší než jejich dluhy. Proč jsou tedy dluhy problém? *Deník.cz* [online]. Vydáno: 26. 02. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/uspory-domacnosti-jsou-vyssi-nez-jejich-dluhy-proc-jsou-tedy-dluhy-problem-20130.html>

Aktualizace spotřebního koše od ledna 2010. *Česká národní banka* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_II/boxy_a_prilohy/zoj_II_2010_box_IV.html

BOUŠOVÁ, K. Bydlení: jaký byl rok 2006 a co můžeme čekat v roce 2007? *Peníze.cz* [online]. Vydáno: 28. 02. 2007 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/bydleni/18671-bydleni-jaky-byl-rok-2006-a-co-muzeme-cekat-v-roce-2007>

Co je hrubý domácí produkt (HDP). *Peníze.cz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/80357-co-je-hruby-domaci-produkt-hdp>

Česká ekonomika: dlouhodobý ekonomický vývoj. *Euroekonom.cz* [online]. [cit. 2013-01-25]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/ekonomika.php>

Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLMAKRO.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLMAKRO.xls)

Domácnosti celkem v letech 2006 – 2011. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EF4/\\$File/30121215.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EF4/$File/30121215.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2006). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE9/\\$File/30010712.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE9/$File/30010712.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2007). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB55/\\$File/30010812.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB55/$File/30010812.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2008). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B50/\\$File/30010912.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B50/$File/30010912.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2009). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCEB3/\\$File/30011012.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCEB3/$File/30011012.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2010). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F16D/\\$File/30011112.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F16D/$File/30011112.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: peněžní vydání – průměry na osobu v Kč za rok (2011). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA8C/\\$File/30011212.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA8C/$File/30011212.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2006). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE5/\\$File/30010713.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/0800340AE5/$File/30010713.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2007). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB56/\\$File/30010813.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB56/$File/30010813.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2008). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B62/\\$File/30010913.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/CC00267B62/$File/30010913.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2009). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCECB/\\$File/30011013.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/46002FCECB/$File/30011013.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2010). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F185/\\$File/30011113.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60021F185/$File/30011113.pdf)

Domácnosti podle postavení osoby v čele: skupiny peněžních vydání – průměry na osobu v Kč za rok, struktura v % (2011). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA97/\\$File/30011213.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFA97/$File/30011213.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2006. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/E400354A0D/\\$File/3012061a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/E400354A0D/$File/3012061a.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2007. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CE0/\\$File/3012081a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CE0/$File/3012081a.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2008. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/5800201908/\\$File/3012091a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/5800201908/$File/3012091a.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2009. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972BF/\\$File/3012101a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972BF/$File/3012101a.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2010. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/\\$File/3012111a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D259/$File/3012111a.pdf)

Domácnosti podle sociálních skupin: složení domácností a roční příjmy na osobu 2011. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EED/\\$File/3012121a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EED/$File/3012121a.pdf)

DUBSKÁ, D. České domácnosti dluží bilion. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 20. 08. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120310.doc>

DUBSKÁ, D. České domácnosti: dopady krize na hospodaření s penězi. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 20. 08. 2012 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/3681419610.doc#.UQIRtsUmaSp>

FILIPOVÁ, Š. Dopady hospodářské krize na příjmy a výdaje českých domácností se ve 3. čtvrtletí roku 2009 zmírnily. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Vydáno: 19. 02. 2010 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8316/19022010.pdf>

FORET, M. *Jak komunikovat se zákazníkem*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-301-3.

FUCHS, K. a P. TULEJA. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-94-7.

GIBILISCO, S. *Statistika bez předchozích znalostí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2465-9.

Golfové pojištění PRO golf. *Allianz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.allianz.cz/obcane/produkty/golfove-pojisteni/>

HDP. *Peníze.cz* [online]. © 2000-2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/hdp>

HDP výdajovou metodou. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>

HOLMAN, R. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-890-3.

HRONOVÁ, S. a R. HINDLS. *Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost*. [online]. Vydáno: 03/2008 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://panda.hyperlink.cz/cestapdf/pdf08c3/hronova.pdf>

Hrubý domácí produkt. *Enwiki.cz* [online]. Vydáno: 10. 12. 2008 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://www.enwiki.cz/wiki/Hrub%C3%BD_dom%C3%A1c%C3%AD_produk

Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 08. 02. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29

Hrubý domácí produkt. *Měšec.cz* [online]. © 1998-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/hruby-domaci-produkt/>

Hrubý domácí produkt. *Wikipedie* [online]. Vydáno: 03. 04. 2013 [cit. 2013-04-16].
Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Hrub%C3%BD_dom%C3%A1c%C3%AD_produkt

CHALUPA, P. *Ekonomicko-politický vývoj České republiky*. [online]. [cit. 2013-01-27].
Dostupné z: <http://svp.muni.cz/ukazat.php?docId=488>

Chování spotřebitele a formování poptávky. [online]. © 2000-2012 [cit. 2013-01-26].
Dostupné z: <http://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n03-poptavka.php>

Jak se počítá HDP? *Finance.cz* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:
<http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/vypocet/>

Jsou energeticky úsporné žárovky skutečně výhodné? *Jak na peníze* [online]. Vydáno:
12. 05. 2011 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.jaknapenize.eu/jsou-energeticky-usporne-zarovky-skutecne-vyhodne>

KARPOVÁ, E. *Vývoj ekonomik zemí střední a východní Evropy v kontextu světové ekonomické krize*. [online]. Vydáno: 01/2010 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z:
<http://ces.vse.cz/wp-content/karpoval.pdf>

KLIMÁNKOVÁ, G. Energetické třídy spotřebičů: Vyplatí se podle nich řídit? *Měšec.cz*
[online]. Vydáno: 02. 12. 2010 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z:
<http://www.mesec.cz/clanky/energeticke-tridy-spotrebicu-vyplati-se-podle-nich-ridit/>

KOMÁRKOVÁ, R., M. RYMEŠ a J. VYSEKALOVÁ. *Psychologie trhu*. 1. vyd. Praha:
Grada, 1998. ISBN 80-7169-632-3.

Kondenzační kotel ušetří až 30 %. *Energeticky úsporné bydlení* [online]. Vydáno: 25.
11. 2010 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://enuby.cz/kondenzacni-kotel-usetri-az-30.html>

KOUDELKA, J. *Spotřební chování*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1698-1.

KOUDELKA, J. *Spotřební chování a marketing*. 1. vyd. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-372-3.

KUČERA, P. Rodin bez auta v Česku přibývá, už je jich osmina. *Aktuálně.cz* [online]. Vydáno: 11. 05. 2011 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/doprava/clanek.phtml?id=699907>

LESCHINGEROVÁ, M. Plynové kondenzační kotle ušetří až 20 % energie. *Nazeleno.cz* [online]. Vydáno: 18. 09. 2012 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/vytapeni/plynove-kondenzacni-kotle-usetri-az-20-energie.aspx>

MATULA, V. *Segmentace trhu*. [online]. [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: <http://www.vladimirmatula.zjihlavy.cz/segmentace-trhu.php>

Metodické vysvětlivky. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFAA2/\\$File/300112m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/13001FFAA2/$File/300112m.pdf)

Metodické vysvětlivky. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/\\$File/301212mc.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EB2/$File/301212mc.pdf)

Metodika - příjmy, výdaje a životní podmínky domácností. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 14. 06. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/metodika_prijmy_vydaje_a_zivotni_podminky_do_macnosti

Metody měření HDP. *Ius Wiki* [online]. Vydáno: 22. 01. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/tnh/zkouska/otazka-46>

NOVÁČEK, V., D. PAVELKOVÁ, a P. ŠUMBEROVÁ. *Základy tržní ekonomiky*. 1. vyd. Zlín: Fakulta managementu a ekonomiky VUT, 1997. ISBN 80-214-0919-3.

PAVELKA, T. a M. FASSMANN. *Vývoj míry inflace v roce 2008 a její prognóza na rok 2009* [online]. Vydáno: 15. 12. 2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1251.pdf

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2006). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A27DC/\\$File/401907ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A27DC/$File/401907ri01.pdf)

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2007). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E05/\\$File/401908ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E05/$File/401908ri01.pdf)

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2008). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/4E002A0A4A/\\$File/401909ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/4E002A0A4A/$File/401909ri01.pdf)

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2009). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BC0030BE4D/\\$File/401910ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BC0030BE4D/$File/401910ri01.pdf)

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2010). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC42A/\\$File/401911ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC42A/$File/401911ri01.pdf)

Počet obyvatel podle pohlaví a jednotek věku (2011). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9900270732/\\$File/401912ri01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9900270732/$File/401912ri01.pdf)

Pojištění psů a koček Mazlíček. *Česká pojišťovna* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.ceskapojistovna.cz/p?pojisteni-psu-a-kocek>

Pojištění zahradní architektury. *Generali* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.generali.cz/clanky/pojisteni-zahradni-architektury>

Rodinný dům plný úspor. *Nazeleno.cz* [online]. © 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/rodinny-dum-plny-uspor/>

Rodinný rozpočet. *Abeceda rodinných financí* [online]. © 2010-2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: <http://www.abecedarodinnychfinanci.cz/lekce/rodinny-rozpocet>

ŘEZNÍČKOVÁ, A. Proč vypínat spotřebiče. Stand-by režim stojí i tisíce ročně. *iDnes.cz* [online]. Vydáno: 29. 10. 2009 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/proc-vypinat-spotrebice-stand-by-rezim-stoji-i-tisice-rocne-pqe-/uspory-energii.aspx?c=A091028_225525_uspory-energii_rez

SALMON, M. Bohatství Čechů se zvyšuje a dluhy také. *Měšec.cz* [online]. Vydáno: 28. 02. 2008 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/bohatstvi-cechu-se-zvysuje-a-dluhy-take/>

SCHIFFMAN, L. G. a L. L. KANUK. *Nákupní chování: velká kniha k tématu Consumer Behavior*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0094-4.

Slovníček. *Nazeleno.cz* [online]. © 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/standby-rezim.dic>

SMRČKA, L. *Osobní a rodinné finance: svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2.

SMRČKA, L. *Rodinný rozpočet a společnost spotřeby: staronový pohled na osobní finance a bohatství*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-78-8.

Spokojenost s nakupováním na internetu je velmi vysoká. *Mediaresearch* [online]. Vydáno: 04. 10. 2011 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-spokojenost-s-nakupovanim-na-internetu-je-velmi-vysoka>

Spotřební koš ekonomicky vyspělých a rozvojových zemí. *Multimediální ročenka životního prostředí* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/cenia/index.php?p=spotrebni_kos_ekonomicky_vyspelych_a_razvojovych_z&site=spotreba

Spotřební koš. *Else AZ* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.elseaz.cz/slovník/spotrebni-kos/>

Spotřební koš. *Multimediální ročenka životního prostředí* [online]. © 2013 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/cenia/index.php?p=spotrebni_kos&site=spotreba

Statistika rodinných účtů. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 24. 01. 2012 [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty

SVĚTLÍK, J. *Základy tržní ekonomiky*. Zlín: Ekka, 1994.

Top-Pojištění.cz [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.top-pojistení.cz/>

Úspora vody. *Družstevní závody Dražice* [online]. © 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.dzd.cz/index.php/cs/profil/uspora-vody>

Úsporné žárovky – výhody a nevýhody. *Chovatelka* [online]. Vydáno: 06. 01. 2011 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.chovatelka.cz/clanek/usporne-zarovky-vyhody-a-nevyhody>

Úspory a zadluženost: ocitly se české domácnosti v dluhové pasti? *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/\\$File/115108k02.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/$File/115108k02.pdf)

Úspory českých domácností rostou. *Moneymag.cz* [online]. Vydáno: 24. 05. 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://ekonomika.moneymag.cz/1562-uspory-ceskych-domacnosti-rostou/>

VAVROŇ, J. Češi už nekupují kvalitní zboží, zajímá je jen nízká cena. *Novinky.cz* [online]. Vydáno: 02. 05. 2012 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/266374-cesi-uz-nekupuji-kvalitni-zbozi-zajima-je-jen-nizka-cena.html>

VEČERNÍK, J. *Občan a tržní ekonomika: příjmy, nerovnost a politické postoje v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-235-9.

VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-478-9.

VYSEKALOVÁ J. a kol. *Chování zákazníka: jak odkrýt tajemství „černé skříňky“*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3528-3.

VYSEKALOVÁ, J. *Psychologie spotřebitele: jak zákazníci nakupují*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0393-9.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu – národní pojetí (běžné ceny). *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmcasceny>

Výroční zpráva 2009: makroekonomický vývoj v roce 2009. *Komerční banka* [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/file/u/about-bank/investor-relations/annual-reports/annual-report-2009/cz/06-makroekonomicky-vyvoj-v-roce-2009.html>

Vývoj hospodářství ČR. *ZaRozvoj!* [online]. [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://zarozvoj.cz/vyvoj-hospodarstvi-cr.p7.html>

Změny při výpočtu indexů spotřebitelských cen od ledna 2012. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 29. 04. 2012 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zmeny_pri_vypoctu_indexu_spotrebitelskych_cen_od_ledna_2012

II - Metodická část CZ-COPNI. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno: 27. 12. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ii_metodicka_cast_cz_copni

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj počtu cenových reprezentantů ve spotřebním koši	31
Tabulka 2: Základní informace o počtu obyvatel a domácností, příjmech a výdajích v letech 2006 - 2011	54
Tabulka 3: Vybrané makroekonomické ukazatele ČR v letech 2006 - 2011	55
Tabulka 4: Průměrné roční peněžní příjmy domácností v letech 2006 - 2011	57
Tabulka 5: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2006.....	58
Tabulka 6: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2007.....	61
Tabulka 7: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2008.....	63
Tabulka 8: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2009.....	65
Tabulka 9: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2010.....	67
Tabulka 10: Přehled příjmů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2011	69
Tabulka 11: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2006.....	71
Tabulka 12: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2007.....	73
Tabulka 13: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2008.....	75
Tabulka 14: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2009.....	77
Tabulka 15: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2010.....	79
Tabulka 16: Přehled výdajů domácností dle postavení osoby v čele, vzdělání a pracovní aktivity v roce 2011.....	82
Tabulka 17: Srovnání příjmů a výdajů českých domácností za období 2006 - 2011	84

Tabulka 18: Struktura dluhů v České republice v období 2001 - 2009.....	86
Tabulka 19: Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v národním pojetí za období 2006 – 2011 (v běžných cenách).....	92
Tabulka 20: HDP výdajovou metodou za období 2006 – 2011 (v běžných cenách).....	94

Seznam obrázků

Obrázek 1: Křivka poptávky a její posun	16
Obrázek 2: Křivka nabídky a její posun	18
Obrázek 3: Cenová elasticita poptávky	19
Obrázek 4: Celkový užitek	21
Obrázek 5: Mezní užitek.....	21
Obrázek 6: Struktura spotřebních vydání domácností v letech 1999 – 2010	26
Obrázek 7: Strom spotřeby	42
Obrázek 8: Maslowova hierarchie potřeb.....	43
Obrázek 9: Model nákupního chování	48
Obrázek 10: Struktura růstu HDP (v procentních bodech).....	55

Seznam příloh

Příloha 1: Meziroční změna HDP a výdajů na potraviny a nealkoholické nápoje pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	11
Příloha 2: Relativní změna výdajů na potraviny a nealkoholické nápoje v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	11
Příloha 3: Meziroční změna HDP a výdajů na alkoholické nápoje a tabák pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	11
Příloha 4: Relativní změna výdajů na alkoholické nápoje a tabák v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	12
Příloha 5: Meziroční změna HDP a výdajů na odívání a obuv pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	12
Příloha 6: Relativní změna výdajů na odívání a obuv v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	13
Příloha 7: Meziroční změna HDP a výdajů na bydlení, vodu, energii, paliva pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	13
Příloha 8: Relativní změna výdajů na bydlení, vodu, energii a paliva v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	14
Příloha 9: Meziroční změna HDP a výdajů na bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	14
Příloha 10: Relativní změna výdajů na bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	15
Příloha 11: Meziroční změna HDP a výdajů na zdraví pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	15
Příloha 12: Relativní změna výdajů na zdraví v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	16
Příloha 13: Meziroční změna HDP a výdajů na dopravu pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	16
Příloha 14: Relativní změna výdajů na dopravu v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	17
Příloha 15: Meziroční změna HDP a výdajů na pošty a telekomunikace pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	17

Příloha 16: Relativní změna výdajů na pošty a telekomunikace v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	18
Příloha 17: Meziroční změna HDP a výdajů na rekreaci a kulturu pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	18
Příloha 18: Relativní změna výdajů na rekreaci a kulturu v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	19
Příloha 19: Meziroční změna HDP a výdajů na vzdělávání pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	19
Příloha 20: Relativní změna výdajů na vzdělávání v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	20
Příloha 21: Meziroční změna HDP a výdajů na stravování a ubytování pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	20
Příloha 22: Relativní změna výdajů na stravování a ubytování v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	21
Příloha 23: Meziroční změna HDP a výdajů na ostatní zboží a služby pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011	21
Příloha 24: Relativní změna výdajů na ostatní zboží a služby v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011	22
Příloha 25: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro zaměstnance s nižším vzděláním	23
Příloha 26: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	24
Příloha 27: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	24
Příloha 28: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	25
Příloha 29: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	25
Příloha 30: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	26
Příloha 31: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	26

Příloha 32: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	27
Příloha 33: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	27
Příloha 34: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	28
Příloha 35: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	28
Příloha 36: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	29
Příloha 37: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním	29
Příloha 38: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro zaměstnance s vyšším vzděláním	30
Příloha 39: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	31
Příloha 40: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	31
Příloha 41: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	32
Příloha 42: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	32
Příloha 43: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	33
Příloha 44: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	33
Příloha 45: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním	34
Příloha 46: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	34
Příloha 47: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	35

Příloha 48: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	35
Příloha 49: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	36
Příloha 50: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním.....	36
Příloha 51: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro samostatně činné	37
Příloha 52: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	38
Příloha 53: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných.....	38
Příloha 54: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	39
Příloha 55: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	39
Příloha 56: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	40
Příloha 57: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných.....	40
Příloha 58: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných.....	41
Příloha 59: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných.....	41
Příloha 60: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	42
Příloha 61: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných.....	42
Příloha 62: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	43
Příloha 63: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných	43
Příloha 64: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro důchodce.....	44

Příloha 65: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	45
Příloha 66: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců	45
Příloha 67: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	46
Příloha 68: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců	46
Příloha 69: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	47
Příloha 70: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	47
Příloha 71: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců..	48
Příloha 72: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	48
Příloha 73: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	49
Příloha 74: Závislost výdajů za vzdělávání HDP za období 2007 – 2011 u důchodců...	49
Příloha 75: Závislost výdajů za stravování a ubytování HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	50
Příloha 76: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby HDP za období 2007 – 2011 u důchodců.....	50
Příloha 77: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro nezaměstnané	51
Příloha 78: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	52
Příloha 79: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných.....	52
Příloha 80: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	53
Příloha 81: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných.....	53
Příloha 82: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	54

Příloha 83: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	54
Příloha 84: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	55
Příloha 85: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	55
Příloha 86: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	56
Příloha 87: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	56
Příloha 88: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	57
Příloha 89: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných	57

Přílohy

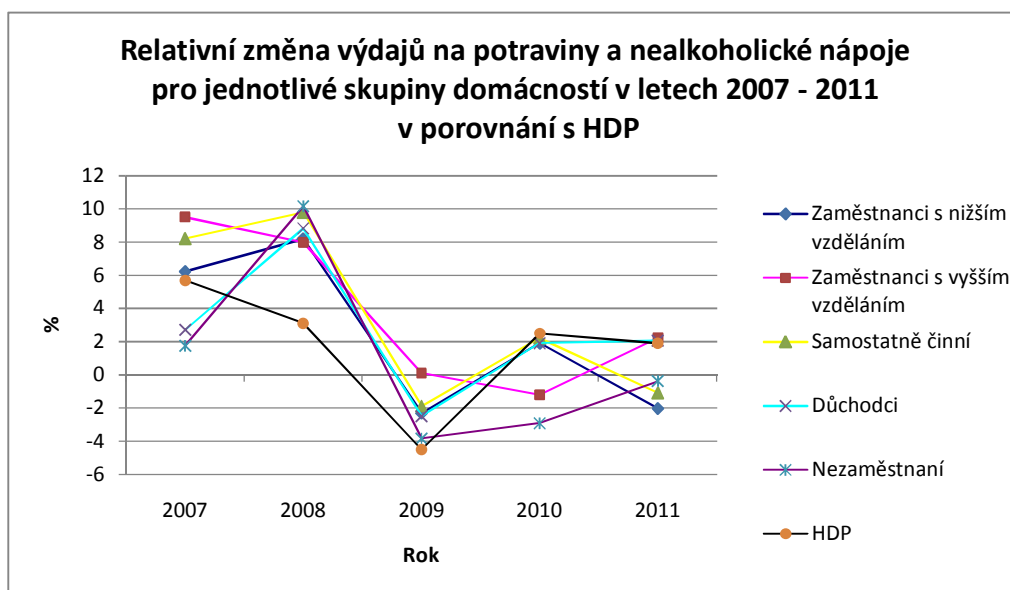
Příloha 1: Meziroční změna HDP a výdajů na potraviny a nealkoholické nápoje pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	6,23	8,20	-2,32	1,91	-2,03
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	9,50	7,98	0,11	-1,19	2,24
Samostatně činní	8,21	9,79	-1,89	2,21	-1,10
Důchodci	2,71	8,83	-2,48	1,92	2,07
Nezaměstnaní	1,74	10,16	-3,84	-2,92	-0,38
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 2: Relativní změna výdajů na potraviny a nealkoholické nápoje v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

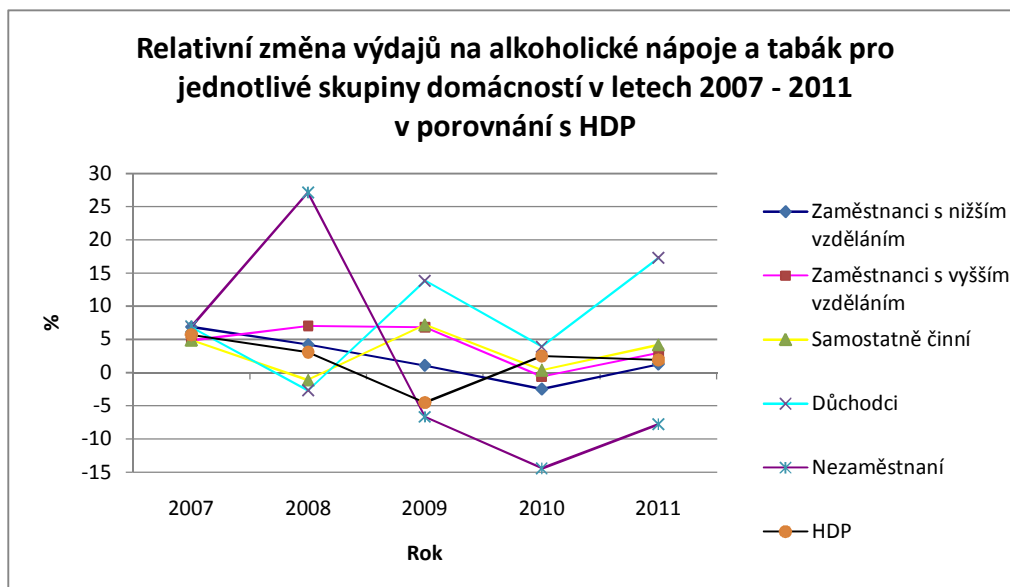
Příloha 3: Meziroční změna HDP a výdajů na alkoholické nápoje a tabák pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	6,88	4,20	1,04	-2,47	1,24
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	4,88	7,03	6,83	-0,63	2,97
Samostatně činní	4,88	-1,14	7,18	0,35	4,16
Důchodci	6,85	-2,69	13,84	3,93	17,27
Nezaměstnaní	6,96	27,16	-6,66	-14,42	-7,78
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 4: Relativní změna výdajů na alkoholické nápoje a tabák v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

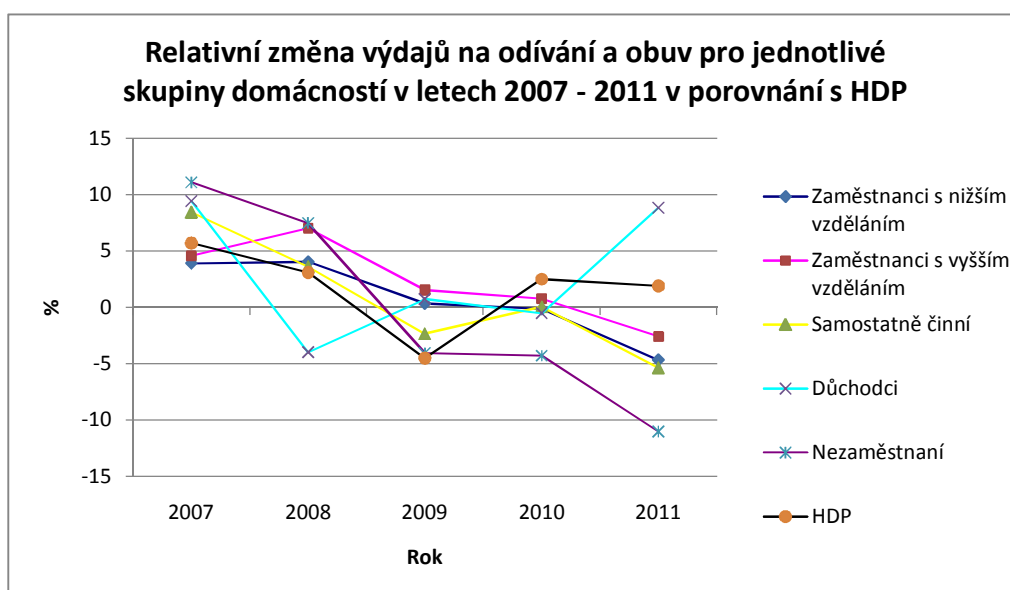
Příloha 5: Meziroční změna HDP a výdajů na odívání a obuv pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	3,90	4,04	0,33	-0,15	-4,67
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	4,58	7,03	1,54	0,79	-2,58
Samostatně činní	8,44	3,62	-2,34	0,06	-5,36
Důchodci	9,45	-4,00	0,73	-0,54	8,83
Nezaměstnaní	11,12	7,48	-4,06	-4,29	-11,03
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 6: Relativní změna výdajů na odívání a obuv v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

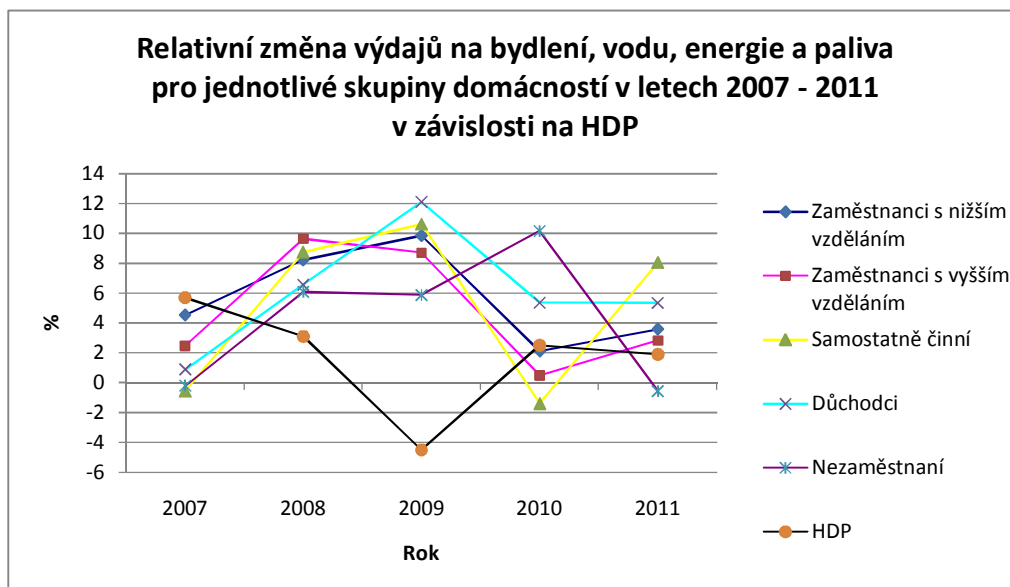
Příloha 7: Meziroční změna HDP a výdajů na bydlení, vodu, energii, paliva pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	4,53	8,23	9,84	2,12	3,59
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	2,47	9,64	8,71	0,49	2,82
Samostatně činní	-0,56	8,74	10,62	-1,39	8,05
Důchodci	0,88	6,56	12,11	5,36	5,34
Nezaměstnaní	-0,21	6,08	5,87	10,15	-0,56
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 8: Relativní změna výdajů na bydlení, vodu, energii a paliva v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

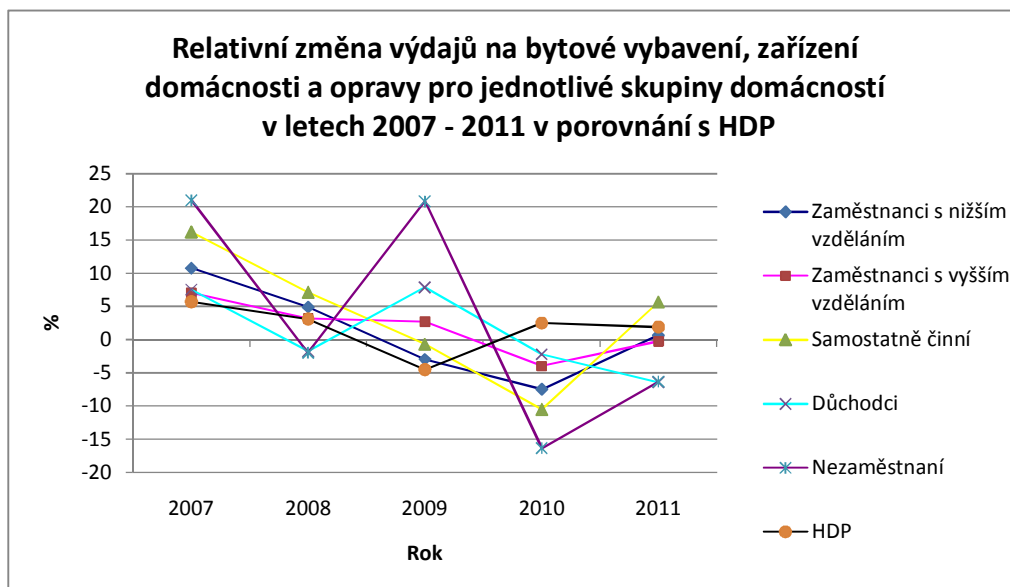
Příloha 9: Meziroční změna HDP a výdajů na bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	10,76	4,91	-2,99	-7,47	0,66
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	7,04	3,18	2,72	-3,98	-0,26
Samostatně činní	16,18	7,11	-0,71	-10,51	5,64
Důchodci	7,53	-1,78	7,89	-2,23	-6,48
Nezaměstnaní	21,01	-1,96	20,84	-16,39	-6,36
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 10: Relativní změna výdajů na bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

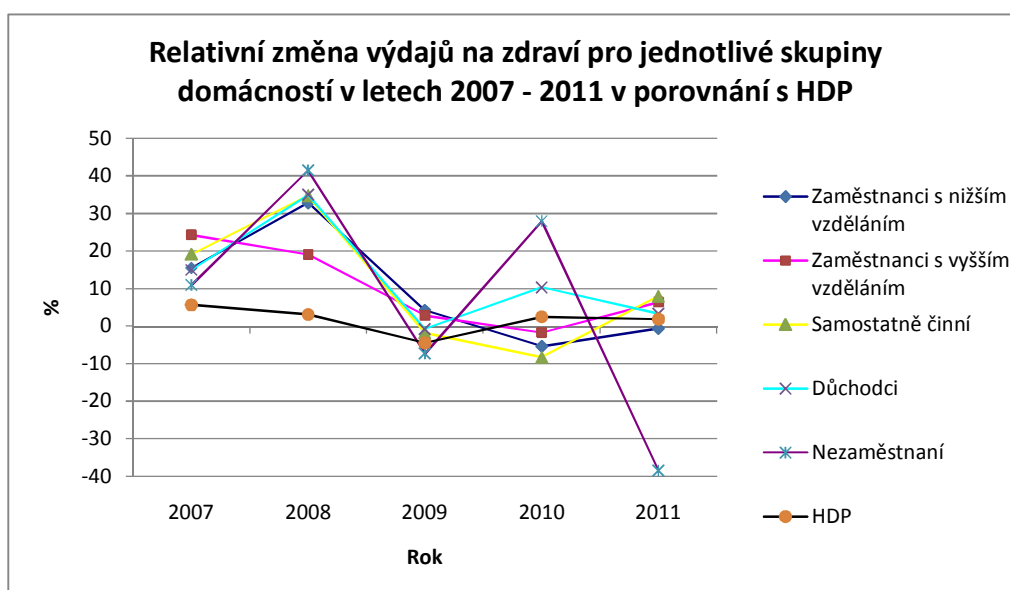
Příloha 11: Meziroční změna HDP a výdajů na zdraví pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	15,49	32,87	4,25	-5,40	-0,62
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	24,31	19,10	2,81	-1,69	6,42
Samostatně činní	19,15	34,78	-1,81	-8,31	7,93
Důchodci	15,00	34,97	-0,75	10,35	3,37
Nezaměstnaní	10,95	41,55	-7,34	27,94	-38,52
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 12: Relativní změna výdajů na zdraví v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

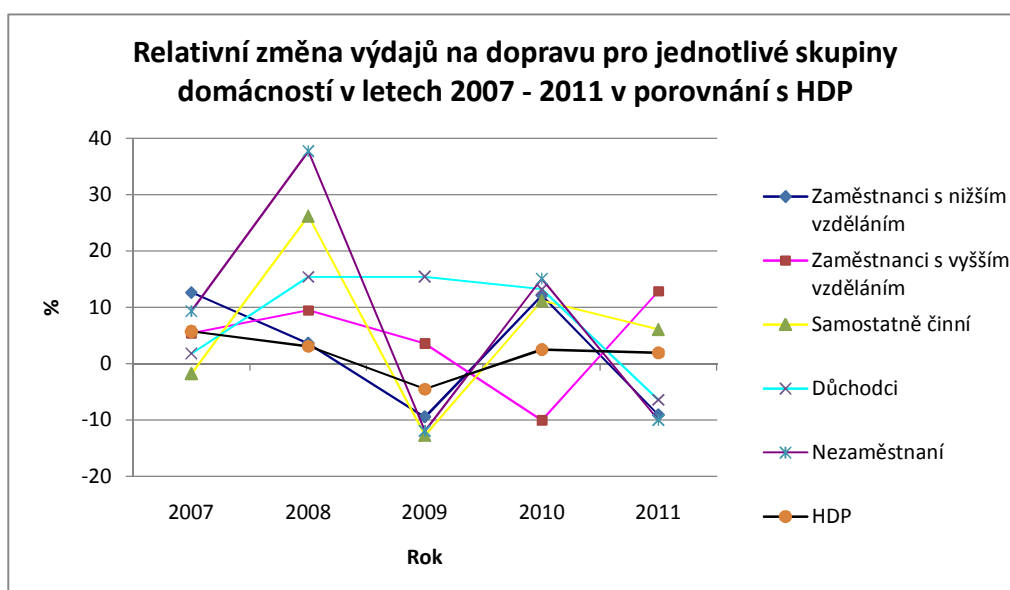
Příloha 13: Meziroční změna HDP a výdajů na dopravu pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	12,63	3,62	-9,48	12,08	-9,10
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	5,38	9,49	3,59	-10,06	12,89
Samostatně činní	-1,79	26,21	-12,76	11,16	6,05
Důchodci	1,75	15,43	15,42	13,22	-6,39
Nezaměstnaní	9,28	37,73	-11,97	15,07	-9,97
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 14: Relativní změna výdajů na dopravu v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

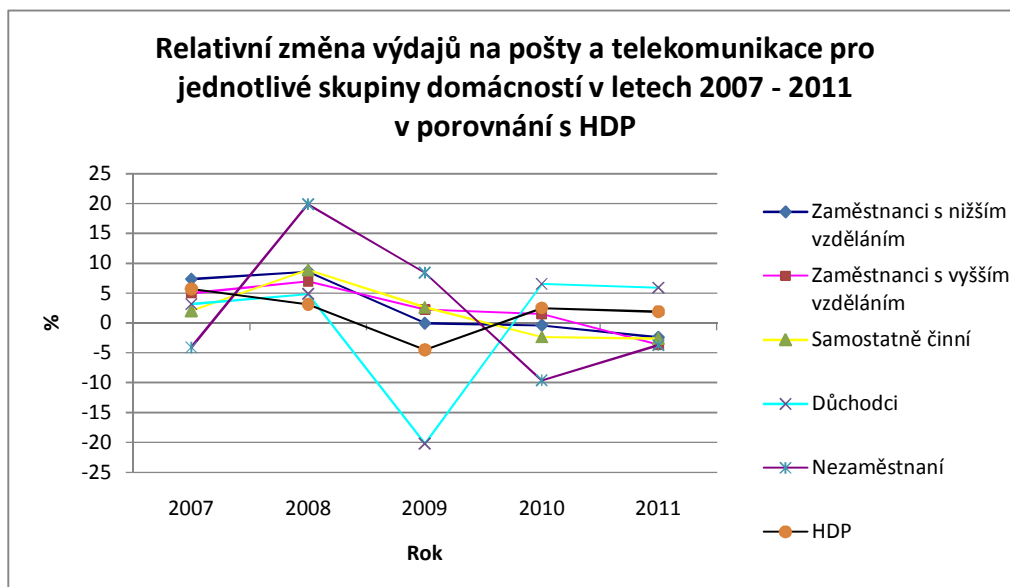
Příloha 15: Meziroční změna HDP a výdajů na pošty a telekomunikace pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	7,36	8,60	-0,04	-0,39	-2,42
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	4,98	6,94	2,25	1,47	-3,63
Samostatně činní	2,03	8,86	2,61	-2,31	-2,59
Důchodci	3,18	4,82	-20,24	6,53	5,91
Nezaměstnaní	-4,08	19,85	8,43	-9,63	-3,72
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 16: Relativní změna výdajů na pošty a telekomunikace v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

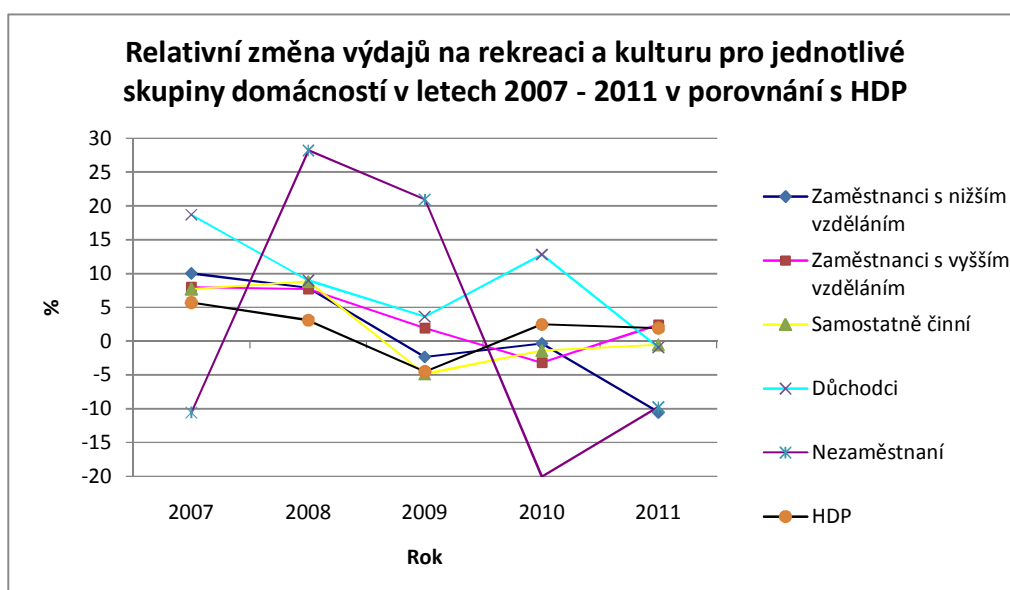
Příloha 17: Meziroční změna HDP a výdajů na rekreaci a kulturu pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	10,02	7,90	-2,34	-0,35	-10,52
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	8,00	7,67	1,91	-3,21	2,44
Samostatně činní	7,71	8,84	-4,88	-1,38	-0,52
Důchodci	18,74	8,97	3,61	12,85	-0,94
Nezaměstnaní	-10,58	28,22	20,96	-20,03	-9,77
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 18: Relativní změna výdajů na rekreaci a kulturu v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

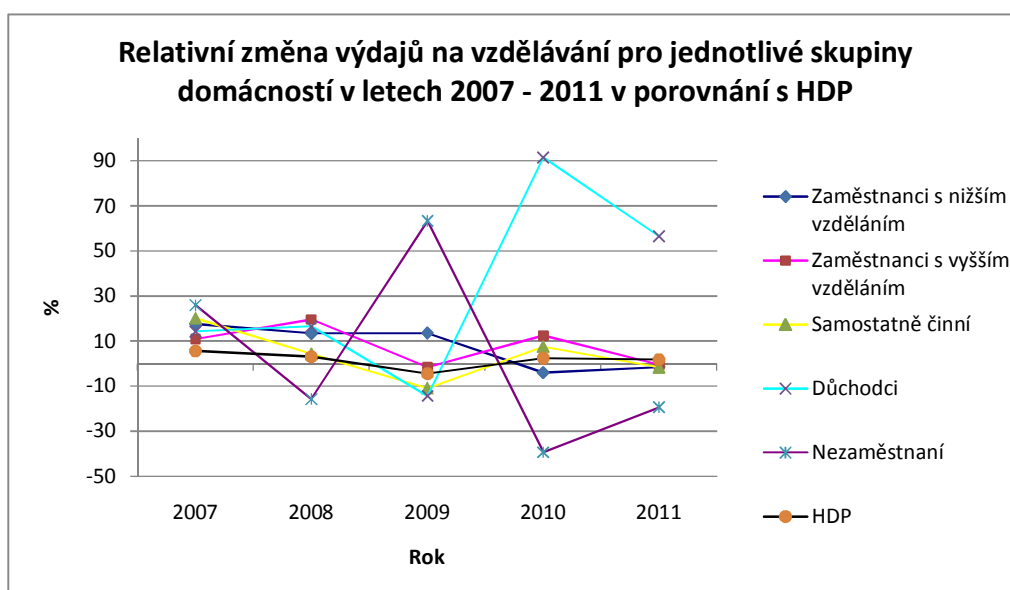
Příloha 19: Meziroční změna HDP a výdajů na vzdělávání pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	17,56	13,42	13,55	-4,03	-1,58
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	11,02	19,64	-1,52	12,41	-0,48
Samostatně činní	20,18	4,32	-10,86	7,64	-1,53
Důchodci	14,29	16,67	-14,29	91,67	56,52
Nezaměstnaní	25,98	-15,83	63,37	-39,24	-19,45
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 20: Relativní změna výdajů na vzdělávání v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

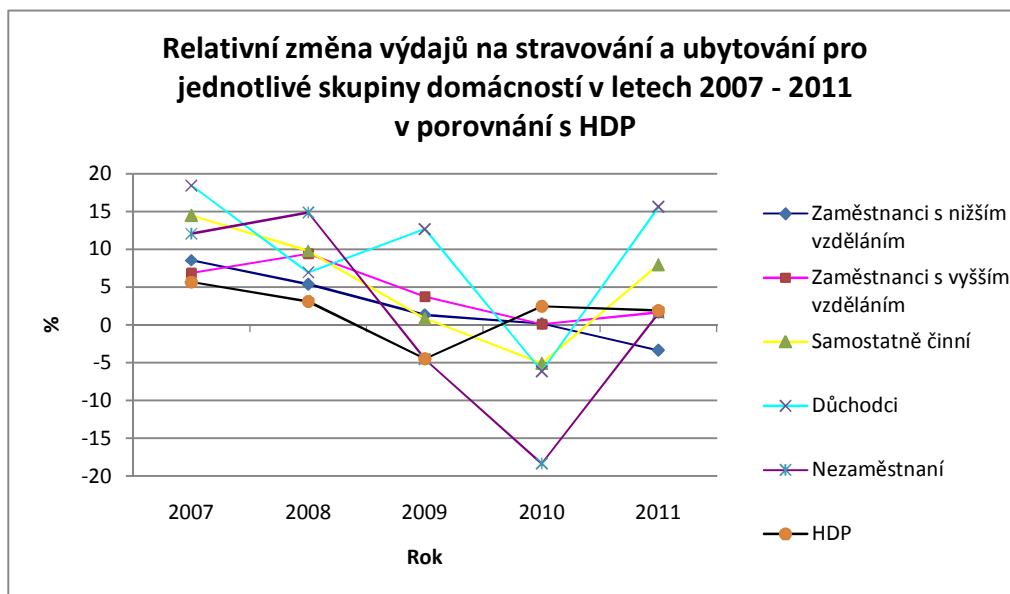
Příloha 21: Meziroční změna HDP a výdajů na stravování a ubytování pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	8,56	5,41	1,33	0,22	-3,36
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	6,83	9,43	3,76	0,11	1,66
Samostatně činní	14,47	9,80	0,84	-5,08	7,98
Důchodci	18,42	6,94	12,69	-6,12	15,63
Nezaměstnaní	12,09	14,86	-4,51	-18,35	1,62
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 22: Relativní změna výdajů na stravování a ubytování v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování

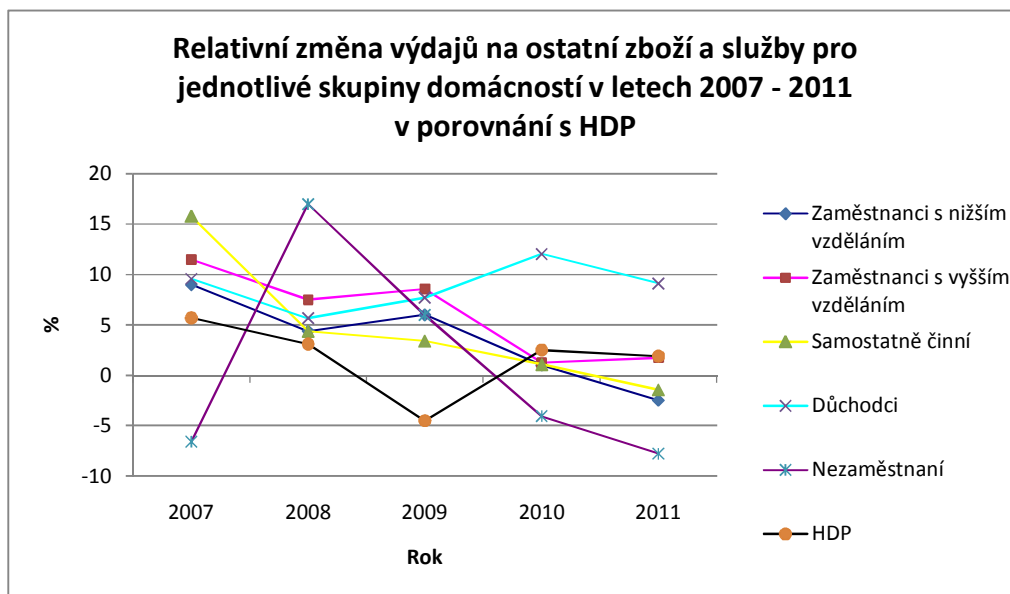
Příloha 23: Meziroční změna HDP a výdajů na ostatní zboží a služby pro jednotlivé domácnosti v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Zaměstnanci s nižším vzděláním	8,99	4,38	6,01	1,00	-2,48
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	11,48	7,52	8,56	1,26	1,74
Samostatně činní	15,78	4,36	3,39	1,08	-1,45
Důchodci	9,58	5,66	7,70	12,03	9,13
Nezaměstnaní	-6,60	16,97	5,97	-4,07	-7,77
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9

Pozn.: Hodnoty vyjadřují meziroční změnu v %

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 24: Relativní změna výdajů na ostatní zboží a služby v porovnání s HDP v letech 2007 – 2011

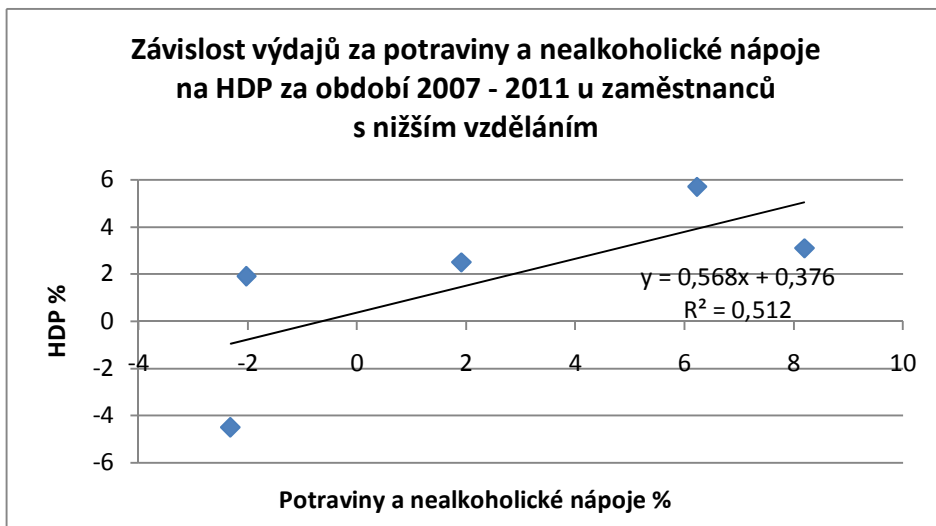
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 25: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro zaměstnance s nižším vzděláním

	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	6,23	8,20	-2,32	1,91	-2,03
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,71576					
	2007	2008	2009	2010	2011
Alkoholické nápoje, tabák	6,88	4,20	1,04	-2,47	1,24
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,46415					
	2007	2008	2009	2010	2011
Odívání a obuv	3,90	4,04	0,33	-0,15	-4,67
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,33367					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bydlení, voda, energie, paliva	4,53	8,23	9,84	2,12	3,59
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,61323					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	10,76	4,91	-2,99	-7,47	0,66
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,58650					
	2007	2008	2009	2010	2011
Zdraví	15,49	32,87	4,25	-5,40	-0,62
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,32626					
	2007	2008	2009	2010	2011
Doprava	12,63	3,62	-9,48	12,08	-9,10
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,74204					
	2007	2008	2009	2010	2011
Pošty a telekomunikace	7,36	8,60	-0,04	-0,39	-2,42
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,53550					
	2007	2008	2009	2010	2011
Rekreace a kultura	10,02	7,90	-2,34	-0,35	-10,52
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,50381					
	2007	2008	2009	2010	2011
Vzdělávání	17,56	13,42	13,55	-4,03	-1,58
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,00053					
	2007	2008	2009	2010	2011
Stravování a ubytování	8,56	5,41	1,33	0,22	-3,36
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,46492					
	2007	2008	2009	2010	2011
Ostatní zboží a služby	8,99	4,38	6,01	1,00	-2,48
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,06572					

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 26: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

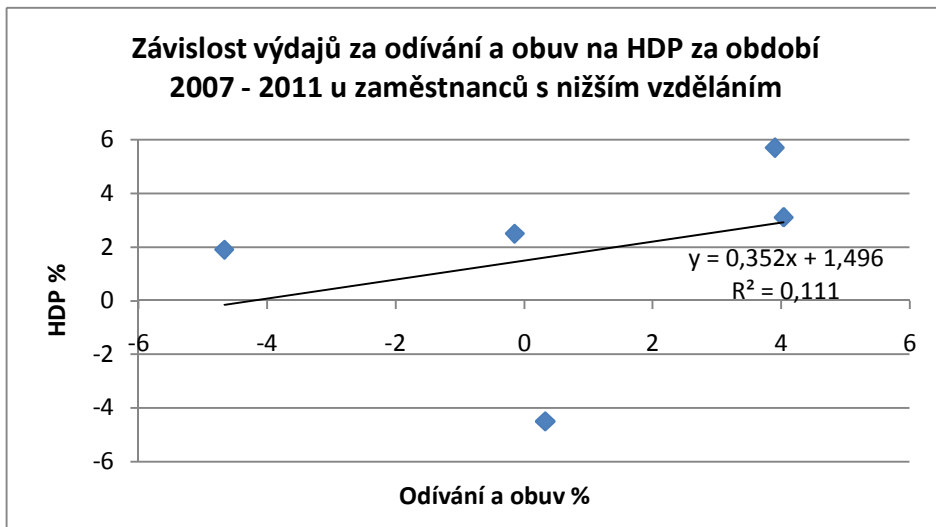
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 27: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

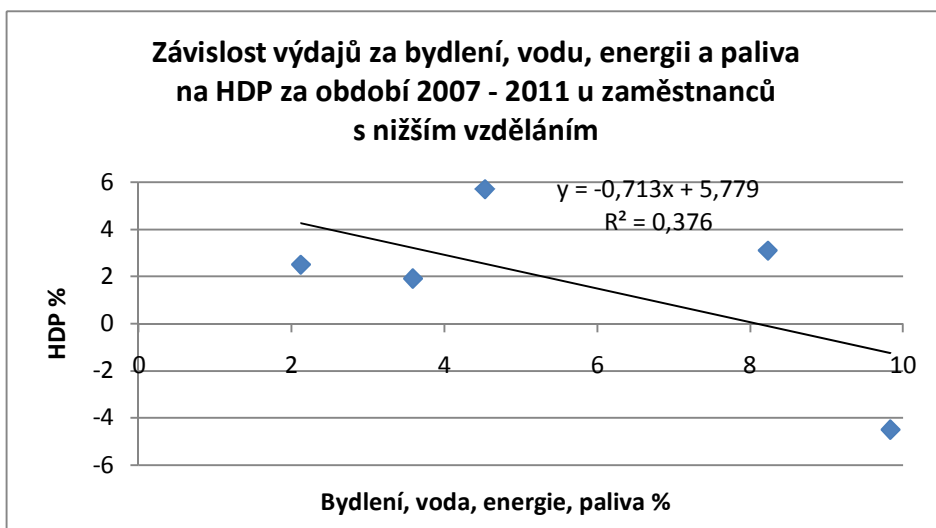
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 28: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

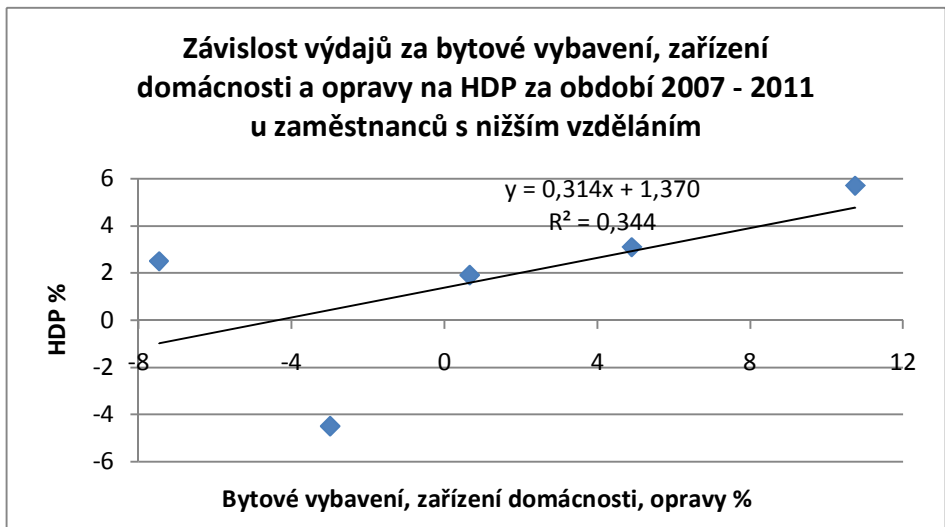
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 29: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

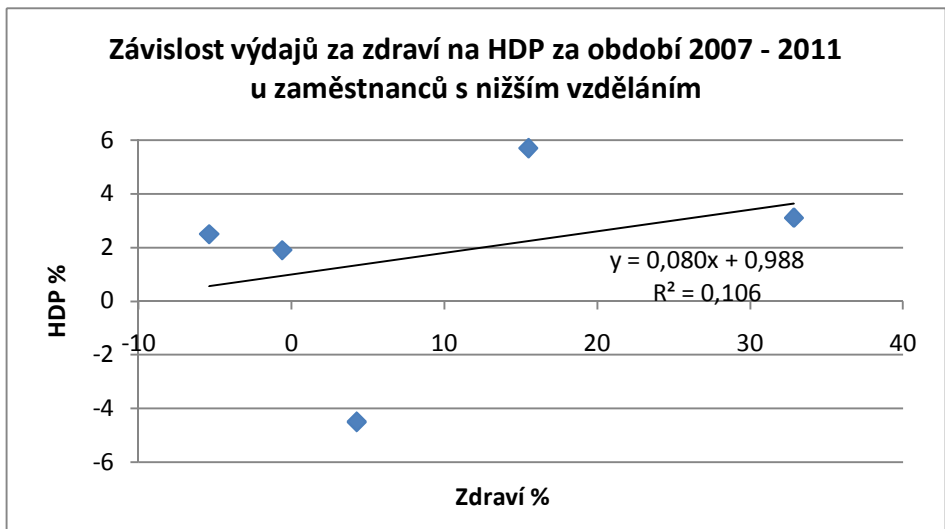
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 30: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

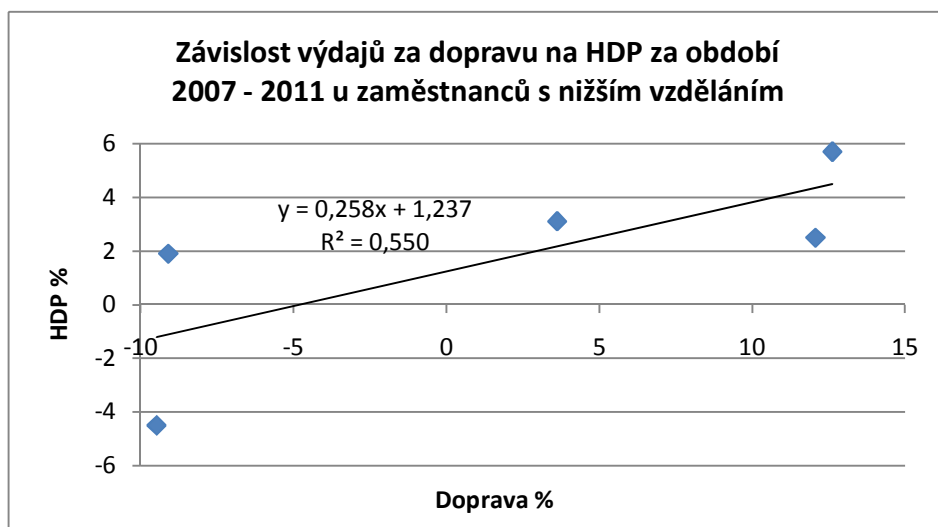
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 31: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 32: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

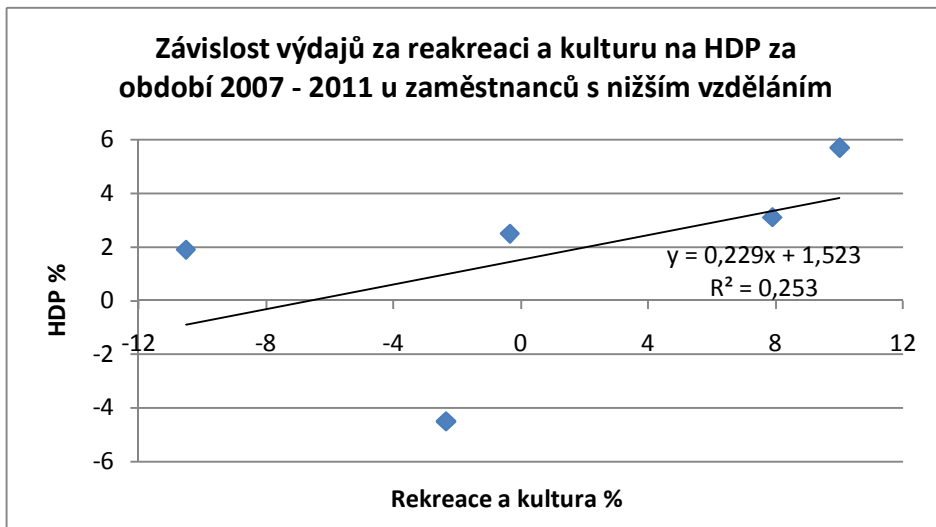
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 33: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

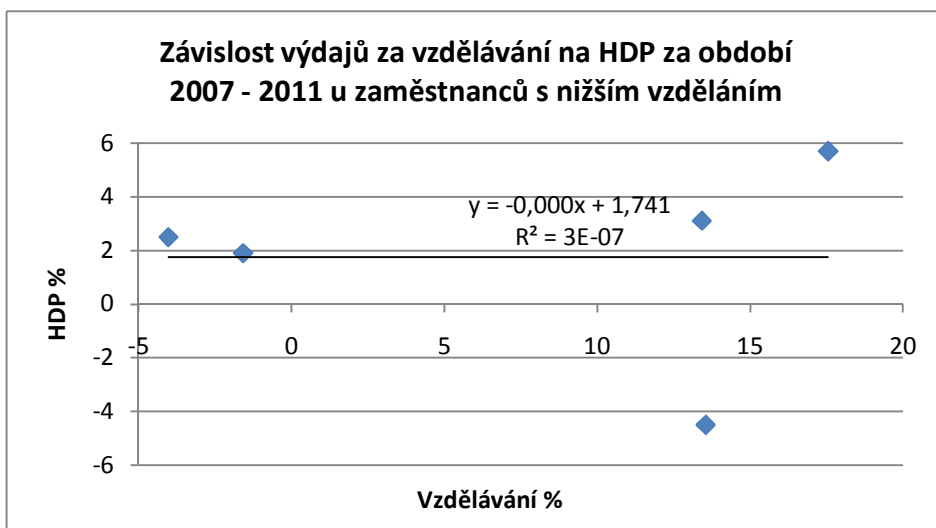
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 34: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 35: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

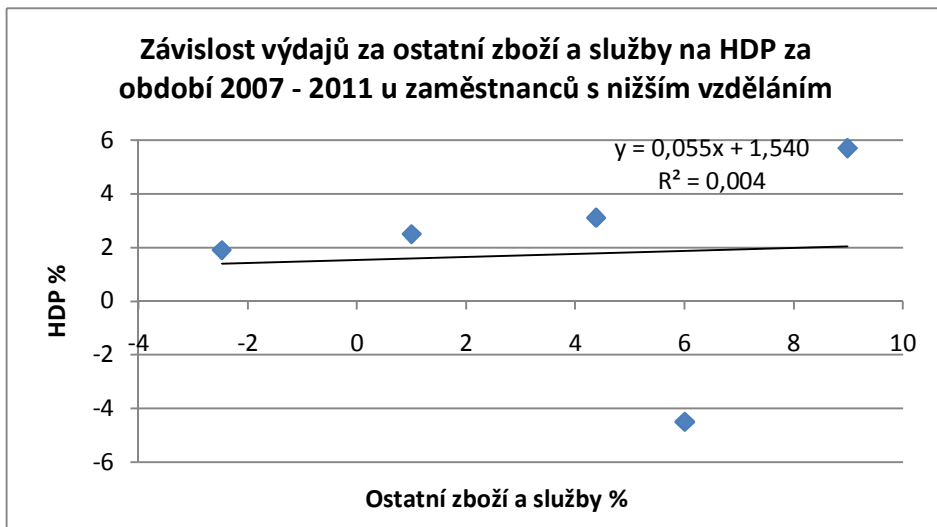
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 36: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 37: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s nižším vzděláním

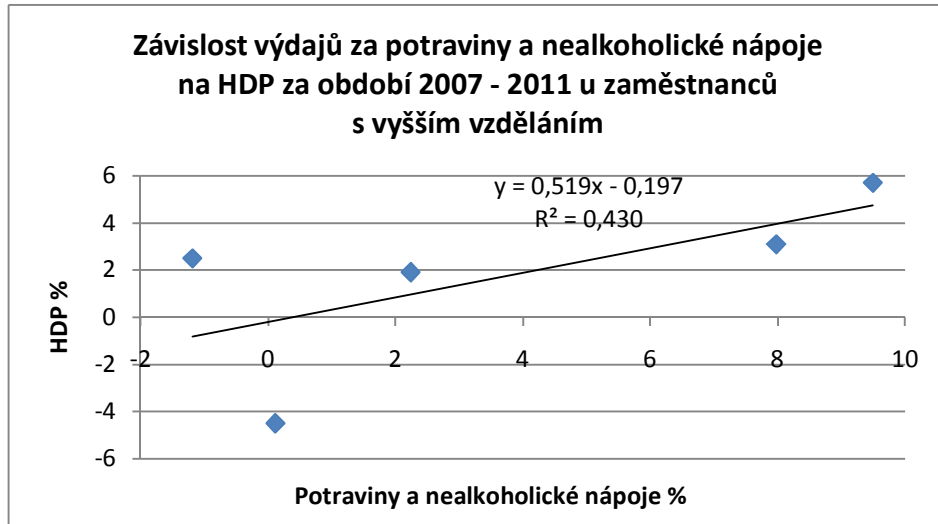
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 38: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro zaměstnance s vyšším vzděláním

	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	9,50	7,98	0,11	-1,19	2,24
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,65592					
	2007	2008	2009	2010	2011
Alkoholické nápoje, tabák	4,88	7,03	6,83	-0,63	2,97
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,28669					
	2007	2008	2009	2010	2011
Odívání a obuv	4,58	7,03	1,54	0,79	-2,58
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,32848					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bydlení, voda, energie, paliva	2,47	9,64	8,71	0,49	2,82
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,49677					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	7,04	3,18	2,72	-3,98	-0,26
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,19549					
	2007	2008	2009	2010	2011
Zdraví	24,31	19,10	2,81	-1,69	6,42
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,62552					
	2007	2008	2009	2010	2011
Doprava	5,38	9,49	3,59	-10,06	12,89
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,04692					
	2007	2008	2009	2010	2011
Pošty a telekomunikace	4,98	6,94	2,25	1,47	-3,63
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,25800					
	2007	2008	2009	2010	2011
Rekreace a kultura	8,00	7,67	1,91	-3,21	2,44
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,40120					
	2007	2008	2009	2010	2011
Vzdělávání	11,02	19,64	-1,52	12,41	-0,48
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,65350					
	2007	2008	2009	2010	2011
Stravování a ubytování	6,83	9,43	3,76	0,11	1,66
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,29249					
	2007	2008	2009	2010	2011
Ostatní zboží a služby	11,48	7,52	8,56	1,26	1,74
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,05212					

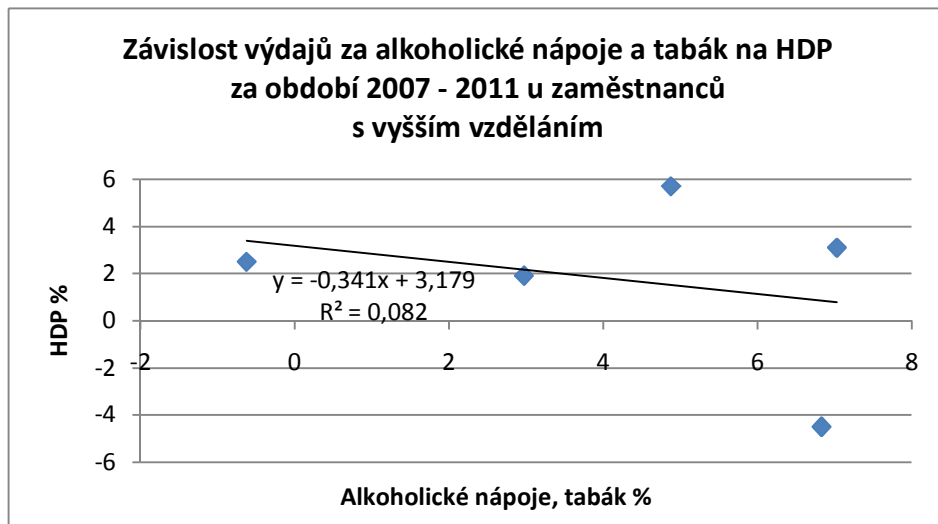
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 39: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

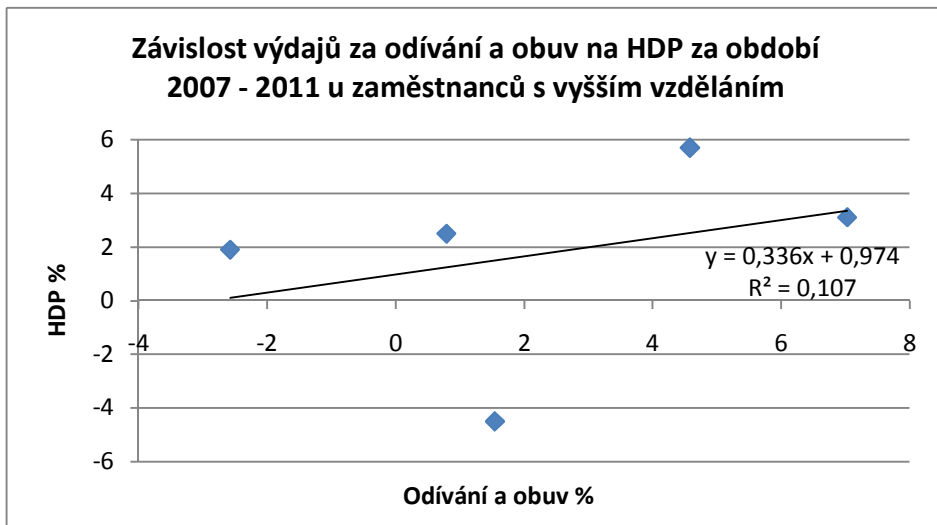
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 40: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

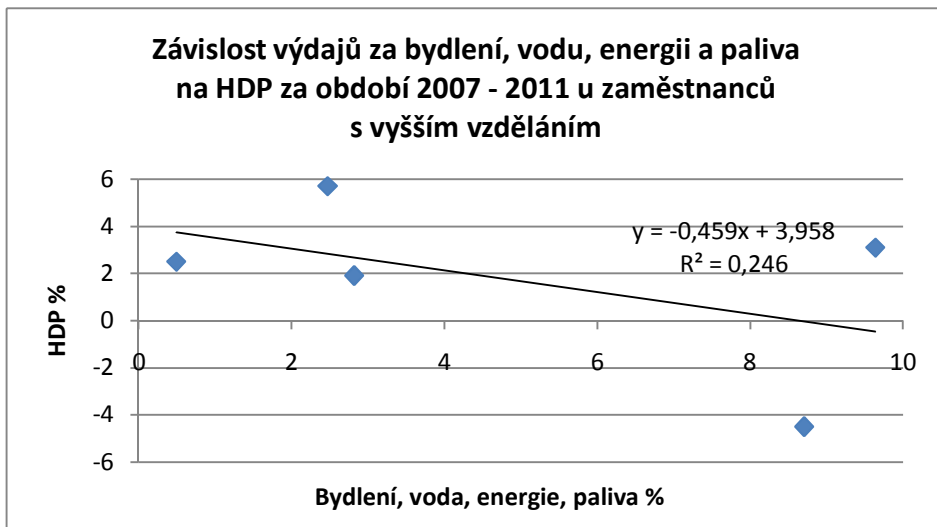
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 41: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

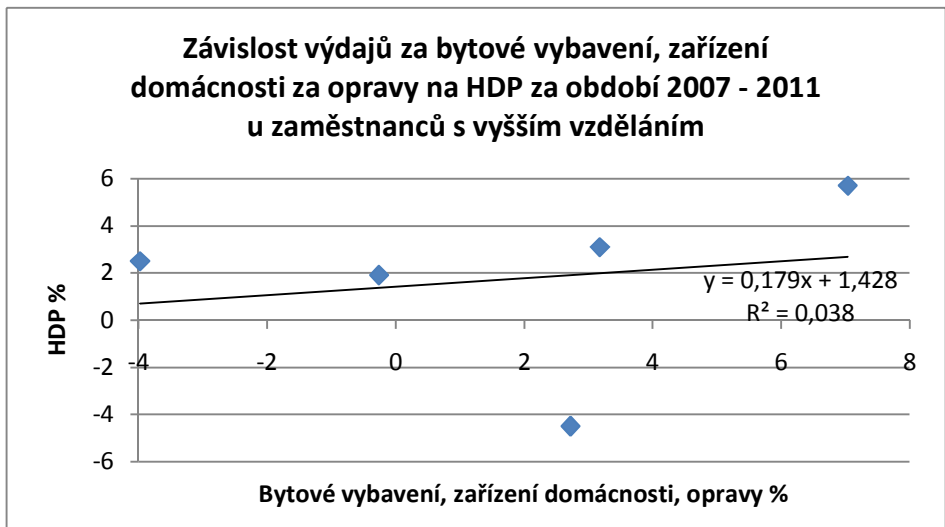
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 42: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

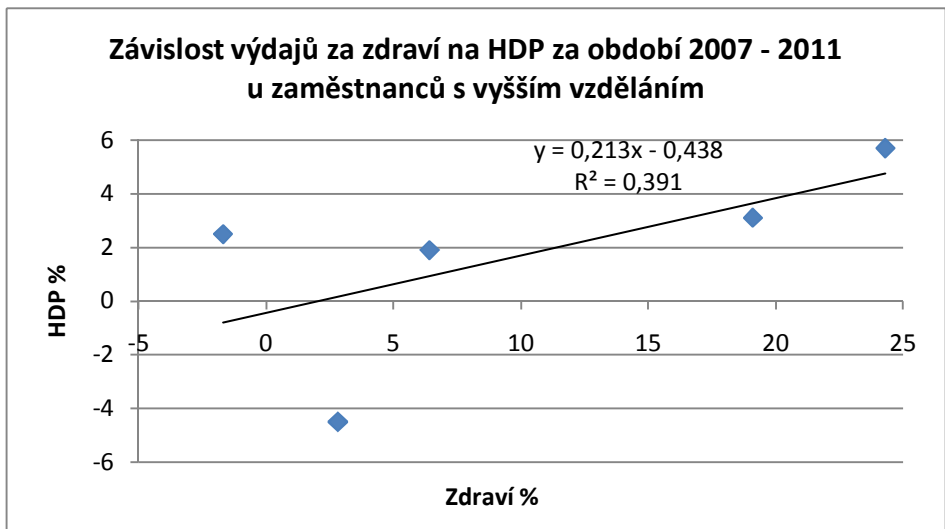
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 43: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

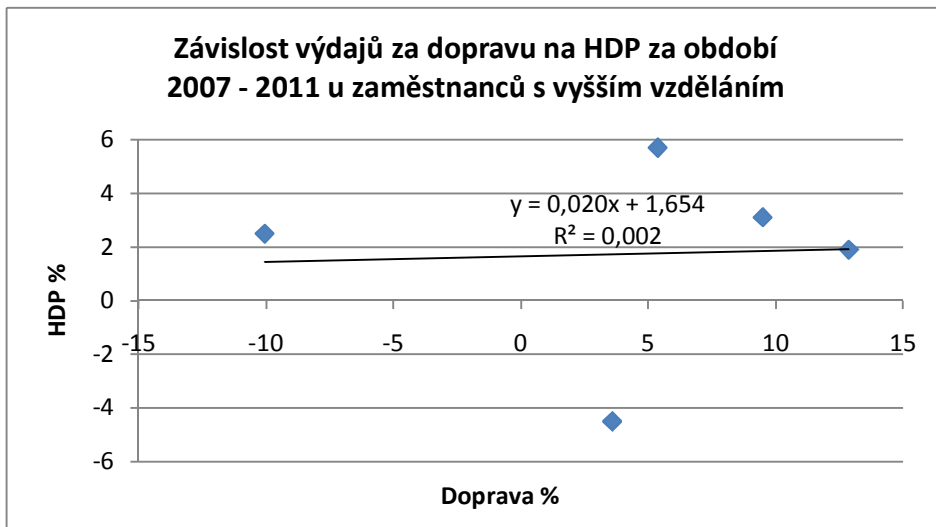
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 44: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

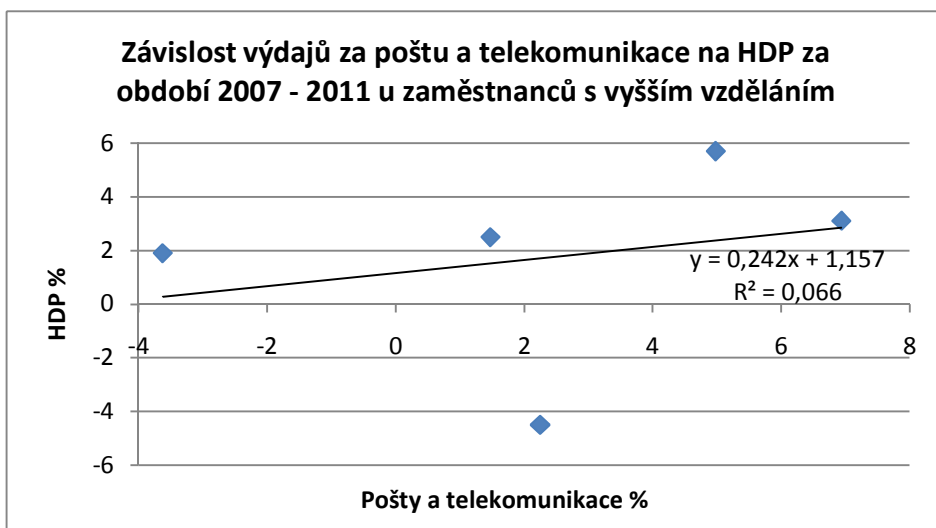
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 45: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

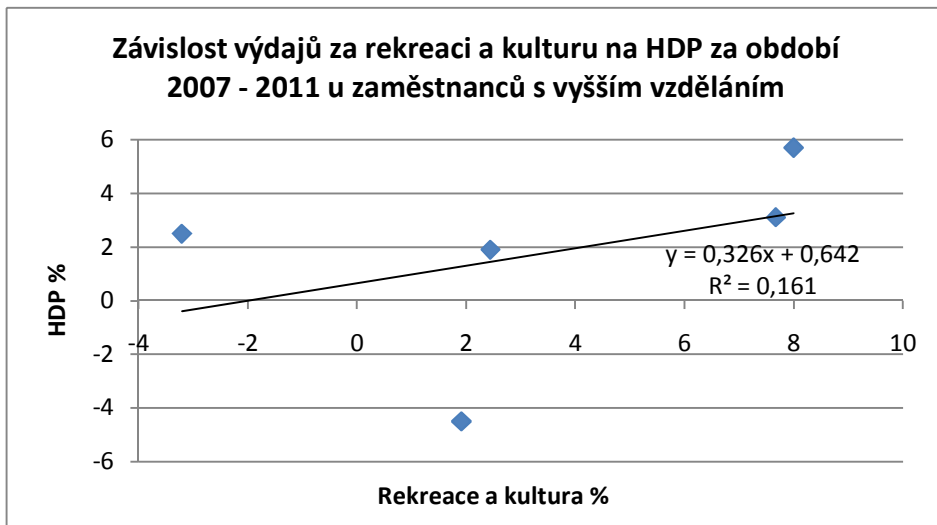
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 46: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

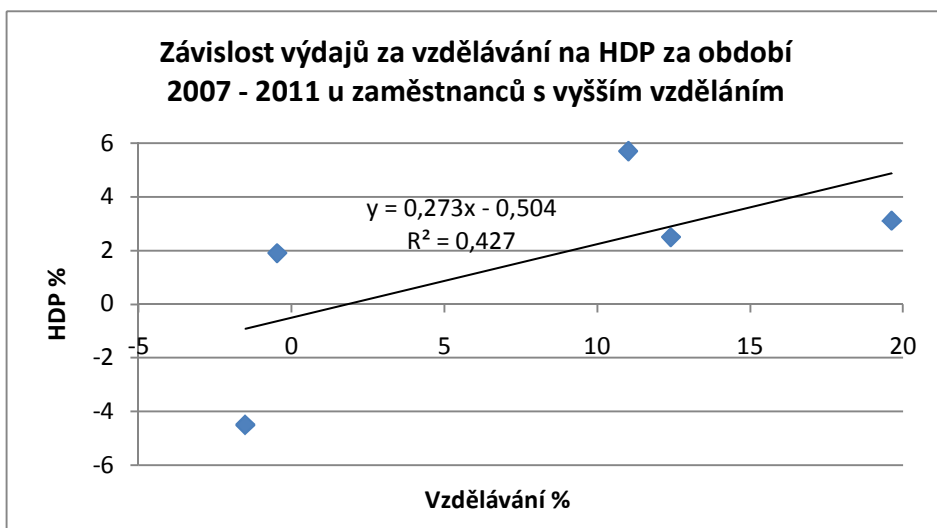
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 47: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

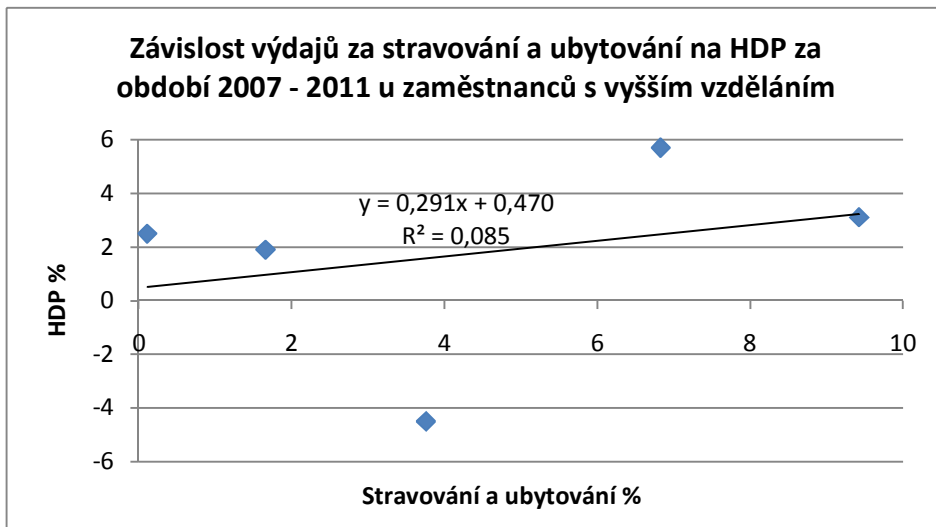
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 48: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

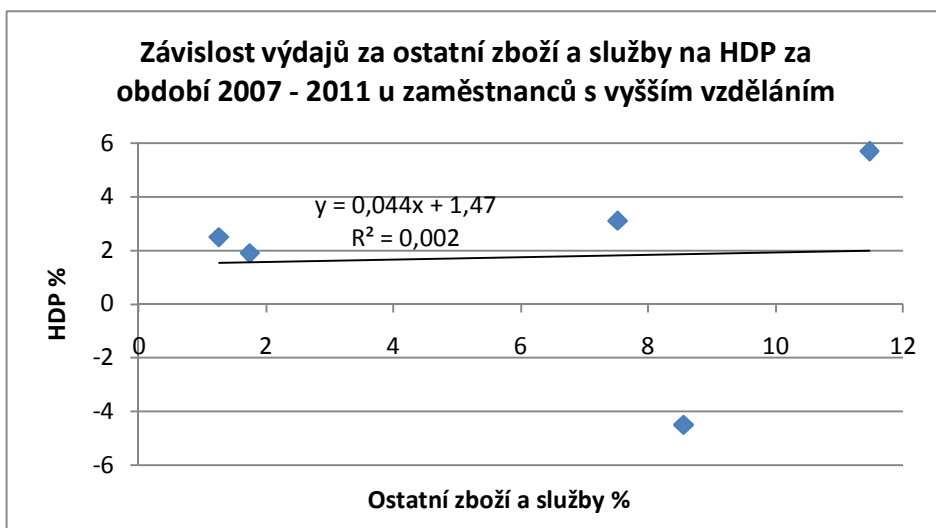
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 49: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 50: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u zaměstnanců s vyšším vzděláním

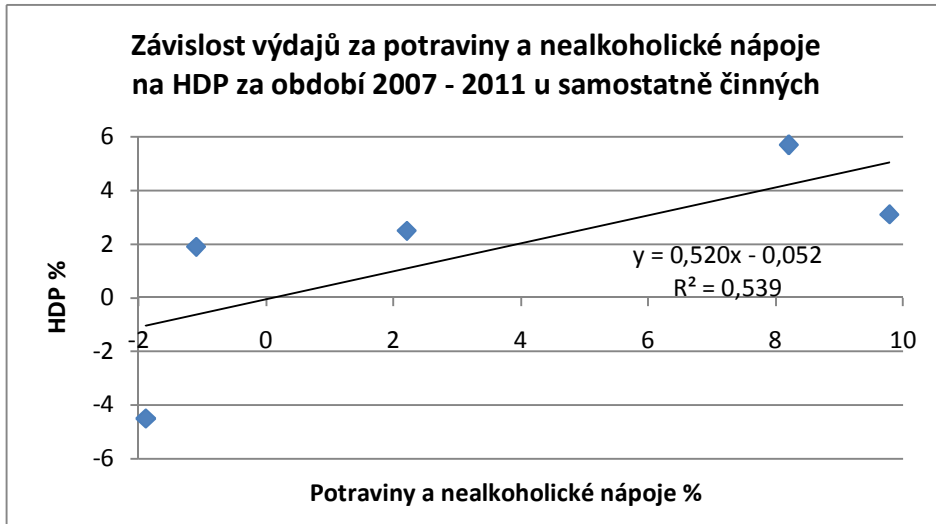
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 51: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro samostatně činné

	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	8,21	9,79	-1,89	2,21	-1,10
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,73424					
	2007	2008	2009	2010	2011
Alkoholické nápoje, tabák	4,88	-1,14	7,18	0,35	4,16
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,50671					
	2007	2008	2009	2010	2011
Odívání a obuv	8,44	3,62	-2,34	0,06	-5,36
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,64454					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bydlení, voda, energie, paliva	-0,56	8,74	10,62	-1,39	8,05
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,66320					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	16,18	7,11	-0,71	-10,51	5,64
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,47503					
	2007	2008	2009	2010	2011
Zdraví	19,15	34,78	-1,81	-8,31	7,93
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,49937					
	2007	2008	2009	2010	2011
Doprava	-1,79	26,21	-12,76	11,16	6,05
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,53487					
	2007	2008	2009	2010	2011
Pošty a telekomunikace	2,03	8,86	2,61	-2,31	-2,59
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,02320					
	2007	2008	2009	2010	2011
Rekreace a kultura	7,71	8,84	-4,88	-1,38	-0,52
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,79148					
	2007	2008	2009	2010	2011
Vzdělávání	20,18	4,32	-10,86	7,64	-1,53
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,91789					
	2007	2008	2009	2010	2011
Stravování a ubytování	14,47	9,80	0,84	-5,08	7,98
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,53808					
	2007	2008	2009	2010	2011
Ostatní zboží a služby	15,78	4,36	3,39	1,08	-1,45
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,47815					

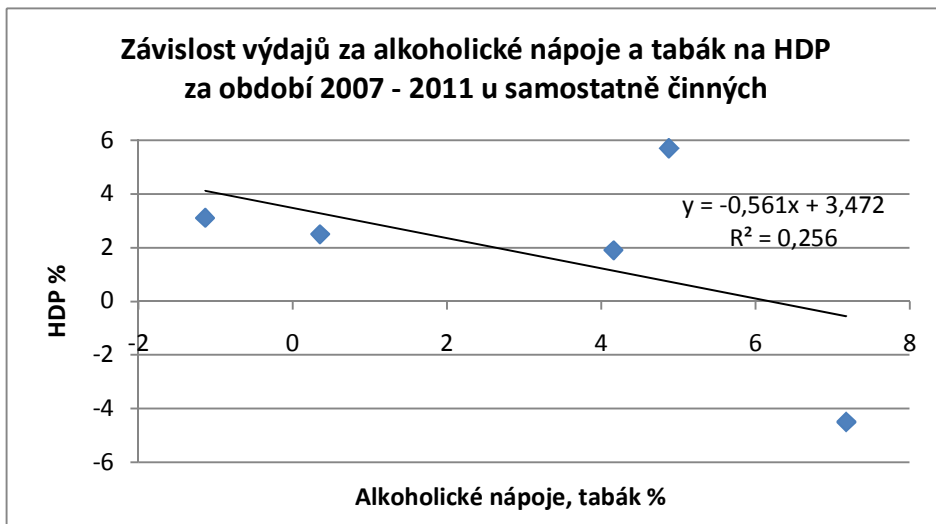
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 52: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

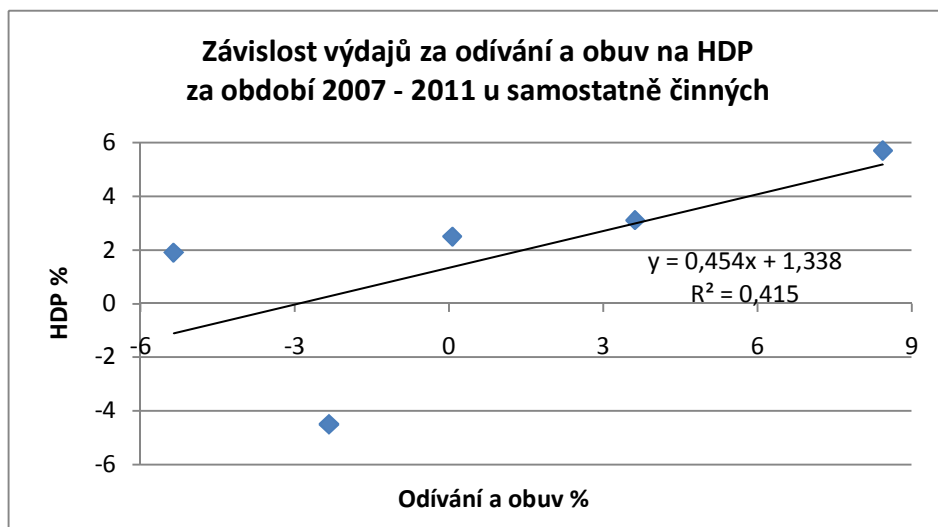
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 53: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

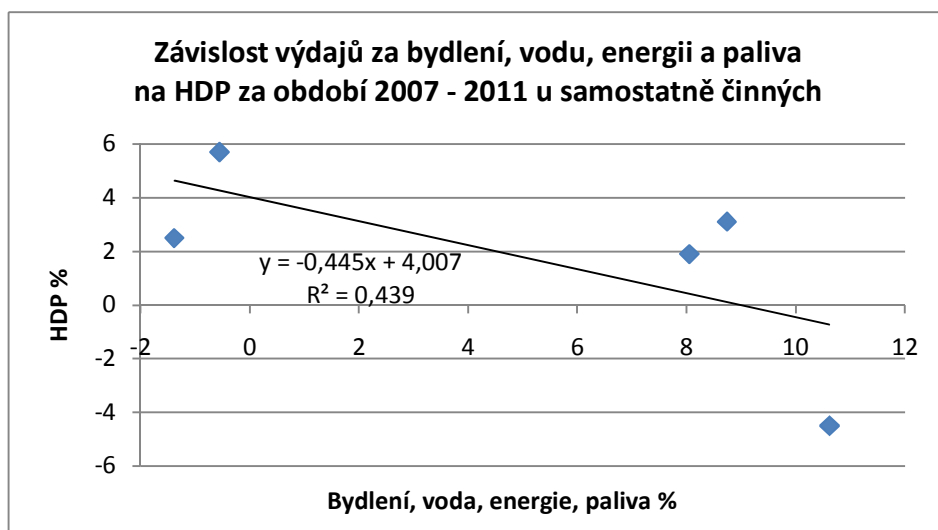
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 54: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

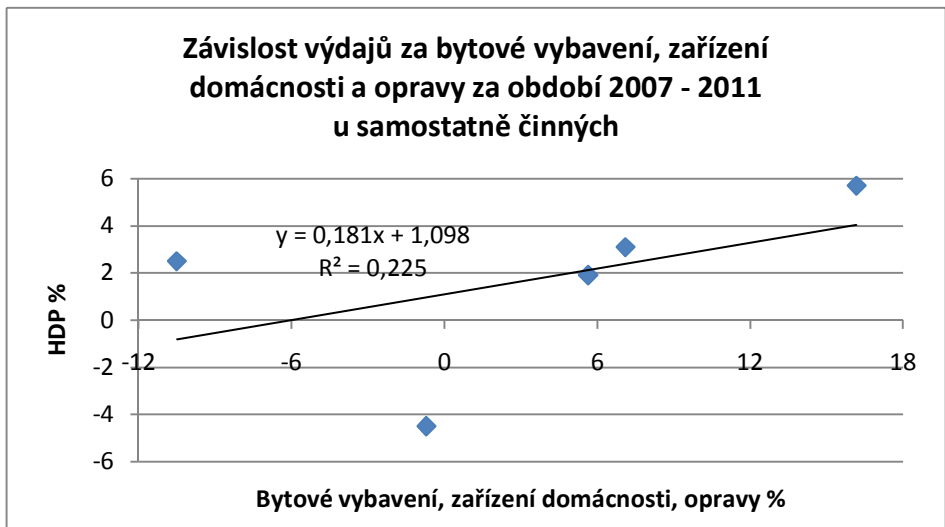
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 55: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

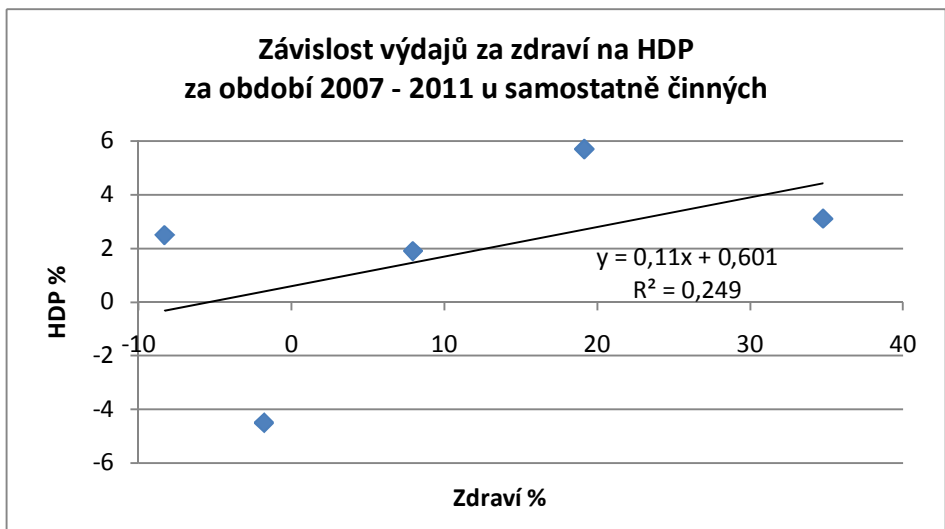
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 56: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

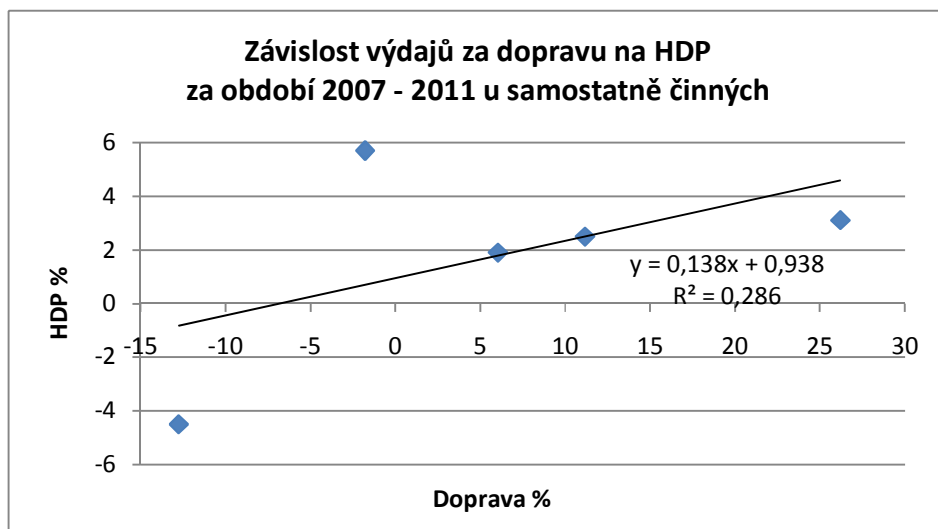
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 57: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

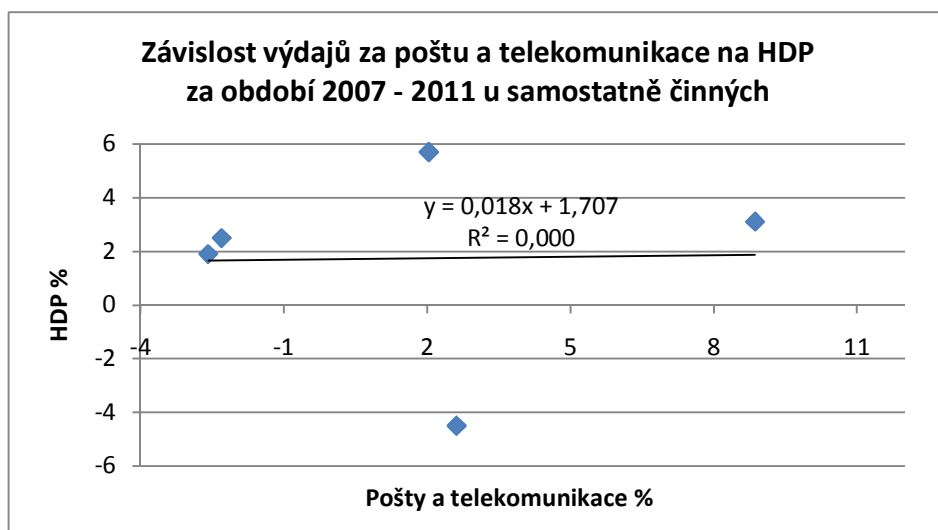
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 58: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

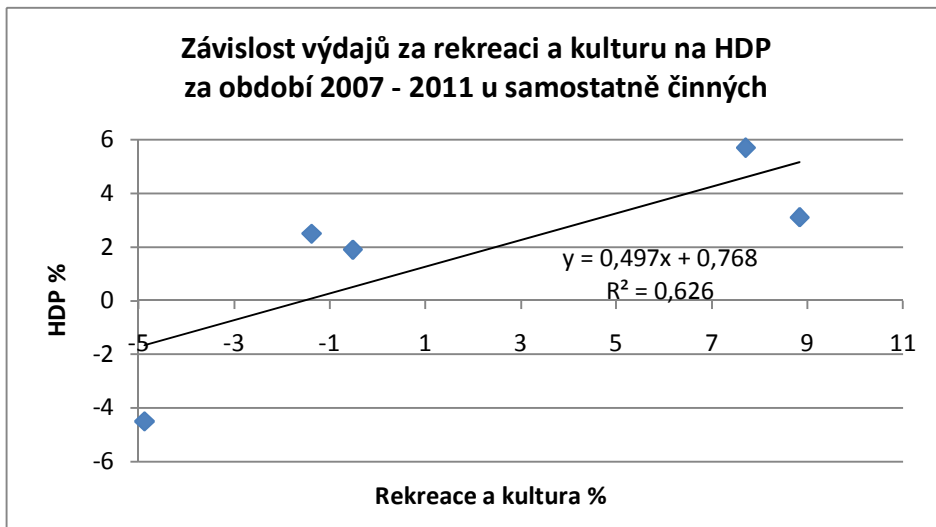
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 59: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

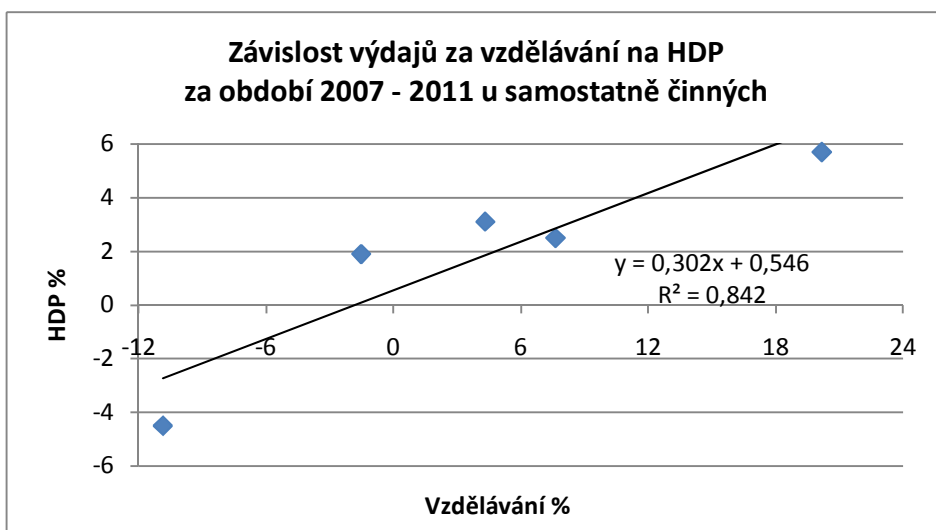
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 60: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

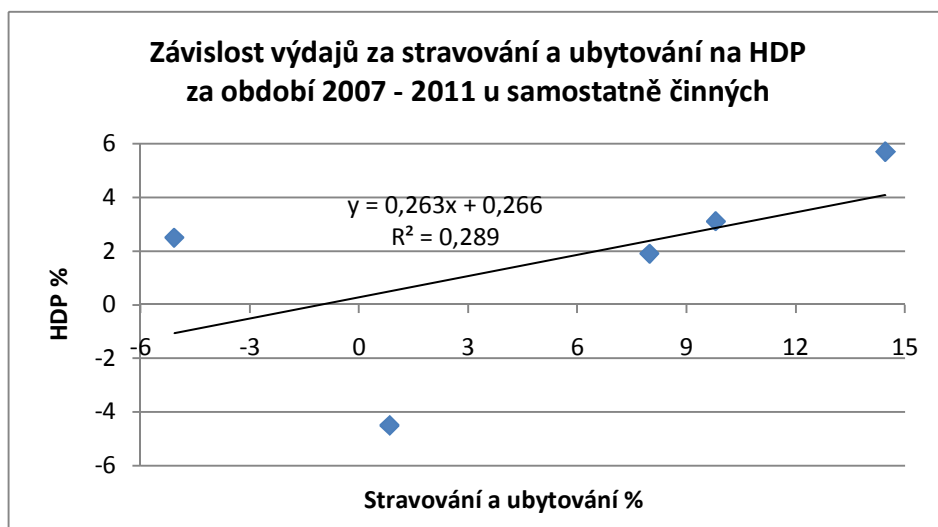
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 61: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

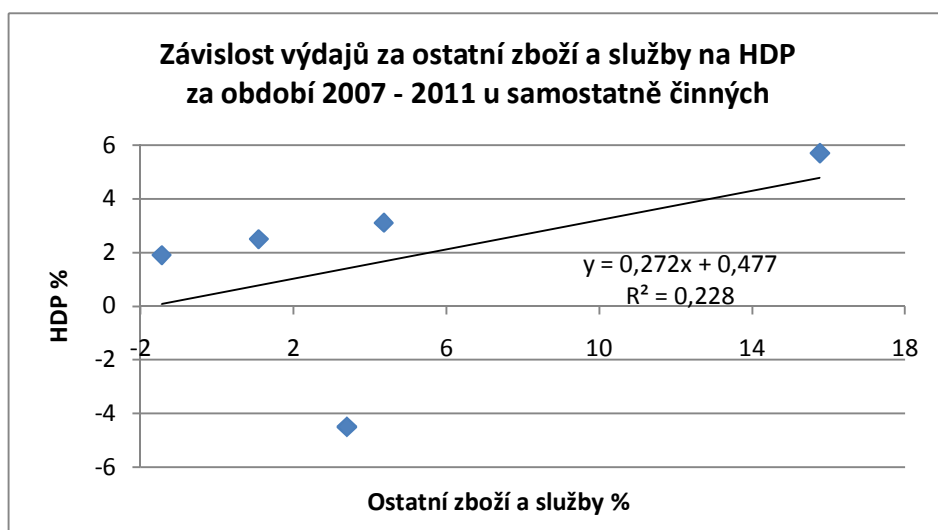
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 62: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 63: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u samostatně činných

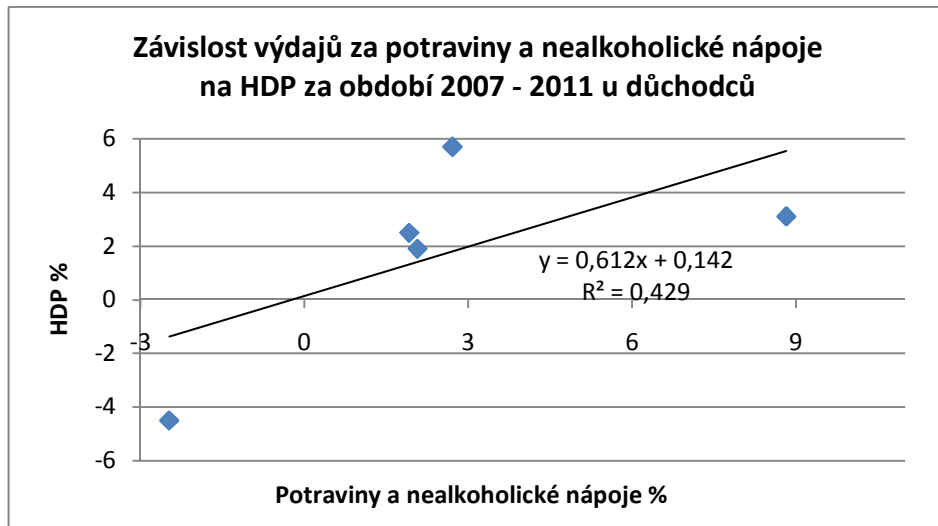
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 64: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro důchodce

	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	2,71	8,83	-2,48	1,92	2,07
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,65495					
	2007	2008	2009	2010	2011
Alkoholické nápoje, tabák	6,85	-2,69	13,84	3,93	17,27
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,47643					
	2007	2008	2009	2010	2011
Odívání a obuv	9,45	-4,00	0,73	-0,54	8,83
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,31555					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bydlení, voda, energie, paliva	0,88	6,56	12,11	5,36	5,34
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,95835					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	7,53	-1,78	7,89	-2,23	-6,48
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,25376					
	2007	2008	2009	2010	2011
Zdraví	15,00	34,97	-0,75	10,35	3,37
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,57092					
	2007	2008	2009	2010	2011
Doprava	1,75	15,43	15,42	13,22	-6,39
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,40066					
	2007	2008	2009	2010	2011
Pošty a telekomunikace	3,18	4,82	-20,24	6,53	5,91
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,87810					
	2007	2008	2009	2010	2011
Rekreace a kultura	18,74	8,97	3,61	12,85	-0,94
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,63207					
	2007	2008	2009	2010	2011
Vzdělávání	14,29	16,67	-14,29	91,67	56,52
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,39531					
	2007	2008	2009	2010	2011
Stravování a ubytování	18,42	6,94	12,69	-6,12	15,63
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,00712					
	2007	2008	2009	2010	2011
Ostatní zboží a služby	9,58	5,66	7,70	12,03	9,13
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,22999					

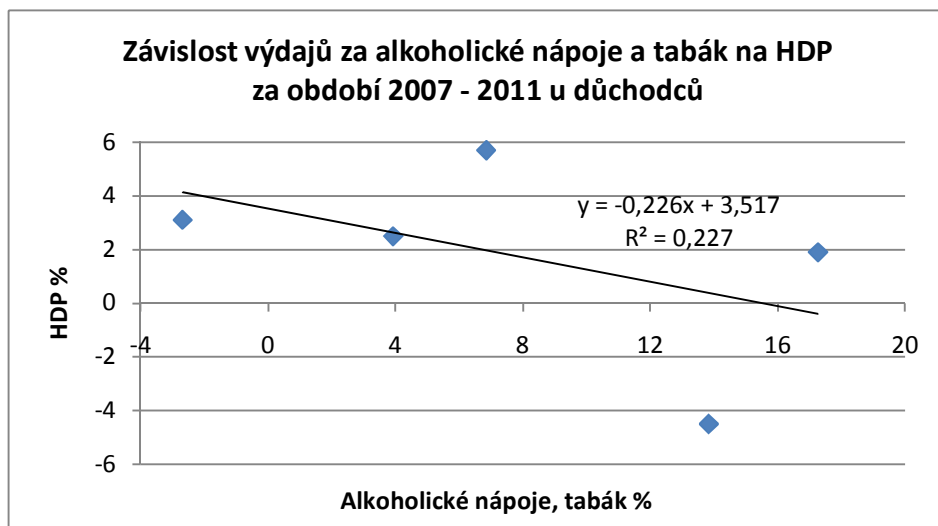
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 65: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

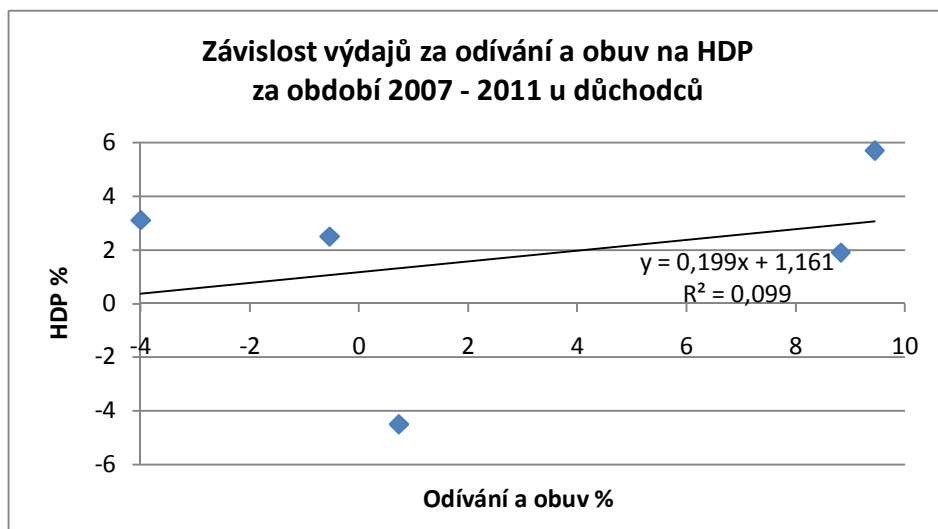
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 66: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

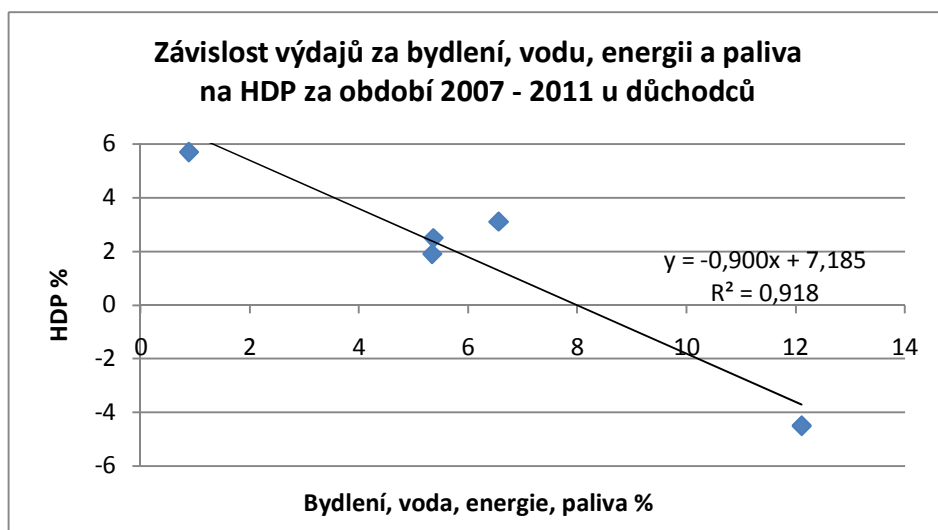
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 67: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

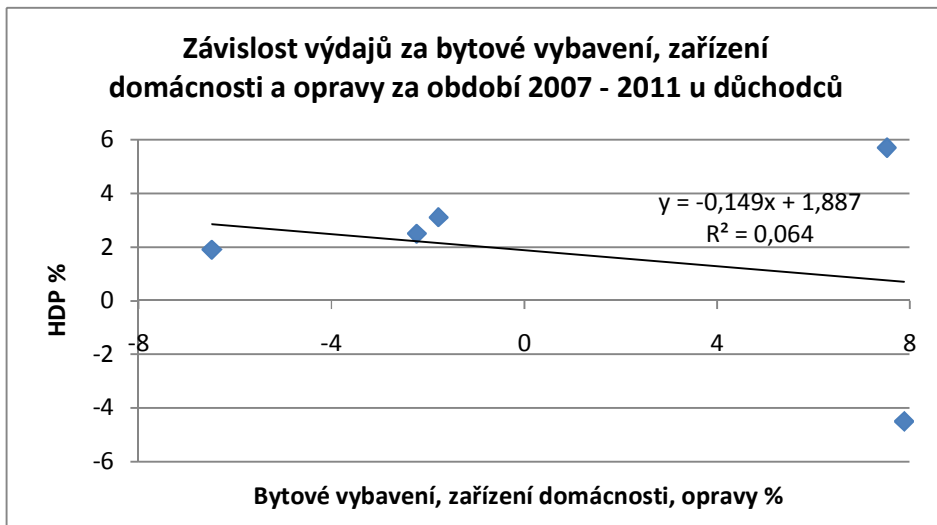
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 68: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

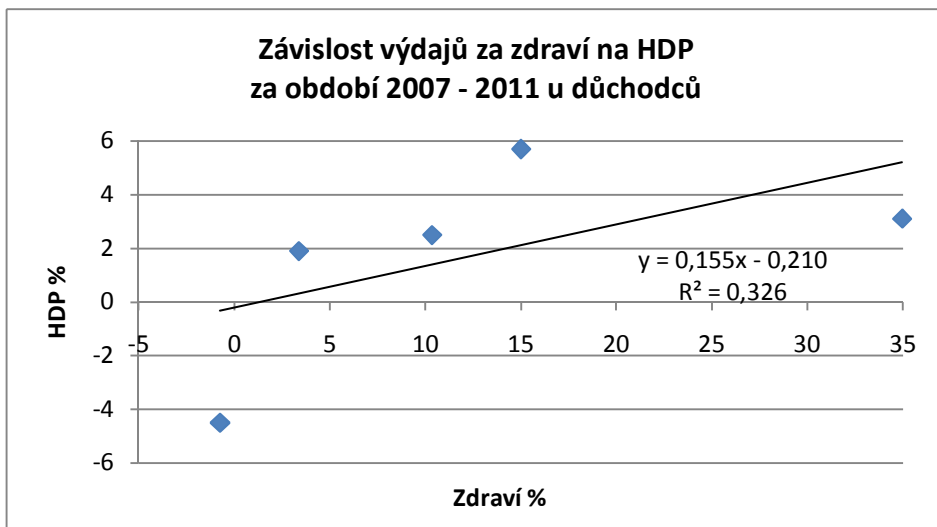
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 69: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

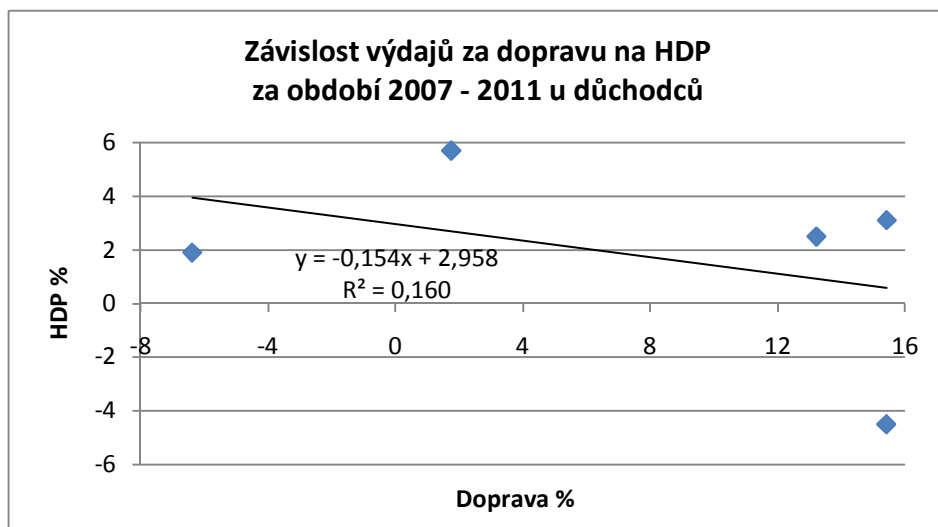
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 70: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

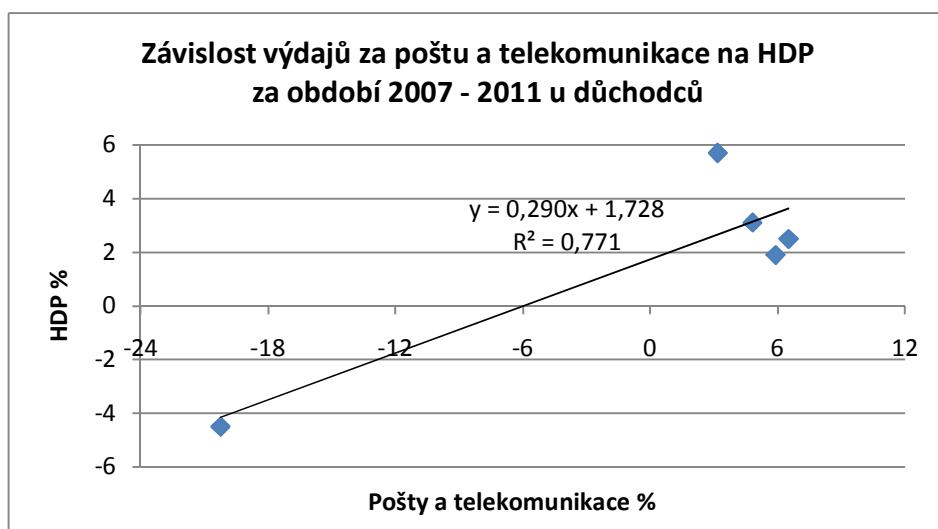
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 71: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

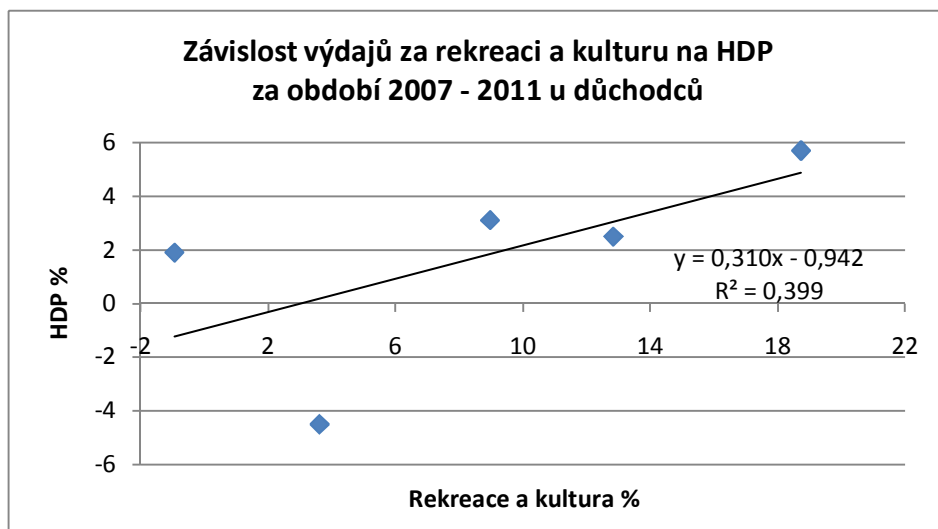
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 72: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

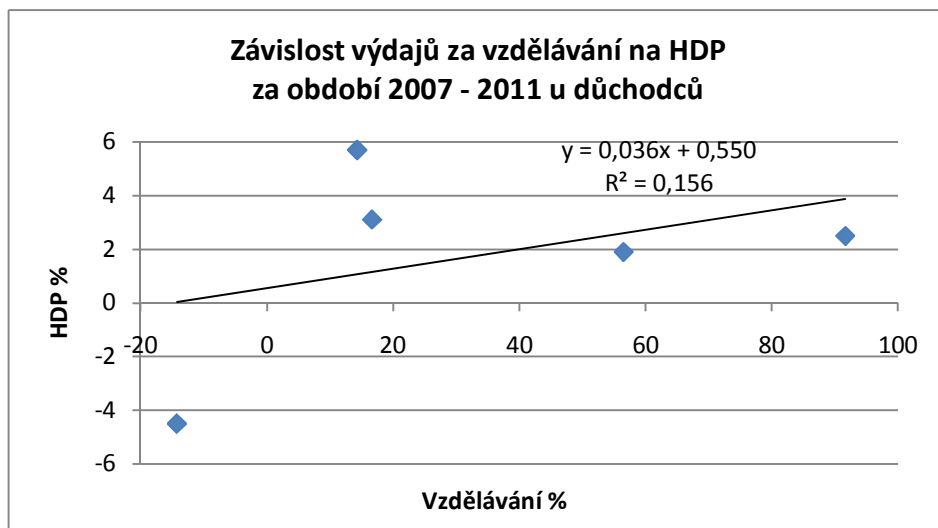
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 73: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

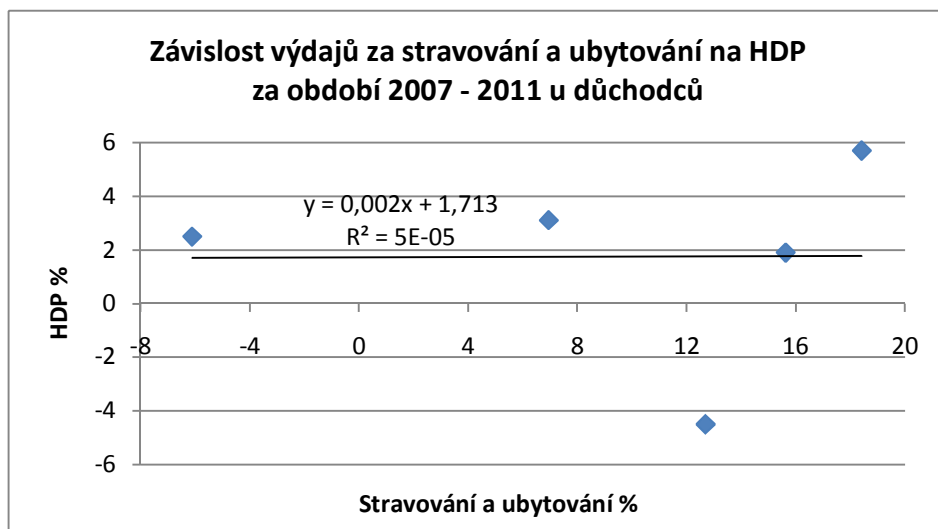
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 74: Závislost výdajů za vzdělávání HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

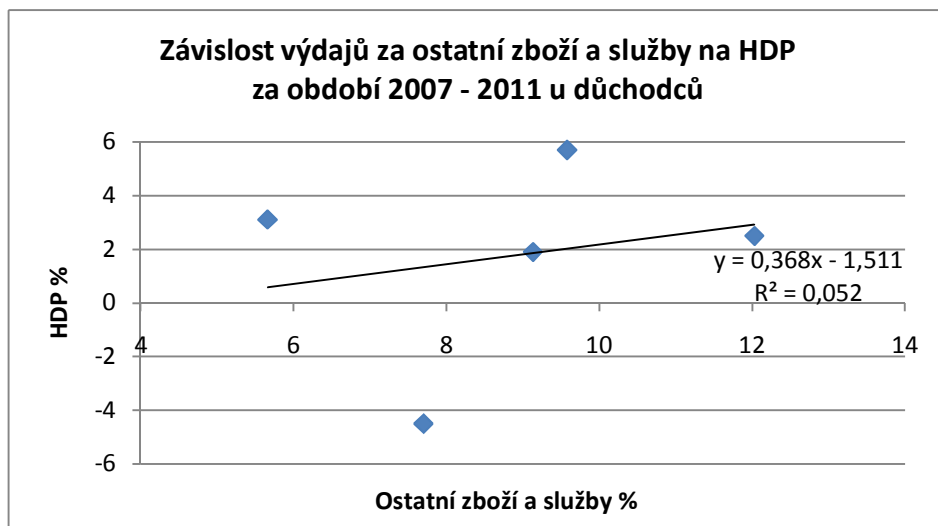
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 75: Závislost výdajů za stravování a ubytování HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 76: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby HDP za období 2007 – 2011 u důchodců

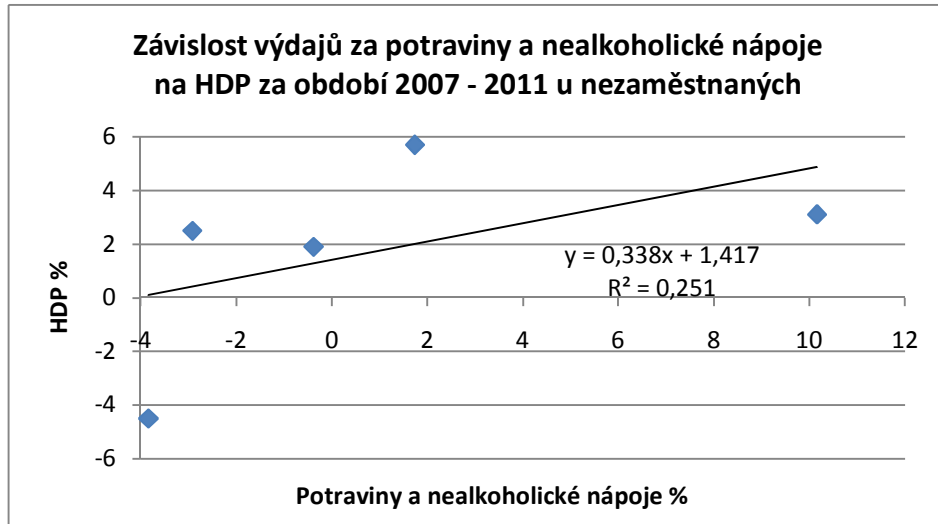
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 77: Závislosti jednotlivých výdajů na HDP pro nezaměstnané

	2007	2008	2009	2010	2011
Potraviny a nealkoholické nápoje	1,74	10,16	-3,84	-2,92	-0,38
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,50159					
	2007	2008	2009	2010	2011
Alkoholické nápoje, tabák	6,96	27,16	-6,66	-14,42	-7,78
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,37571					
	2007	2008	2009	2010	2011
Odívání a obuv	11,12	7,48	-4,06	-4,29	-11,03
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,53809					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bydlení, voda, energie, paliva	-0,21	6,08	5,87	10,15	-0,56
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,31184					
	2007	2008	2009	2010	2011
Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	21,01	-1,96	20,84	-16,39	-6,36
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,24802					
	2007	2008	2009	2010	2011
Zdraví	10,95	41,55	-7,34	27,94	-38,52
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,33961					
	2007	2008	2009	2010	2011
Doprava	9,28	37,73	-11,97	15,07	-9,97
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,56127					
	2007	2008	2009	2010	2011
Pošty a telekomunikace	-4,08	19,85	8,43	-9,63	-3,72
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,27671					
	2007	2008	2009	2010	2011
Rekreace a kultura	-10,58	28,22	20,96	-20,03	-9,77
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,46769					
	2007	2008	2009	2010	2011
Vzdělávání	25,98	-15,83	63,37	-39,24	-19,45
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,55640					
	2007	2008	2009	2010	2011
Stravování a ubytování	12,09	14,86	-4,51	-18,35	1,62
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = 0,40714					
	2007	2008	2009	2010	2011
Ostatní zboží a služby	-6,60	16,97	5,97	-4,07	-7,77
HDP	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
korelace = -0,28172					

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 78: Závislost výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

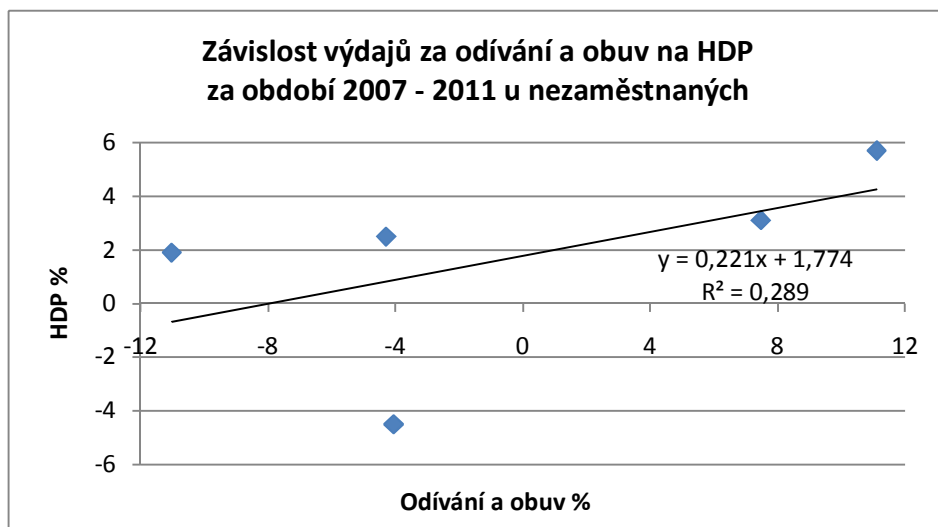
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 79: Závislost výdajů za alkoholické nápoje a tabák na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

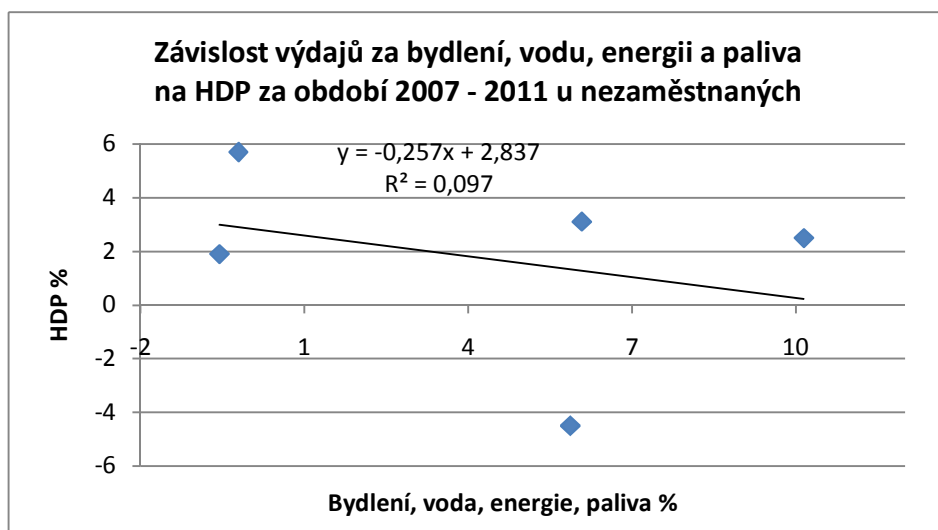
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 80: Závislost výdajů za odívání a obuv na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

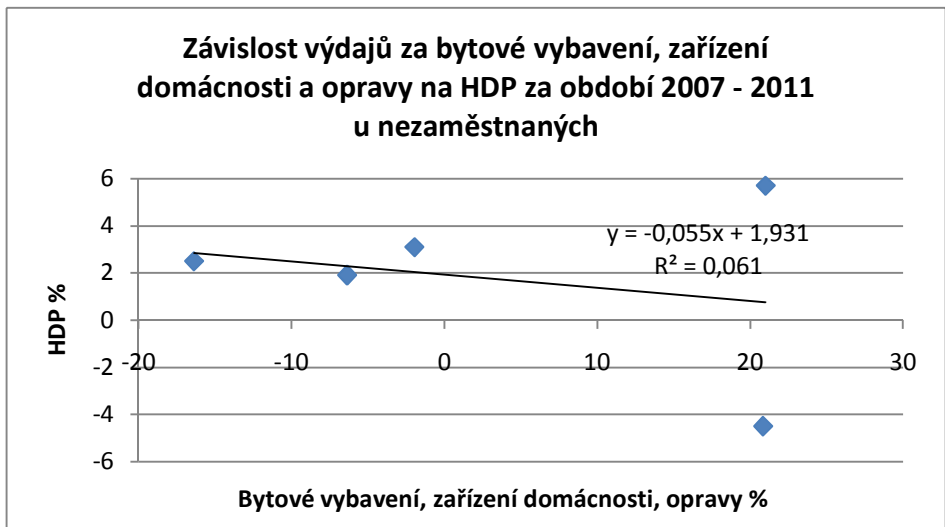
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 81: Závislost výdajů za bydlení, vodu, energii a paliva na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

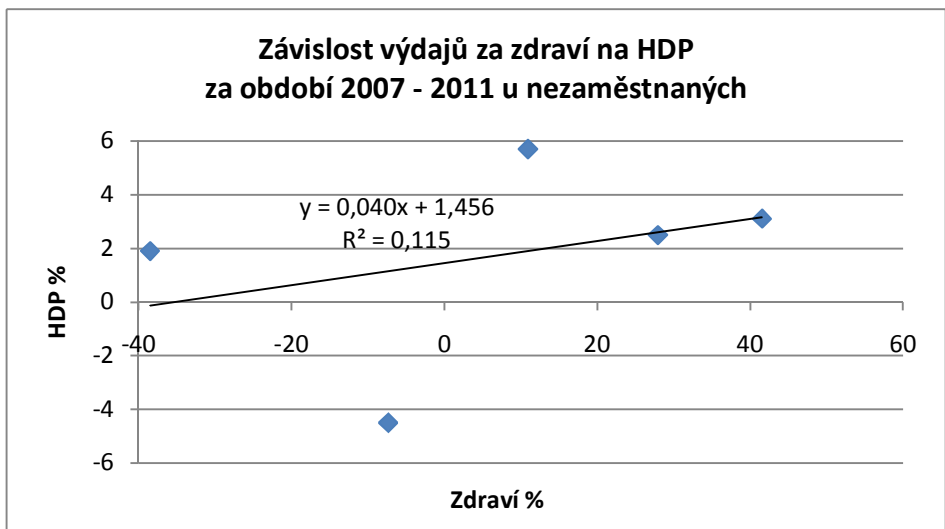
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 82: Závislost výdajů za bytové vybavení, zařízení domácnosti a opravy na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

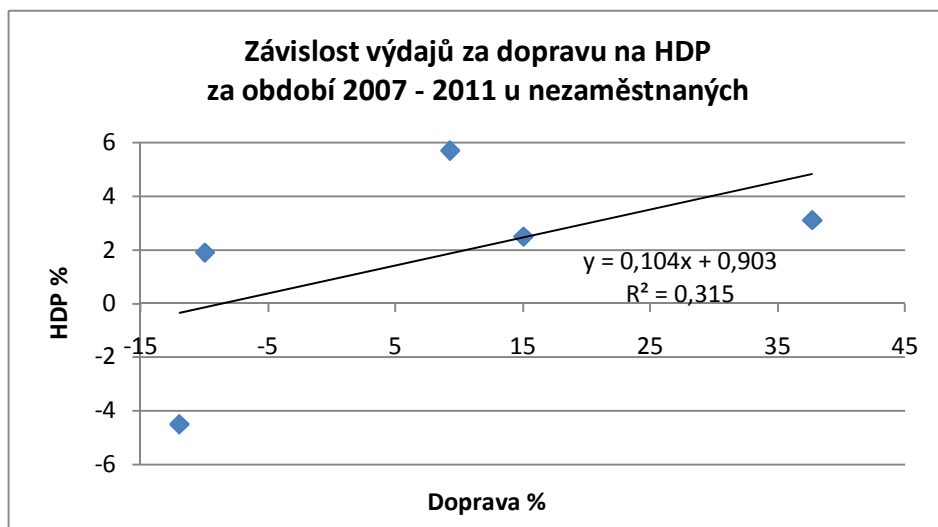
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 83: Závislost výdajů za zdraví na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

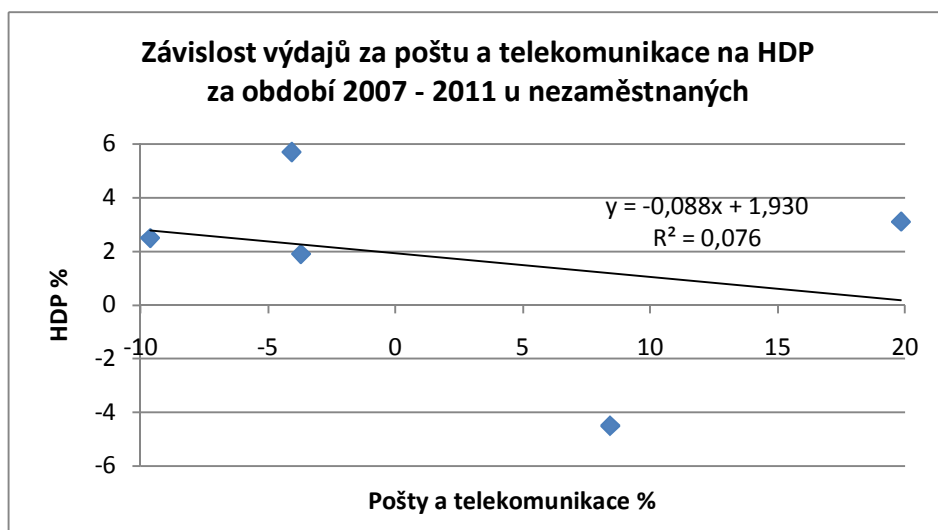
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 84: Závislost výdajů za dopravu na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

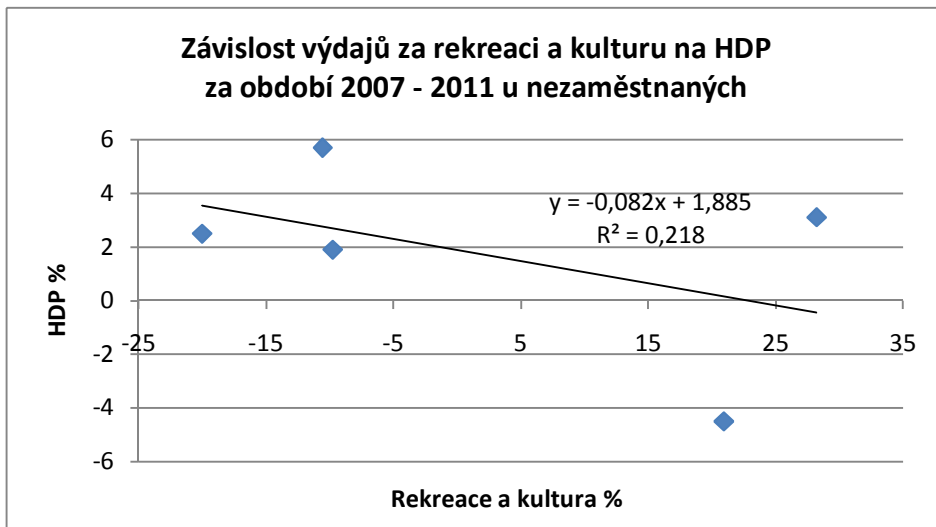
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 85: Závislost výdajů za poštu a telekomunikace na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

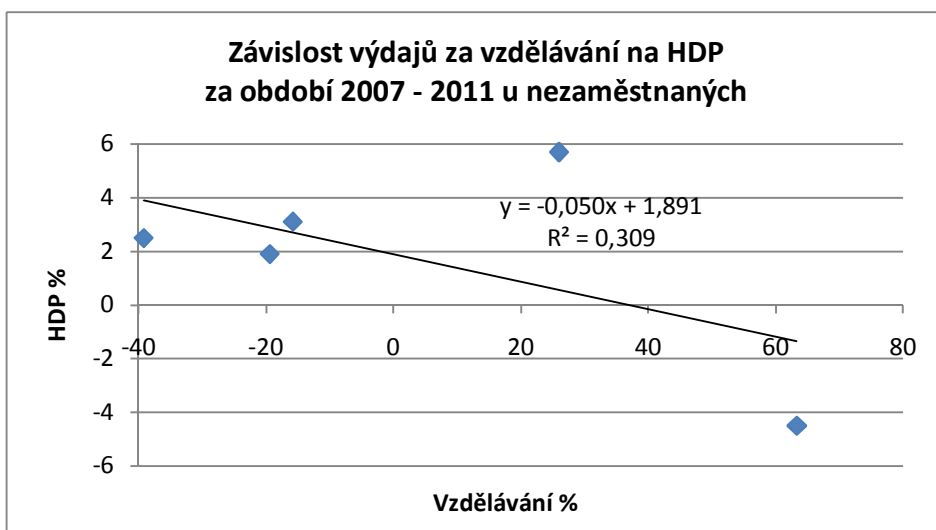
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 86: Závislost výdajů za rekreaci a kulturu na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 87: Závislost výdajů za vzdělávání na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

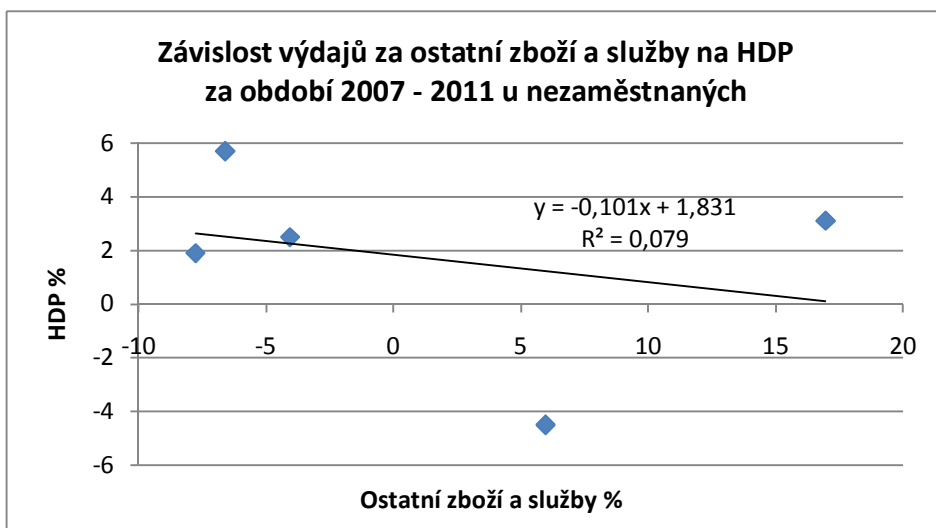
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 88: Závislost výdajů za stravování a ubytování na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 89: Závislost výdajů za ostatní zboží a služby na HDP za období 2007 – 2011 u nezaměstnaných

Zdroj: Vlastní zpracování